V. İ. LENİN

EMPERYALİST EKONOMİZM

MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ

SOL
YAYINLARI

EMPERYALİST EKONOMİZM
MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ

V. İ. LENİN

ÜÇÜNCÜ BASKI
ANKARA 2008

EMPERYALİST EKONOMİZM
MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ

V. İ. LENİN

ÇEVİREN
YURDAKUL FİNCANCI

V. İ. Lenin'in
"The Nascent Trend of Imperialist Economism",
"Reply to P. Kievsky (Y. Piyatakov)"
ve
"A Caricature of Marxism and Imperialist Economism"
(*Collected Works*, vol. 23, Progress Publishers, Moscow 1977)
adlı yapıtlarını
Yurdakul Fincancı
İngilizcesinden dilimize çevirmiş ve kitap, Fransızcasıyla
["A propos de la tendance naissante de l'«économisme imperialiste»", "Réponse à P. Kievski (I. Piatakov)" ve "Une caricature du marxisme et à propos de l'«économisme imperialiste»"
(*Œuvres*, tome 23, Editions Sociales, Paris - Editions du Progrès, Moscou 1977)]
karşılaştırıldıktan sonra,
Emperyalist Ekonomizm - Marksizmin Bir Karikatürü
adı ile,
Sol Yayınları
tarafından,
Ağustos 2008
(Birinci Baskı: Mart 1979; İkinci Baskı: Eylül 1991)
tarihinde,
Ankara'da, *Kuban Matbaacılık*'ta bastırıldı.

ISBN 978-975-7399-91-9

İÇİNDEKİLER

7 Gelişen Emperyalist Ekonomizm Eğilimi
18 P. Kievski'ye (Y. Piyatakov) Yanıt
25 Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm
27 1. Savaşa ve "Ata Topraklarının Savunulması"na Karşı Marksist Tutum
34 2. "Yeni Çağ Anlayışımız"
39 3. Ekonomik Tahlil Nedir?
48 4. Norveç Örneği
56 5. "Bircilik ve İkicilik"
67 6. P. Kievski'nin Ortaya Attığı ve Çarpıttığı Öteki Siyasal Konular
81 7. Sonuç. Aleksinski Yöntemleri

83 *Açıklayıcı Notlar*

VLADİMİR İLİÇ ULYANOV LENİN

1917 Ekim devriminin önderi Vladimir İliç Ulyanov, 22 Nisan 1870'te Simbirsk kentinde doğdu. Orta halli bir öğretmen ailesinin altı çocuğundan ikincisidir. Ağabeyi Aleksandr'ın çara karşı suikast girişimine katıldığı için kurşuna dizildiği yıl, 1887'de, liseyi bitirerek Kazan Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdi ve üç ay sonra devrimci öğrenci hareketi içinde yeraldığı için üniversiteden atıldı. 1891'de St. Petersburg Üniversitesi Hukuk Fakültesini dışardan bitirdi. 1895'te ülke dışına çıkıp marksizmin önemli temsilcileriyle tanıştıktan sonra St. Petersburg'a dönüp İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği adlı gizli bir örgüt kurdu. Aynı yılın sonunda tutuklandı, ondört ay hücrede kaldıktan sonra Sibirya'ya, Şuşenskoye köyüne sürgüne gönderildi; orada Krupskaya ile evlendi. Sosyal-demokrat gruplarla bağını sürdürdü ve bir parti program taslağı hazırladı. RSDİP (Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi) 1898 Martında Minsk'te toplanan bir kongreyle kuruldu. Aralık 1900'de yayınlanmaya başlayan *İskra* gazetesinde yayınlanan bir makalesinde ilk kez "Lenin" takma adını kullandı. RSDİP'nin 1903'te ikinci kongresinde, demokratik merkeziyetçilik ve devrimci-demokratik diktatörlük konularında ortaya çıkan görüş ayrılığı sonrasında, merkez komite ve *İskra* yazıkurulunda çoğunluğu sağlayan Lenin ve yandaşları Bolşevik (çoğunluk), muhalifleri ise Menşevik (azınlık) adlarıyla anılmaya başladılar. 1905 devriminin yenilgiye uğramasından sonra Aralık 1907'de yeniden Avrupa'daki sürgün yaşamına döndü. Birinci Dünya savaşının başlamasından sonra kendi hükümetlerine destek olma politikasının sosyal-şoven bir politika olduğunu ileri sürerek, emperyalist savaşı iç savaşa döndürme çağrısında bulundu. 1917 Şubat devriminden sonra Petrograd'a döndü. 7 Kasım'da Lenin'in önderliğinde Bolşevikler iktidarı ele geçirdiler. 21 Ocak 1924'te Gorki kentinde öldü.

Yazılış sırasıyla başlıca yapıtları şunlardır: *Çto takoye "Druzya Naroda" i kak oni voyuyut protiv Sotsial-Demokratov?*, 1894 (***"Halkın Dostları" Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar?***); *Razvitiye kapitalizma v Rossi*, 1899 (***Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi***); *Çto delat?*, 1902 (***Ne Yapmalı?***); *Şag vperyod dva şaga nazad*, 1904 (***Bir Adım İleri İki Adım Geri***); *Dve taktiki Sotsial-Demokraty v demokratiçeskoy revolyutsi*, 1905 (***Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği***); *Materializm i empiriokritisizm*, 1908 (***Materyalizm ve Ampiriyokritisizm***); *İmperyalizm kak noveyşy etap kapitalizma*, 1916 (***Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması***); *Gosudarstvo i revolyutsiya*, 1917 (***Devlet ve Devrim***); *Proletarskaya revolyutsiya i renegat Kautsky*, 1918 (***Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky***); *Detskaya bolezm "levizny" v kommunizm*, 1920 (***Komünizmin Çocukluk Hastalığı - "Sol" Komünizm***). Lenin'in tüm yapıtları 45 ciltte toplanmıştır.

GELİŞEN EMPERYALİST EKONOMİZM EĞİLİMİ[1]

1894-1902 yılları arasında görülen eski ekonomizmin[2] mantığı şuydu: narodnik[3] teoriler çürütülmüştür; Rusya'da kapitalizm zafer kazanmıştır. Bu durumda siyasal devrim sorunu sözkonusu olamaz. Pratik vargı şudur: Ya "iktisadi savaşım işçilere, siyasal savaşım liberallere bırakılmalıdır" —bu sağa doğru bir sıçrayıştır— ya da siyasal devrim yerine, sosyalist devrim için genel greve gidilmelidir. Bu sola doğru sıçrayış, doksanların sonuna doğru bir Rus ekonomistin, şimdilerde unutulan bir broşüründe[4] savunulmuştur.

Şimdi yeni bir ekonomizm doğuyor. Onun mantığı da benzer biçimde, iki sıçrayış üzerine kuruludur: "Sağa doğru" — biz "kendi kaderini tayin hakkına" karşıyız (yani ezilen halkların kurtuluşuna, toprak ilhaklarıyla savaşıma karşıyız — bu henüz tam olarak düşünülmüş ya da açıkça belirtilmiş değildir). "Sola doğru" — biz, sosyalist devrimle "çatıştığı" için, asgari programa karşıyız (yani reformlar ve demokrasi için savaşım verilmesine karşıyız).

Gelişen bu eğilimin, 1915 ilkyazında yapılan Bern konfe-

ransında birçok yoldaşa açıkça anlatılmasından bu yana bir yılı aşkın bir süre geçti. O zaman, şans eseri, bu emperyalist ekonomizm düşüncelerinde, yalnız bir yoldaş konferans sonuna kadar direnmiş, genel bir yadsınışla karşılaşan bu yoldaş, bu düşünceleri özel "tezler" halinde de yazmıştı. *Hiç kimse* bu tezleri benimsemedi.[5]

Daha sonra, (sorunun, yukarda anılan "tezler"in genel çizgisiyle ayrılmaz bir biçimde bağlı olduğunu anlayamayan) iki kişi, bu yoldaşın, kendi kaderini tayin hakkına karşı çıkan tezlerini benimsedi.[6] Ne var ki, şubat 1916'da, *Enternasyonal Sosyalist Kurul Bülteni*'nin 3. sayısında "Hollanda programı"nın yayınlanması,[7] bu "yanlış anlayış"ı *derhal* gözler önüne serdi ve ilk tezlerin yazarını, *bir kez daha,* kendi emperyalist ekonomizmini *yeniden ifade etmeye* zorladı; üstelik iddia edildiği gibi yalnızca "belli bir" soruna ilişkin olarak değil, bütünü içerisinde ifade etmeye zorladı.

Sözkonusu yoldaşları tekrar tekrar *uyarmak* kesin bir zorunluluktur: *kendilerini bir bataklığa saplamışlardır*; "fikirler"inin, *ne marksizmle, ne devrimci sosyal-demokrasiyle hiçbir ortak yanı* yoktur. Sorunu, daha fazla "karanlıkta" bırakamayız: böyle bir şey, yalnızca ideolojik kargaşayı besler, bu kargaşayı *en kötüsünden* kaçamak *davranışlara,* "özel" çatışmalara, uzayıp giden "sürtüşmeler"e, vb. yöneltir. Tam tersine, bize düşen görev, ortaya atılan sorunların inceden inceye düşünülüp tahlil edilmesi ve tartışılması *zorunluluğu* üzerinde, en kesin ve en güçlü biçimde ısrar etmektir.

Sotsial-Demokrat[8] yazıkurulu, (*Vorbote*'nin[9] 2. sayısından yapılan Almanca yeni baskıda) kendi kaderini tayine ilişkin tezlerinde,* kendi kaderini tayinle reformlar için ve demokrasi için savaşım *genel* sorunu arasındaki *bağlantıyı*, işin *siyasal* yönünün görmezlikten gelinmesine, izin verilmeyeceğini, vb. özellikle vurgulayarak, konuyu *kişisel olmayan* bir biçimde, ama bütün ayrıntılarıyla, kasıtlı olarak basına

* Bkz: "Sosyalist *Devrim* ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı (Tezler)", *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, Sol Yayınları, Ankara 1978, s. 156-203. –*Ed.*

yansıttı. Yazıkurulunun tezleri hakkındaki yorumunda, ilk tezlerin (emperyalist ekonomizm tezlerinin) yazarı, Hollanda programıyla dayanışma içine giriyor; böylece, gelişen eğilimin yandaşlarınca ileri sürüldüğü gibi, kendi kaderini tayin hakkının "kısmi" bir sorun olmadığını, genel ve temel bir sorun olduğunu açıkça belirtmiş bulunuyor.

Hollanda programı, Enternasyonal Sosyalist Kurulun, 5-8 Şubat 1916 tarihleri arasında Bern'de yaptığı toplantıda,[10] Zimmerwald Solu[11] temsilcilerine sunuldu. Zimmerwald solunun hiçbir üyesi, *hatta Radek bile*, programdan yana çıkmadı; çünkü program hiçbir ayrım yapmaksızın, "bankaların devletleştirilmesi", "gümrük tarifelerinin kaldırılması", "birinci meclisin feshi", vb. gibi noktaları biraraya getiriyordu. Zimmerwald Solu, hiçbir yorumda bulunmaksızın, gerçekte yalnızca omuz silkerek, Hollanda programım, açıkça ve tümüyle, uygun olmayan bir program diye, oybirliğiyle reddetti.

Buna karşılık, 1915 ilkyazında yazılan ilk tezlerin sahibi, programı öylesine sevmişti ki, şöyle konuştu: "Esasen [1915 ilkyazında]* benim de söylediğim budur. Hollandalılar *sorunu düşünüp ortaya koymuşlardır. Onlara göre işin iktisadi yanı bankaların ve büyük-ölçekli üretimin* [işletmelerin] *kamulaştırılmasıdır. Siyasal yanı ise cumhuriyettir, vb.. Kesinlikle doğru*!"

Oysa gerçek şudur: Hollandalılar "sorunu düşünüp ortaya atmış" değildirler; *iyice düşünülmemiş* bir program öne sürmüşlerdir. Rusya'nın acı yazgısı, aramızdan bazı kişilerin, iyice düşünülmemiş yeni modalara hemen sarılmalarıdır.

1915 tezlerinin yazarı, *Sotzial-Demokrat* yazıkurulunun "kendisi", "bankaların kamulaştırılması"nda ısrar ettiği ve hele 8. maddede ("Somut Önlemler" maddesinde) "derhal" sözcüğünü (ayrıca "diktatörce önlemler"i) eklediği zaman çelişkiye düştüğü inancındadır. 1915 tezlerinin yazarı, 1915

* Burada ve başka yerde, alıntılarda köşeli ayraçlar içindeki ifadeler, aksi belirtilmedikçe, Lenin'e aittir. –*Ed.*

ilkyazındaki Bern görüşmelerini anımsatarak, "Ben aynı şey için Bern'de nasıl paylanmıştım." diye haykırıyor öfkeyle.

Yazar şu "küçük" noktayı ya unutuyor, ya görmezlikten geliyor: *Sotsial-Demokrat* yazıkurulu 8. maddede *iki* olasılığı açıkça birbirinden ayırır; I. Sosyalist devrim *başlamıştır*. Bu durumda yazıkurulu, "bankalar derhal devletleştirilmelidir", vb. diyor. II. Sosyalist devrim başlamamıştır. Bu durumda, bu hoş şeyler üzerinde konuşmayı daha sonraya bırakmamız gerekir.

Sosyalist devrim, yukarda belirtilen anlamda, henüz başlamadığına göre, Hollanda programı yersizdir. Tezlerin yazarı da, siyasal istekleri ("birinci meclisin feshi" gibi) "*toplumsal devrim için siyasal bir formül*" haline dönüştürme şeklindeki eski hatasını yineleyerek (zaten hep aynı noktaya döndüğü görülüyor) programa kendi "*derin düşünceleri*"ni eklemektedir.

Bir yıl boyunca durduğu yerde sayan yazar, yine eski hatasına dönüp gelmiştir; talihsizliğinin "özü" buradadır: Rahmetli ekonomizm, kapitalizmin doğuşuyla demokrasi savaşımını nasıl birbirine bağlayamamışsa, o da emperyalizmin doğuşunu reformlar ve demokrasi için verilecek savaşımla nasıl bağlayacağı sorununu çözememiştir.

Bunun sonucu, emperyalizm döneminde demokratik isteklerin "elde edilemezliği"ne varan bir kargaşadır.

Bunun sonucu, siyasal savaşımın, bugün, şimdi, derhal ve her zaman için yadsınmasıdır, ki bir marksist buna izin veremez (yalnız bir *Raboçaya Mysl*[12] ekonomisti izin verebilir).

Bunun sonucu, (rahmetli ekonomizmin, kapitalizmi tanıyıp anlamak yerine onu mazur gösterme çabasına kayması gibi) emperyalizmi *tanıyıp anlamak* yerine, ısrarla, onu *mazur gösterme* çabasına ustalıkla "kaymak"tır.

Falan, filan.

1915 tezleri yazarının, *Sotsial-Demokrat*'ın kendi kaderini tayin hakkı konusundaki tezlerini yorumlarken düştüğü yanılgıları ayrıntılarıyla ele almak olanaksızdır,

çünkü *her satır yanlış*. Her şey bir yana, eğer emperyalist ekonomizmin yaratıcıları bir yıl boyunca yerlerinde sayarlarsa ve siyasal konulara karşı ciddi bir tutum takınmak istedikleri takdirde partiye karşı doğrudan görevleri sayılması gereken şeyi, yani "aramızdaki fark" olarak gördükleri konularda düşünülüp taşınılmış, açıkça ortaya konmuş bir beyanda bulunmayı inatla reddederlerse, "yorumları"nı yanıtlamak için oturup broşür ya da kitap yazamazsınız.

İşte bu nedenle ben, yazarın temel yanılgısını nasıl işlediğini ve o yanılgıya nasıl "yenilerini eklediği"ni incelemekle yetinmek zorundayım.

Yazar benim çelişkiye düştüğüm inancında: 1914'te (*Prosveşçeniye*'de)[13] "*Batı-Avrupa sosyalistlerinin programlarında*"* kendi kaderini tayin hakkını aramanın saçma olduğunu yazdım, ama 1916'da kendi kaderini tayinin özellikle ivedi olduğunu ilan ediyorum.

Yazar o "programlar"ın 1875, 1880 ve 1891'de hazırlandığını[14] aklına getirmiyor (!!).

Şimdi (*Sotsial-Demokrat*'ın kendi kaderini tayin tezlerine) yazarın itirazlarını madde madde ele alalım.

Madde 1. *Siyasal* sorunları görmeyi ve ortaya koymayı reddeden aynı ekonomist anlayış. *Mademki* sosyalizm, uluslara zulmedilmesinin siyasal alanda ortadan kaldırılmasının iktisadi temellerini yaratmaktadır, *öyleyse* yazarımız bu alanda *siyasal hedeflerimizi* belirlemeyi reddediyor. Bu gülünçtür!

Mademki utkun proletarya öteki ülkelerin burjuvazilerine karşı savaşları yadsımayacaktır, *öyleyse* yazarımız uluslara zulmedilmesine ilişkin siyasal hedeflerimizi belirlemeyi reddetmektedir!! Bunlar marksizmin ve mantığın açıktan ihlal edildiğinin örnekleridir, ya da dilerseniz, emperyalist ekonomizmin temel hatalarındaki *mantığın* ifadesidir.

Madde 2. Kendi kaderini tayin hakkına karşı olanlar, bu hakkın "elde edilemezliği"ne değinirken devasız bir karışık-

* Bkz: *Collected Works,* vol. 20, s. 404. –*Ed.*

lığa düşmektedirler.

Sotsial-Demokrat yazıkurulu, bu hakkın elde edilemezliğinin *iki* olası yorumunu ve *her iki* durumdaki hatalarını, onlara izah ediyor.

Ama, 1915 tezlerinin yazarı gene de, bu hakkın "elde edilemezliği" hakkında kendi görüşünü söylemeye bile çalışmaksızın, dolayısıyla burada iki ayrı şeyin birbirine karıştırıldığına ilişkin bizim açıklamamızı *kabul ederek, o karışıklıkta direniyor*!!

Yazar bunalımları "emperyalist" "siyasete" bağlıyor; siyasal ekonomi uzmanımız, emperyalizmden *önce* de bunalımlar olduğunu *unutmuştur*!

Yazıkurulu, kendi kaderini tayin hakkı ekonomik bakımdan elde edilebilir olmaktan uzaktır görüşünde direnmek, sorunu karmakarışık etmektir, diyor. Yazar, bunu *yanıtlamıyor,* kendi kaderini tayin hakkını *ekonomik bakımdan* elde etmenin olanaksız olduğunu düşündüğünü *söylemiyor;* belirgin olmayan tutumunu bir yana koyuyor, ve emperyalizmde, *siyasal bakımdan,* kendi kaderini tayin ne kadar elde edilemez bir şeyse, cumhuriyetin de o kadar "elde edilemez" bir şey olduğu kendisine çok açık bir dille söylendiği halde, siyasete sıçrıyor ("ne olursa olsun" elde edilemez).

Köşeye sıkıştırıldığı için yazar bir kez daha "sıçrıyor": cumhuriyeti ve asgari programın tümünü salt "toplumsal devrim için siyasal bir formül" olarak kabul ediyor!!

Yazar, kendi kaderini tayin hakkının "ekonomik" yönden elde edilemezliğini savunmayı reddediyor ve bu hakkın siyasal yönden elde edilemezliğinin asgari programın bütünü için sözkonusu olduğunu öne sürerek, siyasete sapıyor. Burada *emperyalist ekonomizmin mantığı* dışında, ne bir damla marksizm, ne de bir damla mantık vardır.

Yazar hiç *belli etmeksizin* Sosyal-Demokrat Partinin asgari programından (bir an durup düşünmeksizin, doğrudürüst bir şey ortaya koymaksızın, kendi programını öne sürmeksizin) kurtulmaya çalışıyor. Elbette bir yıl boyunca yerinde sayar!!

Kautskicilikle savaş sorunu, bir kez daha, sınırlı bir sorun değil, bugünün *genel* ve *temel* sorunudur: Yazar bu savaşımı *anlamıyor*. Ekonomistlerin, narodniklerle savaşımı kapitalizmi mazur göstermeye dönüştürmeleri gibi, yazar da kautskicilikle savaşımı, emperyalizmi mazur göstermeye dönüştürüyor. (Bu üçüncü madde için de geçerlidir.)

Kautskicilerin hatası, ancak devrimci bir tutumla öne sürülebilecek bu tür istekleri, böyle bir zamanda reformcu bir tutumla ortaya atmalarındadır (ama nasıl ki ekonomistler, narodizmle savaşımı "otokrasi kahrolsun" sloganı narodizmdir diye "anlamışlarsa", yazar da kautskicilerin hatasını, bu istekleri ortaya atmış olmaları sanacak bir tutuma giriyor).

Kautskiciliğin hatası, *doğru* demokratik istekleri, geleceğe, toplumsal devrime göre değil, geçmişe, barışçıl kapitalizme göre tasarlamasındadır (yazar ise, bu istekleri yanlış sayan bir tutum takınıyor).

Madde 3. Yukarıya bakınız. Yazar "federasyon" sorununu da atlıyor. Eski, bilinen ekonomizmin, eski, bilinen temel hatası: *Siyasal* sorunları belirleme yeteneksizliği.*

Madde 4. Yazar inatla yineliyor: "Kendi kaderini tayin, ata topraklarının savunulmasına varır." Burada yazarın hatası, ata topraklarının savunulmasını yadsımayı *gelenek* haline getirmesinde, onu belli bir savaşın somut tarihsel özelliklerinden *çıkarmamasında*, ama "genel olarak" [her savaşa –ç.] uygulamasındadır. Bu marksizm değildir.

Çok önceleri, yazara, uluslara baskı yapılmasıyla ve eşitsizlikle savaşımı öngören, ama "ata topraklarının savunulması"nı *haklı çıkarmayan* bir formül düşünmesi söylenmişti. Böyle bir formül koyamazsınız. Yazar da buna karşı çıkmadı.

Uluslara baskı yapılmasıyla savaşım, ata topraklarının savunulması anlamına *alınabilir* diye, bundan, bizim ulus-

* "Biz parçalanmaktan korkmuyoruz" diyor yazar, "biz ulusal sınırları savunmuyoruz." Şimdi buna kesin bir siyasal biçim vermeye çalışın!! *Yapamazsınız*. Güçlük de buradadır. Ekonomizmin, *siyasal demokrasi* sorunlarındaki körlüğü, sizi bundan alıkoyar.

lara baskı yapılmasıyla savaşımı yadsıdığımız anlamı mı çıkar?

Hayır. Biz "ata topraklarımn savunulması"na, genel olarak "tümden" karşı değiliz (parti kararlarına* bakınız); ama bu sahte sloganın, şimdiki *emperyalist* savaşı *allayıp-pullamak* için kullanılmasına karşıyız.

Yazar, "ata topraklarının savunulması" sorununu, *temel olarak yanlış* ve *tarihsel olmayan* bir biçimde ortaya koymak *istiyor* (ama yapamıyor; bütün bir yıldır boşuna çabalayıp duruyor...).

Yazar, "ikicilik"ten (*dualism*) sözederken, bircilik (*monism*) ile *ikicilik arasındaki farkı anlamadığını* ortaya koyuyor.

Eğer bir ayakkabı fırçasıyla bir memeli hayvanı "birleştirirsem", bu "bircilik" mi olacak?

Eğer *a* hedefine erişmek için

(c) — → a ← — (b)

(b) noktasından sola ve (c) noktasından ise sağa doğru yol almalıyız dersem, bu "ikicilik" mi olacak?

Proletaryanın, ulusların baskı altında tutulması sorununa ilişkin tutumu, ezen ve ezilen uluslarda aynı mıdır? Hayır, aynı değildir, *iktisadi, siyasal, ideolojik, manevi* vb. bakımdan aynı değildir.

Bu ne anlama gelir?

Aynı hedefe (ulusların kaynaşması hedefine) *farklı* başlangıç noktalarından, birinin *şu* yolda, ötekinin *bir başka* yolda yaklaşması anlamına gelir. Bunun yadsınması, bir ayakkabı fırçasını bir memeliyle birleştiren "bircilik"tir.

"Bunun [yani kendi kaderini tayin hakkında *ısrar etmenin*] ezilen bir ulusun proleterlerine söylenmesi uygun *düşmez*" — yazar, yazıkurulunun tezlerini işte böyle "yorumluyor".

Çok eğlendirici! Tezlerde *böyle bir şey* yok. Yazar, ya bu tezleri sonuna kadar okumadı, ya da onlar üzerinde hiç düşünmedi.

* Bkz: *Collected Works,* vol. 21, s. 159-160. –*Ed.*

Madde 5. Yukarda kautskiciliğe bakınız.

Madde 6. Yazara, dünyada üç *tür* ülke olduğu söyleniyor. O buna "itiraz ediyor" ve bazı "haller"e sarılıyor. Bu, istediğini, dilediği gibi yorumlamak demektir, siyaset yapmak değildir.

Somut bir "örnek" istiyorsunuz: "Belçika'ya ne buyrulur?"

Lenin'le Zinovyev'in broşürüne[15] bir gözatın: O broşür, eğer bu somut savaş farklı olsaydı, Belçika'nın (gerekirse *savaş yoluyla*) savunulmasından yana olurduk der.*

Bu görüşü paylaşmıyor musunuz?

Öyleyse açıkça söyleyin!!

Sosyal-demokratların "ata topraklarının savunulması"na *neden* karşı olduklarını *gereği gibi düşünmemişsiniz.*

Biz, ata topraklarının savunulmasına sizin inandığınız nedenlerden ötürü karşı çıkıyor değiliz; sizin sorunu ortaya atış biçiminiz (ortaya atış değil, boşuna çabalayış) tarihin akışına karşıdır. Yazara yanıtım budur.

Uluslara baskıya son verilmesi için savaşları haklı görürken, her iki tarafın da uluslara baskıyı *artırmak* amacıyla giriştikleri şimdiki emperyalist savaşı haklı görmeyişimizi "safsata" diye tanımlamak, sorun üzerinde *hiç düşünmeksizin* "sert" sözcükler kullanmaktan başka bir şey değildir.

Yazar "ata topraklarının savunulması" sorununu, daha "sol" bir tutumla ortaya koymak *istiyor,* ama sonuç (tüm bir yıl boyunca) kargaşaya düşmek şeklinde olmuştur!

Madde 7. Yazar *eleştiriyor*: " 'Barış koşulları' sorununa hiç değinilmiyor." [diyor *–ç.*].

Garip bir eleştiri: Eğer bu soruna değinilmemişse, bu, ortaya bile atmamış olmamızdandır!!

Ama "değinilmiş" ve tartışılmış olan şey *toprak ilhakları* sorunudur. Bu sorunda emperyalist ekonomistler, bu kez Hollandalılarla ve Radek'le *birlikte,* tam bir karışıklık içine düşmüşlerdir.

* Bkz: *Collected Works,* vol. 21, s. 305-306. *–Ed.*

Ya en başta gelen, *eski ve yeni ilhaklara karşıyız* sloganını reddedersiniz —(emperyalizm döneminde, Avrupa'da olduğu kadar sömürgelerde de, kendi kaderini tayinden daha az "elde edilemez" bir şey değil)— ve bu durumda, emperyalizmi mazur göstermekte örtülü davranmak yerine apaçık ortaya çıkarsınız.

Ya da (Radek'in basında yaptığı gibi) sloganı kabul edersiniz — bu durumda, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını, başka bir ad altında kabul etmiş olursunuz!!

Madde 8. Yazar "Batı Avrupa çapında bolşevizm" ilan ediyor ("sizin konumunuz değil" diye ekliyor).

Bu "bolşevizm" sözcüğüne tutunma arzusuna hiçbir önem vermiyorum; çünkü *öyle* "eski-bolşevikler" biliyorum ki, Tanrı bizi onlardan korusun. Söyleyebileceğim tek şey, yazarın ilan ettiği "Batı Avrupa çapında bolşevizm"in, yürekten inanıyorum ki, ne bolşevizmle ne Marksizmle ilişiği vardır; bu eski, bilinen ekonomizmin, ufak değişikliklerle, bir benzeridir.

Benim görüşümce, tüm bir yıl boyunca *yeni bir bolşevizm* ilan etmek ve işleri o noktada bırakmak adamakıllı hoşgörülemez bir şeydir, bilir-bilmez konuşmaktır ve partili davranışı değildir. Sorunları iyice *düşünmenin* ve yoldaşlara "Batı Avrupa çapında bolşevizm" hakkında bir bütünlüğü olan, aydınlık bir *açıklama* yapmanın zamanı gelmemiş midir?

Yazar, sömürgelerle Avrupa'nın ezilen ulusları arasında (tartışma konusu sorunda) fark olduğunu kanıtlamamıştır, kanıtlamayacaktır.

Hollandalılarla PSD'nin,* kendi kaderini tayin hakkını yadsımaları, pek de, *yalnızca* yaratılan karışıklığın sonucu *değildir*, —çünkü Gorter olaylara dayanarak bunu kabul ediyor; Polonyalıların Zimmerwald bildirisi[16] de aynı şeyi yapmıştır— ama daha çok kendi *uluslarının* özel durumunun (*yüzyıllardan bu yana sürüp* gelen geleneklere ve *büyük-devlet statüsünde* görünme iddialarına sahip küçük

* Polonya Sosyal-Demokrat Partisi. –ç.

uluslar olma durumunun) sonucudur.

Başka ülkelerde, uluscul burjuvaziye ve o burjuvazinin halkı aldatmasına karşı uzun yıllar boyunca gelişmiş olan şeyleri mekanik bir biçimde benimseyip, eleştiriden geçirmeksizin yinelemek, alabildiğine düşüncesizce ve bönce bir şeydir. Burada *kesinlikle* benimsenmemesi gereken bir şeyin benimsenişiyle karşı karşıyayız.

Ağustos-Eylül 1916'da yazıldı.
İlk kez *Bolşevik* dergisinde n° 15'te, 1929'da yayınlandı.
İmza: *N. Lenin*

Collected Works, Vol. 23, s. 13-21.

P. KİEVSKİ'YE (Y. PİYATAKOV) YANIT[17]

BİREYLERİN yaşamındaki ya da ulusların tarihindeki her bunalım gibi savaş da bazılarını baskı altına alır ve ezer, bazılarını çelikleştirir ve yeni bilgilerle donatır.

Bu gerçek, kendini, sosyal-demokrasinin savaş hakkındaki düşünüşünde ve savaşla ilgili olarak da gösteriyor. Çok gelişmiş bir kapitalizmin ürünü olan emperyalist savaşın nedenleri ve önemi, böyle bir savaşa ilişkin sosyal-demokratik taktikler, sosyal-demokratik hareket içindeki bunalımın nedenleri, vb. üzerinde ciddi olarak düşünmek başka şeydir, savaşın, düşüncenizi baskı altına almasına izin vermek, onun [yarattığı –ç.] korkunç izlenimlerin ve azap verici *ağırlığı altında* düşünmekten ve tahlil etmekten vazgeçmek başka bir şeydir.

Savaşın, insan düşüncesini *baskı altına almasının ya da bastırmasının* bu biçimlerinden biri, emperyalist ekonomizmin *demokrasiye* karşı takındığı küçük görücü tutumdur. P. Kievski, bütün savlarında kendini gösteren şeyin, savaşın yarattığı bu baskı, bu korku, bu tahlil etmeyi yadsıyış oldu-

ğuna dikkat etmiyor. Böylesine korkunç bir yangının orta yerinde, ata topraklarını savunmanın ne anlamı vardır? Önüne geleni boğazlamanın her yerde kural olduğu böyle bir zamanda ulusların haklarını tartışmanın ne anlamı vardır? Kendi kaderini tayin ve "bağımsızlık" — ama "bağımsız" Yunanistan'a ne yaptıklarına bakın! Militaristlerin çıkarı uğruna hakların her yerde ayaklar altına alındığı bir sırada, "haklar"ı düşünmenin, konuşmanın yararı nedir? En demokratik cumhuriyetlerle en gerici monarşiler arasında kesinlikle hiçbir fark kalmadığı, her farklılık belirtisini savaşın silip süpürdüğü bir sırada, cumhuriyeti düşünmenin ve konuşmanın ne anlamı vardır?

Kievski, genel olarak demokrasiyi reddedecek ölçüde korkuya teslim olduğu söylendiği zaman, çok öfkeleniyor. Öfkeleniyor ve itiraz ediyor: Ben demokrasiye karşı değilim, yalnızca "kötü" bulduğum *bir* demokratik isteğe karşıyım. Gerçi Kievski güceniyor, gerçi demokrasiye hiç de "karşı" olmadığına ilişkin, bize (ve belki kendisine de) "*güvence veriyor*" ama, bütün *savları* —daha doğrusu savlarındaki bitimsiz *hatalar*— tam tersini *tanıtlıyor.*

Ata topraklarının savunulması, emperyalist bir savaşta, bir yalandır, ama demokratik ve devrimci bir savaşta değil. Bir savaş sırasında, görünüş odur ki, "haklar"dan sözetmek saçma görünür, çünkü *her* savaş, hakların yerine doğrudan ve sınırsız şiddeti getirir. Ama bu, tarihte, savaş sırasında her türlü "hak"kın ve her türlü demokrasinin yerine şiddeti koymakla birlikte, toplumsal içeriği ve sonuçları bakımından gene de demokrasi davasına ve *dolayısıyla* sosyalizme *hizmet eden* savaşlar (demokratik ve devrimci savaşlar) olduğunu (ve gelecekte de olacağım, olması gerektiğini) unutmamıza yolaçmamahdır. Yunanistan örneği, görünüşe göre, ulusal kaderi tayin hakkını "çürütmektedir". Ama bir an durup düşünürseniz, tahlil ederseniz, sorunları tartıp biçerseniz ve sözlerin kulaklarınızı sağırlaştırmasına ya da savaşın karabasanımsı etkilerinin sizi korkutmasına ve baskı altına almasına izin vermezseniz, o zaman bu örnek, "demokratik"

cumhuriyetler, en demokratikleri, —yalnızca Fransa değil, onun yanısıra Birleşik Amerika, Portekiz ve İsviçre de— bu savaşın akışı içinde, Rusya'da var olan militarist keyfiliğin aynısını ya kurdular ya kuruyorlar diye cumhuriyeti alaya almaktan daha ciddi ve inandırıcı değildir.

Emperyalist savaşın cumhuriyetle monarşi arasındaki farkı yok ettiği bir gerçektir. Ama buna bakarak cumhuriyeti yadsımak ya da küçümsemek, savaşın gözümüzü korkutmasına ve savaş dehşetinin düşüncemizi *baskı altına almasına* izin vermek demektir. "Silahsızlanma" sloganını destekleyen birçok kişinin (Roland-Holst, İsviçre'deki genç unsurlar, İskandinav "Solu"[18] ve başkalarının) anlayışı budur. Demek istedikleri şudur: Bu savaşta, cumhuriyetçi bir milisle monarşist bir düzenli ordu arasında artık hiçbir fark yokken ve *her yerde* militarizm dehşet verici görevini yerine getirirken, ordunun ya da milis kuvvetlerinin devrim amacıyla kullanılmasını tartışmanın yararı nedir?

Kievski'nin, her adımında, farkına varmaksızın yaptığı işte bu *aynı* teorik ve pratik hata, *aynı* düşünce eğilimidir. Kievski, yalnızca kendi kaderini tayin hakkına karşı çıktığını *sanıyor*, yalnızca kendi kaderini tayin hakkına karşı çıkmak *istiyor*, ama —kendi istek ve inancı ne olursa olsun, garip olanı da budur— *sonuç*, onun, genel olarak demokrasiye de uygulanamayan *bir tek* sav bile ortaya çıkaramamış olmasıdır.

Kievski'nin bütün garip mantık hatalarının ve kafasındaki karışıklığın asıl kaynağı —bu yalnızca kendi kaderini tayin hakkı için değil, ama ata topraklarının savunulması, boşanma ve genel olarak "haklar" için de sözkonusu— onun düşüncesini savaşın *baskı altına almasındadır*; demokrasiye ilişkin marksist tutumu tümden çarpıtması bundan ileri geliyor.

Emperyalizm, yüksek düzeyde gelişmiş kapitalizmdir; emperyalizm gelişmecidir (*progressive*); emperyalizm demokrasinin yadsınmasıdır —"bundan ötürü" kapitalizmde demokrasi "erişilebilir" bir şey değildir. Emperyalist savaş,

geri monarşilerde olsun, ileri cumhuriyetlerde olsun, tüm demokrasinin açıktan ihlalidir— "bundan ötürü", "haklar"dan (yani demokrasiden) sözetmenin anlamı yoktur. Emperyalist savaşın "karşısına konabilecek" "tek" şey sosyalizmdir; yalnızca sosyalizm "çıkış yolu"dur; "bundan ötürü" bizim asgari programımızda, yani kapitalizm altında demokratik sloganlar öne sürmemiz bir aldanıştır ya da hayaldir, sosyalist devrim sloganının saptırılması ya da ertelenmesidir, vb.'dir.

Her ne kadar Kievski bunu kavrayamıyorsa da, bütün talihsizliğinin kaynağı işte budur. Onun *temel* mantık hatası budur; temel olduğu ve yazar tarafından kavranamadığı için de, delik bir bisiklet lastiği gibi, her adımda "*hava kaçırmaktadır*"; kâh ata topraklarının savunulmasında, kâh boşanma sorununda, kâh "haklar"a ilişkin sözlerinde, biz "haklar"ı *değil, ama* yüzyıllık köleliğin yıkılmasını tartışacağız, şeklindeki dikkate değer sözlerinde, ("haklar"ı tümden küçümsediği ve sorunu hiç anlayamadığı için dikkate değer olan sözlerinde) "patlak vermektedir".

Bu sözleri söylemesi, kapitalizm ve demokrasi arasındaki, sosyalizm ve demokrasi arasındaki ilişkileri anlamadığını göstermektedir.

Genel olarak kapitalizm ve özel olarak emperyalizm, demokrasiyi bir hayal haline getirir — ama aynı zamanda kapitalizm, yığınlarda demokratik esinler uyandırır, demokratik kurumlar yaratır, emperyalizmin demokrasiyi yadsıyışıyla demokrasi için yığınsal savaşım arasındaki çatışmayı şiddetlendirir. Kapitalizm ve emperyalizm ancak iktisadi devrimle devrilebilir; demokratik dönüşümlerle, en "ideal" demokratik dönüşümlerle bile devrilemez. Ne var ki, demokrasi savaşımı okulunda okumamış olan bir proletarya, iktisadi bir devrim yapma yetisine sahip değildir. *Bankalara elkoymaksızın,* üretim araçları üzerindeki *özel mülkiyeti* kaldırmaksızın kapitalizm yenik düşürülemez. Ne var ki, tüm halkı, burjuvazinin elinden alman üretim araçlarının demokratik yönetimi için örgütlemedikçe, emekçi halkın tüm

kütlesini, proleterleri, yarı-proleterleri ve küçük köylüleri, saflarını, güçlerini, devlet işlerine katılımlarını, demokratik bir biçimde örgütlemeleri için seferber etmedikçe, bu devrimci önlemler uygulanamaz. Denebilir ki, emperyalist savaş, demokrasinin üçlü bir yadsınmasıdır. (a. her savaş "haklar"ın yerine şiddeti koyar; *b.* emperyalizm, bu haliyle demokrasinin yadsınmasıdır; *c.* emperyalist savaş, cumhuriyeti monarşiye tümüyle eşitler), ne var ki emperyalizme karşı sosyalist başkaldırının uyanışı ve büyümesi, demokratik direnç ve huzursuzluğun artışıyla *ayrılmaz biçimde* bağlantılıdır. Sosyalizm *her* devletin, dolayısıyla her demokrasinin yavaş yavaş silinip ortadan kalkmasına yolaçar; ama sosyalizm, yalnızca, burjuvaziye, yani nüfusun azınlığına karşı şiddeti, demokrasinin *tam* gelişimiyle, yani *tüm* halk yığınlarının bütün *devlet* işlerine ve kapitalizmin ortadan kaldırılmasının tüm karmaşık sorunlarına gerçekten eşit ve genel biçimde katılmasıyla bağdaştıran proletarya diktatörlüğü yoluyla gerçekleşebilir.

İşte demokrasi hakkındaki marksist öğretiyi unutan Kievski'nin kafasını karıştıran "çelişkiler" bunlardır. Savaş, eğretili olarak ifade edersek, Kievski'nin düşüncesini öylesine baskı altına almıştır ki, "emperyalizm terkedilsin" ajitatif sloganını, her düşüncenin yerini tutacak biçimde kullanmaktadır, tıpkı "sömürgeler terkedilsin" diye haykırmanın, uygar ulusların "sömürgeleri terketmesi"nin —ekonomik ve siyasal açıdan— ne demek olduğuna ilişkin tahlilin yerini tutmak üzere kullanılması gibi.

Demokrasi sorununun marksist çözümü, proletaryanın, burjuvazinin devrilmesini ve kendi zaferini hazırlamak üzere, bütün demokratik kurumları ve bütün özlemleri, kendi sınıf savaşımında *seferber etmesidir.* Böyle bir seferberlik kolay bir iş değildir. Bu, ekonomistlere, Tolstoyculara vb., çoğu zaman, "burjuva" ve oportünist görüşlere verilmiş, bağışlanmaz bir ödün gibi görünür, tıpkı, "mali-sermaye çağı"nda, ulusların kendi kaderini tayin hakkını savunmayı, Kievski'nin, burjuva görüşlere verilmiş, bağışlanmaz bir

ödün sayması gibi. Marksizm bize, *verili*, kapitalist bir ülkenin burjuvazisi tarafından yaratılan ve çarpıtılan demokratik kurumlardan yararlanmayı yadsıyarak "oportünizmle savaşma"nın, oportünizme *tümden teslim olmak* demek olduğunu öğretiyor.

Sosyalizm için *iç savaş* sloganı, emperyalist savaştan kurtulmanın en kısa yolunu gösterir ve savaşa karşı savaşımımızı, oportünizme karşı savaşımımıza bağlar. Gerek savaş zamanının özelliklerini —savaşın uzayıp gitme ve tam bir savaş "çağı"na dönme tehdidini taşıması özelliklerini— ve oportünizmin pasifizminden, yasalcılığından ve kendini "kendi" burjuvazisine uyarlamasından tamamen farklı olarak bizim çalışmalarımızın genel niteliğini doğru olarak dikkate alan tek slogan budur. Bunun yanısıra, burjuvaziye karşı iç savaş, mülksüz yığınların mülk sahibi azınlığa karşı, *demokratik olarak* örgütlenen ve *demokratik olarak* yönetilen savaşıdır. Ne var ki, iç savaş da, bütün öteki savaşlar gibi, ister istemez, hakların yerine şiddeti geçirmek zorundadır. Ama çoğunluğun çıkarları ve hakları adına girişilen şiddetin yapısı başkadır: Bu şiddet sömürücülerin, burjuvazinin "hakları"nı ayaklar altına alır; ordunun ve "geri"nin demokratik bir biçimde örgütlenmesi sağlanmadıkça *başarılamaz*dır. İç savaş, her şeyden önce ve derhal bankalara, fabrikalara, demiryollarına, büyük toprak mülklerine, vb. zorla elkoyar. Ama bütün bunlara elkoymak *için*, bütün görevlilerin ve subayların halk tarafından seçilmesi usulünü koymak, burjuvaziye karşı savaşı yöneten orduyu, halk yığınlarıyla *tam olarak kaynaştırmak*, gıda üretiminin ve dağıtımının, gıda ikmalinin, vb. yönetimini tam olarak demokratikleştirmek zorundayız. İç savaşın amacı, bankalara, fabrikalara, vb. elkoymak, burjuvazinin tüm direnme olanağını yıkmak, *onun* silahlı kuvvetlerini yıkmaktır. Ama savaş sırasında, bizler, *kendi* silahlı kuvvetlerimiz ve kendi "geri"mizde, savaşla aynı zamanda demokrasiyi getirmez ve yaygınlaştırmazsak, bu amaca, *ne* salt askeri, ne iktisadi, *ne de* siyasal bakımdan ulaşılabilir. Biz şimdi yığınlara şöyle

diyoruz (ve onlar bizim haklı olduğumuzu içgüdüleriyle seziyorlar): "Onlar, büyük demokrasi sloganlarıyla gizlenmiş bir savaşta, emperyalist kapitalizm için savaşmanızı sağlayarak sizi aldatıyorlar. Gerçek bir demokrasiye ve sosyalizme ulaşmak için burjuvaziye *karşı, gerçekten* demokratik olan bir savaş vermeniz gerekir ve vereceksiniz." Şimdiki savaş, şiddet ve mali bağımlılık yoluyla, ulusları, koalisyonlarda birleştiriyor ve "kaynaştırıyor". Biz, burjuvaziye karşı kendi iç savaşımızda, ulusları, ruble zoruyla *değil,* sopa zoruyla *değil,* şiddetle *değil,* ama sömürücülere karşı emekçi halkın *gönüllü* anlaşması ve dayanışması yoluyla birleştirecek ve kaynaştıracağız. Bütün uluslar için eşit haklar ilanı, burjuvazinin elinde bir aldatma aracı olmuştur; bizim açımızdan ise bu, bütün ulusların saflarımıza geçişini hızlandırma ve kolaylaştırmanın gerçeği olacaktır. Uluslar arasında etkin bir biçimde düzenlenmiş *demokratik* ilişkiler olmadıkça —bunun sonucu olarak ayrılma özgürlüğü tanınmadıkça— genel olarak tüm ulusların işçilerinin ve emekçi halkının burjuvaziye karşı iç savaş vermesi *olanaksızdır.*

Burjuva demokrasisinden yararlanarak, proletaryanın, burjuvaziye ve oportünizme karşı, sosyalist ve tutarlı demokratik açıdan örgütlendirilmesi. Başkaca yol yoktur. *Başkaca* çıkış yolu yoktur. Marksizm, tıpkı yaşamın kendisi gibi, başkaca çıkış yolu tanımamaktadır. Bu yolda, ulusların özgürce ayrılma ve özgürce kaynaşma hakkını tanımalıyız, bunlardan bunlardan sakınmamalıyız; ekonomik amaçlarımızın "saflığı"nı bunların "kirleteceğinden" korkmamalıyız.

Ağustos-Eylül 1916'da yazıldı.
İlk kez *Proletarskaya Revolutsia,* n° 7(90)'da, 1929'da yayınlandı.

Collected Works, Vol. 23, s. 22-27.

MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ VE EMPERYALİST EKONOMİZM[19]

"DEVRİMCİ sosyal-demokrasi, saygınlığını kendi eliyle zedelemedikçe, kimse onun saygınlığını zedeleyemez."

Marksizmin bellibaşlı herhangi bir teorik ya da pratik önermesi zafer kazandığı zaman ya da günün gündemine girdiğinde, ve açık ve kararlı karşıtlarının *yanısıra*, deva bulmaz bir tutumla marksizmi saygınlığından yoksun bırakan, küçük düşüren, onu bir karikatüre dönüştüren dostlarının saldırısına uğradığı zaman, akla hep, sözünü ettiğimiz bu düstur gelir ve hep akılda tutulmalıdır. Rus sosyal-demokrasisinin tarihinde buna bir çok kez tanık olunmuştur. Doksanların [1890 –ç.] başında, devrimci harekette marksizmin zafer kazanması üzerine, ekonomizm ya da "grevcilik" kılığında marksizmin bir karikatürü ortaya çıkmıştır. İskracılar,[20] uzun yıllar boyu ekonomizme karşı savaşım vermeden, proletarya teorisinin ve siyasetinin temel ilkelerini, ne küçük-burjuva narodizmine, ne de burjuva liberalizmine karşı yüce tutma gücüne sahip olabilirlerdi. Aynı şey Rus devriminin kritik savaşlarının verildiği 1905 güzünde, başka

nedenlerin yanısıra, çarlık dumasının boykot edilmesi[21] sloganının doğru olarak uygulanmasından ötürü, yığınsal işçi hareketi içinde 1905'te zafer kazanan bolşevizm için de geçerlidir. Aleksinski ve başkaları, Üçüncü Dumaya[22] girmeye gürültülü bir biçimde karşı çıktıklarında, 1908-1910 arasında bolşevizm, marksizmin bir başka karikatürüyle yüzyüze gelmek —ve onu savaşarak yenmek— zorunda kalmıştır.

Bugün de durum aynıdır. *Şimdiki* savaşın emperyalist bir savaş sayılması ve *onun* kapitalizmin emperyalist çağıyla yakın ilintisinin vurgulanmasına yalnızca kararlı muhalifler değil, ama aynı zamanda "emperyalizm" sözcüğüne pek rağbet eden kararsız dostlar da karşı duruyor. Bu sözcüğü *ezberleyen* o dostlar, işçilere, deva bulmaz ölçüde karmakarışık teoriler öneriyorlar ve eski ekonomizmin birçok eski hatasını yeniden canlandırıyorlar. Kapitalizm zafer kazanmıştır — *öyleyse* siyasal sorunlarla uğraşmanın hiç gereği yoktur. 1894-1901 arasında, eski ekonomistler, Rusya'da siyasal savaşımı yadsıma hatasına düşerek, böyle düşünüyorlardı. Bugünkü emperyalist ekonomistler ise, emperyalizm zafer kazanmıştır — *öyleyse* siyasal demokrasinin sorunlarıyla uğraşmanın hiçbir gereği yoktur, diye düşünüyorlar. Kievski'nin, yukarda[23] yayınlanan yazısı da, bu duyguların bir örneği olduğu, marksizmin o tür bir karikatürü olduğu, 1915 başlarından bu yana partimizin bazı yurtdışı örgütü çevrelerinde görülen yalpalamaların ilk bütünsel yazınsal sunuluşu girişimi olduğu için, üzerinde durmaya değer.

Eğer emperyalist ekonomizm, sosyalizmin bugünkü büyük bunalımı içinde, sosyal-şovenizme kesinlikle karşı duran ve devrimci enternasyonalizmden yana çıkan marksistler arasında yayılma olanağını bulursa, bu, bizim temsil ettiğimiz eğilime ve partimize ağır bir darbe olur. Çünkü emperyalist ekonomizm partimizin saygınlığını içerden, kendi saflarından yıkar, partiyi karikatürleştirilmiş bir marksizmin aracı haline getirir. İşte bu nedenle, her ne kadar "ilginç olmayacaksa" da, ayrıca her ne kadar, düşünceli ve dikkatli

okurların 1914 ve 1915 yıllarındaki [marksist –ç.] yazınımızdan çoktan öğrenip anladıkları temel doğruları usanç verecek kadar sık açıklamak zorunda kalacaksak da, Kievski'nin sayısız hatalarından hiç değilse en önemlilerini ayrıntılı olarak tartışmak gerekiyor.

Bu yeni emperyalist ekonomizmin asıl "özü"ne daha en baştan okurların dikkatini çekmek için söze, Kievski'nin çalışmalarının "ana" noktasıyla başlayacağız.

1. SAVAŞA VE "ATA TOPRAKLARININ SAVUNULMASI"NA KARŞI MARKSİST TUTUM

Kievski, bizim parti programımızın, *yalnızca* ulusal kaderi tayin hakkına ilişkin 9. maddesiyle "görüş birliğinde olmadığı"na hem kendisi inanmıştır, hem okurlarını inandırmak istemektedir. Kievski çok öfkelenmiş; demokrasi sorununda *genel olarak* marksizmin temel ilkelerinden uzaklaştığı, temel noktalarda marksizme "ihanet ettiği" (öfkeli tırnak işaretleri Kievski'nin) suçlamalarını reddetmeye çalışıyor. Ama sorun şudur ki, yazarımız, sözde kısmi ve sınırlı görüş ayrılığını tartışmaya başladığı, kendi kanıtlarını, düşüncelerini, vb. ortaya koyduğu anda, marksizmden bütün bütün sapmakta olduğunu hemen gösterivermektedir. Yazısının (2. bölümündeki) b paragrafını alalım. Ata toprakların savunulması şeklindeki "haince" sloganın, "oldukça [!] mantıklı [!] bir biçimde, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı"ndan çıktığını söyleyerek yazarımız, "bu istek [yani ulusal kaderi tayin isteği] doğrudan doğruya [!!] sosyal-yurtseverliğe yolaçar" diye ilan ediyor. Onun görüşünce, kendi kaderini tayin "elde silah bu bağımsızlığı [Fransa'yla Belçika'nın ulusal bağımsızlığını] savunan Fransız ve Belçikalı sosyal-yurtseverlerin ihanetini onaylamaktır! Onlar 'kendi kaderini tayin' yandaşlarının yalnızca savunduğu şeyi *yapıyorlar*" ... "Ata topraklarının savunulması, bizim en kötü düşmanımızın silahlığına aittir"... "Bir insanın *aynı zamanda* nasıl hem ata topraklarının savunulmasına karşı, hem

kendi kaderini tayin hakkından yana olabileceğini, hem ata topraklarından yana, hem ona karşı olabileceğini anlamayı kesinlikle reddederiz."

Kievski'nin sözleri bunlar. Anlaşılan, şimdiki savaşta ata topraklarının savunulması sloganına karşıt önerilerimizi kavrayamamış. Bu nedenle, önerilerimizde ortaya konan şeyin ne olduğunu bir kez daha anlatmak gerekiyor.

Partimizin 1915 Martında Bern Konferansında,[24] "ata topraklarının savunulması sloganı hakkında" kabul ettiği karar* şu sözlerle başlar: "*Şimdiki savaş özünde* (*in substance*)..."

Kararın *şimdiki* savaşla ilgili olduğu bundan daha açık söylenemezdi. "Özünde" sözcüğü de, görünenle gerçeği, görünüşle özü, sözle eylemi birbirinden ayırma gereğini belirler. Bu savaşta ata topraklarının savunulmasına ilişkin bütün sözlerin amacı, sömürgelerin bölüşülmesi, yabancı toprakların yağmalanması, vb. için girişilen 1914-1916 emperyalist savaşını, yalancılık ederek, ulusal savaş gibi göstermektir. Görüşlerimizin en küçük şekilde bile olsa çarpıtılması olasılığını önlemek için, karara, *özellikle* (özellikle sözcüğü, yalnızca anlamına değil!) "1789'la 1871 arasında görülen", "*gerçekten* ulusal savaşlar" hakkında özel bir bölüm ekledik.

Karar, bu "gerçekten" ulusal olan savaşların "temeli"ni, "uzun bir ulusal kitle hareketinin, mutlakiyete ve feodalizme karşı bir savaşımın, ulusal baskının ortadan yok edilmesinin" oluşturduğunu belirtiyor.

Görünüşe göre açık. Şimdiki emperyalist savaş, emperyalist çağın genel koşullarından doğuyor; bir raslantı sonucu, bir istisna, genel ve tipik olandan bir sapma değildir. Bu nedenle, ata topraklarının savunulmasından sözetmek, halkı aldatmaktır, çünkü bu savaş ulusal bir savaş *değildir. Gerçekten* ulusal olan bir savaşta "ata topraklarının savunulması" sözü aldatmaca *değildir; biz de böyle bir savaşa karşı değiliz.* Böyle (gerçekten ulusal) savaşlar, "özellikle" 1789-1871 arasında olmuştur, ve bizim kararımız, bu

* Bkz: *Collected Works,* vol. 21, s. 158-64. –*Ed.*

savaşların şimdi de olası olduğunu tek sözle bile yadsımaksızın, gerçekten ulusal olan bir savaşı, aldatıcı ulusal sloganlarla sarılıp sarmalanmış emperyalist bir savaştan nasıl ayırmamız gerektiğini anlatmaktadır. Bu ikisini birbirinden ayırmak için, özellikle, savaşın "temeli"ni, "uzun bir ulusal kitle hareketi süreci"nin, "ulusal baskının ortadan yok edilmesi"nin oluşturup oluşturmadığına bakmamız gerekir. "Pasifizme" ilişkin karar açıkça şöyle demektedir: "Sosyal-demokratlar, devrimci savaşların, yani emperyalist olmayan, ama örneğin ["örneğin" sözcüğüne dikkat edin] 1789-1871 arasında olduğu gibi ulusal baskıyı ortadan kaldırmak amacıyla verilen savaşların olumlu yanını önemsemezlik edemezler..." Bizim 1915 parti programımız 1789-1871 yılları arasında verilen ulusal savaşlar türünden savaşları bugün için de olası görmeseydi, bu tür savaşlardan sözeder ve bu savaşların olumlu yanını yadsımadığımızı söyler miydi? Elbette hayır.

Lenin'le Zinovyev'in *Sosyalizm ve Savaş* adlı broşüründe parti kararları yorumlanmış yani herkesin anlayacağı bir dille açıklanmıştır. Broşürün 5. sayfasında, "sosyalistlerin, 'ata topraklarının savunulması' için verilen savaşları ya da 'savunma' savaşlarını", *yalnız* "yabancı baskısını yok etme" anlamında, "haklı, ilerici ve adil gördükleri" açıkça belirtilir. Broşür, Rusya'ya karşı İran "*vb.*" örneğini anar ve şöyle der: "Bu savaşlar, ilk saldıran kim olursa olsun, haklı, savunma savaşlarıdır; her sosyalist, ezen, köleci ve yağmacı "Büyük" Güçler karşısında ezilen, eşit görülmeyen ve bağımlı devletlere zafer dileyecektir."*

Broşür, Ağustos 1915'te yayınlanmıştır; Almanca ve Fransızca çevirileri vardır. Kievski, broşürün içindekileri tamı tamına biliyor. Ne o, ne başkası hiçbir zaman, hiçbir vesileyle, ata topraklarının savunulması sloganına ya da pasifizme ilişkin kararlara ya da bunların broşürdeki yorumlarına karşı durmuş değildir. Hiçbir zaman, bir kez bile! Bu nedenle şunu sormaya hakkımız var: Mart 1915'ten başlaya-

* Bkz: *Collected Works,* vol. 21, s. 300-301. *–Ed.*

rak, savaş konusunda partimizin görüşüne karşı koymadığı halde, şimdi Ağustos 1916'da kendi kaderini tayin hakkında, yani kısmi olduğu varsayılan bir noktaya ilişkin bir yazıda, *genel* konuyu anlamadığını hayret verici biçimde ortaya koyarsa, Kievski marksizmi anlayamamıştır dediğimiz zaman, kendisine iftira mı etmiş oluruz?

Kievski, ata topraklarının savunulması sloganının "haince" olduğunu söylüyor. Kendisine güvence veririz ki, anlamını kavramaksızın, üzerinde düşünmeksizin bir sloganı papağan gibi yineleyen *kişiler için*, anlamını tahlil etmeksizin ezberleyen *kişiler için her* slogan "haince"dir ve her zaman öyle olacaktır.

Genel olarak, "ata topraklarının savunulması" ne demektir? İktisada, siyasete, vb. ilişkin bilimsel bir kavram mıdır? Hayır. *Savaşı haklı göstermeyi* amaçlayan, daha çok çarpıtılmış genel-geçer bir deyiş, bazan basitçe, darkafalıca bir sözdür. Başka bir şey değil. Kesinlikle başka bir şey değil. "Haince" sözcüğü, darkafalının "ata topraklarını savunuyoruz" diye yalvarıp yakararak *herhangi* bir savaşı haklı gösterebilmesinde sözkonusu olabilir; oysa darkafalının düzeyine inerek kendini alçaltmayan marksizm, *belli bir* savaşın ilerici sayılıp sayılmayacağını, demokrasinin gerekleriyle proletaryanın çıkarlarına hizmet edip etmediğini ve *bu anlamda* haklı, meşru, vb. olup olmadığını belirlemek amacıyla, her savaşın tarihsel bir tahlilden geçirilmesini gerektirir.

Ata topraklarının savunulması sloganı çoğu zaman, ne yaptığını kavramaksızın, savaşın darkafalıca haklı gösterilmesinden başka bir şey değildir; belli bir savaşın anlamını ve ne ifade ettiğini tahlil etme ve onu tarihsel perspektif içinde görme yeteneğine sahip olunmadığını ortaya koyar.

Marksizm bu tahlili yapar ve şöyle der: *Eğer* bir savaşın "özü", *örneğin* yabancı zulmüne son vermekse (ki *özellikle* 1789-1871 Avrupa'sının tipik özelliğiydi) o zaman, ezilen devlet ya da ulus açısından böyle bir savaş ilericidir. Buna karşılık, *eğer* bir savaşın "özü" sömürgelerin yeniden bölü-

şülmesi, yağmanın paylaşılması, yabancı toprakların yağmalanmasıysa (1914-1916 savaşı böyledir), o zaman ata topraklarının savunulmasına ilişkin bütün sözler, "halkın aldatılmasından başka bir şey değildir".

Peki, bir savaşın "özü"nü nasıl tanımlayabilir, nasıl ortaya koyabiliriz? Savaş siyasetin devamıdır. Öyleyse savaş öncesinde güdülen siyaseti, savaşa yolaçan, savaşı ortaya çıkaran siyaseti incelememiz gerekir. Bu siyaset emperyalist bir siyasete, yani mali-sermayenin çıkarlarını güven altına almak, sömürgelerle yabancı ülkeleri soymak, ezmek amacını güdüyorsa, o zaman bu siyasetten doğan savaş emperyalisttir. Eğer güdülen siyaset ulusal kurtuluş siyasetiyse, yani ulusa zulmedilmesine karşı olan yığın hareketinin ifadesiyse, o zaman bu siyasetten doğan savaş, ulusal kurtuluş savaşıdır.

Darkafalı, savaşın, "siyasetin devamı" olduğunu kavramaz; savaşta *nelerin* tehlikede olduğunu, savaşı *hangi* sınıfın verdiğini, *hangi* siyasal amaçlarla verdiğini düşünmeksizin, "düşman bize saldırdı", "düşman ülkemi istila etti" gibi kalıplarla yetinir. Kievski, Belçika Almanlar tarafından işgal edilmiştir, öyleyse kendi kaderini tayin hakkı yönünden "Belçikalı sosyal-yurtseverler haklıdır" ya da Almanlar Fransa'nın bir parçasını işgal ettiler, öyleyse "Guesde hoşnut olabilir", çünkü "sözkonusu olan kendi ulusunun (yabancı bir ulusun değil) yaşadığı bir toprak parçasıdır." diye ilan ettiği zaman, işte tam bir darkafalının düzeyine inmektedir.

Darkafalı için önemli olan şey orduların *nerede* olduğu, *o sırada* kimin kazandığıdır. Marksist içinse önemli olan, *o* savaşta *sözkonusu şeylerin* ne olduğudur; o savaş sırasında ilkin ordulardan biri, sonra öteki kazamyor olabilir.

Şimdiki savaş ne için yapılıyor? Bunun yamtı (savaşan devletlerin savaştan *onlarca yıl* önce izledikleri *siyasete* dayandırılan) kararımızda verilmiştir. İngiltere, Fransa ve Rusya, ele geçirmiş oldukları sömürgeleri bırakmamak, Türkiye'yi soyabilmek, vb. için savaşıyorlar. Almanya o sömürgeleri devralmak, Türkiye'yi kendisi soyabilmek, vb. için sa-

vaşıyor. Almanların Paris'i ya da St. Petersburg'u aldığını varsayalım. Böyle bir şey bugünkü savaşın yapısını değiştirir mi? Hiçbir şekilde değiştirmez. Almanların amacı —ve daha önemlisi, kazandıkları takdirde o amacı gerçekleştirecek olan siyaset— sömürgelere el koymak, Türkiye üzerinde egemenlik kurmak, başka ulusların, örneğin Polonyalıların vb. oturdukları toprakları kendine katmaktır. Amaçları, Fransızları ya da Rusları, yabancı egemenliği altına sokmak değildir. Şimdiki savaşın gerçek özü, ulusal değil emperyalisttir. Başka deyişle, savaş taraflardan birinin, ötekinin sürdürmeye çalıştığı zulmü ortadan kaldırmak amacıyla verilen bir savaş değildir. Savaş, zulmeden iki grup arasında çapulun nasıl bölüşüleceği, Türkiye'yi ve öteki sömürgeleri kimin soyacağı konusunda, iki haydut arasında verilen bir savaştır.

Kısacası, emperyalist Büyük Güçler (yani bütün öteki devletleri ezen, onları mali-sermayenin ağına düşüren, vb. güçler) *arasında* ya da Büyük Güçlerle *ittifak halinde* verilen savaş, emperyalist savaştır. 1914-1916 savaşı böyledir. *Bu* savaşta "ata topraklarının savunulması" bir aldatmacadır; savaşı haklı gösterme çabasıdır.

Emperyalist, yani zulmeden devletlere *karşı* ezilen (örneğin sömürge) ulusların savaşı, gerçekten ulusal bir savaştır. Böyle bir savaş bugün de olasıdır. Zulüm gören bir ulusun yabancı bir zalime karşı verdiği savaşta "ata topraklarının savunulması" bir aldatmaca değildir. Sosyalistler *böyle* bir savaşta "ata topraklarının savunulması"na karşı *değildirler.*

Ulusal kaderi tayin hakkı, ulusal kurtuluş için, tam bağımsızlık için, ilhaka karşı savaşımla aynı şeydir; sosyalistler —sosyalist olmaktan vazgeçmedikçe— hangi biçimde olursa olsun, ayaklanma olsun, savaş olsun, *böyle* bir savaşımı *reddedemezler.*

Kievski, Plehanov'a karşı çıktığını sanıyor: Kendi kaderini tayin hakkıyla ata topraklarının savunulması arasındaki bağıntıya işaret eden Plehanov'du! Kievski, bağıntının,

gerçekten Plehanov'un anladığı türden bir bağıntı olduğuna *inanmış*.. Ona inandığı için de, Kievski ürkmüş ve Plehanov'un vardığı sonuçlara varmamak için kendi kaderini tayin hakkını yadsımaya karar vermiş. ... Burada Plehanov'a beslenen büyük bir inanç ve büyük bir ürküntü görülüyor, ama Plehanov'un hatasının özü konusunda hiçbir *düşünce* izine raslanmıyor!

Sosyal-şovenistler, bu savaşı ulusal bir savaş gibi gösterebilmek için kendi kaderini tayin hakkına sığınırlar. Onlara karşı koymanın tek doğru yolu vardır: Savaşın, ulusları kurtarmak için değil, ama *daha çok* sayıda ulusu, büyük soyguncular dan hangisinin ezeceğini kararlaştırmak için verildiğini göstermeliyiz. *Gerçekten* ulusal kurtuluş için verilen savaşları yadsımak, marksizmin olası en kötü karikatürünü ortaya koymak demektir. Plehanov ve Fransız sosyal-şovenistleri, Alman monarşisine karşı "savunulmasını" haklı göstermek için, Fransa'daki cumhuriyetten sözediyorlar. Eğer Kievski'nin usavurma çizgisini izlersek, ya cumhuriyete ya da *gerçekten* cumhuriyeti korumak amacıyla verilen bir savaşa karşı durmamız gerekir!! Alman sosyal-şovenistleri, çarlığa karşı "savunma"yı haklı göstermek için, kendi ülkelerinde genel oyun ve zorunlu ilköğretimin varlığına dikkati çekiyorlar. Eğer Kievski'nin usavurma çizgisini izlersek, ya genel oya ve zorunlu ilköğretime ya da siyasal özgürlüğü yok etme çabalarına karşı o özgürlüğü *gerçekten* korumak üzere verilen bir savaşa karşı durmamız gerekir!

1914-1916 savaşma kadar Karl Kautsky bir marksistti; bellibaşlı yazıları ve konuşmaları, her zaman marksizmin modelleri olarak kalacaktır. Kautsky, 26 Ağustos 1910'da *Die Neue Zeit*'ta[25] kapımn eşiğindeki savaş için şöyle yazmıştı:

"Almanya ile İngiltere arasındaki bir savaşta dava demokrasi değil, dünya egemenliği, yani dünyanın sömürülmesi davasıdır. Bu, sosyal-demokratların, kendi uluslarının sömürenleri yanında yer alabilecekleri bir dava değildir" (*Neue Zeit,* 28. Jahrg., Bd. 2, s.776).

İşte size mükemmel marksist bir formül, bizimkiyle tamamen uyuşan ve marksizmden sosyal-şovenizmi savunmaya kayan *bugünkü* Kautsky'yi açıkça ortaya koyan bir formül. Bu formül, (ki bu formüle daha sonra başka yazılarda yeniden döneceğiz) savaşa karşı marksist tutumun temelindeki ilkeleri açıkça ortaya koyan bir formüldür. Savaş, siyasetin devamıdır. Dolayısıyla demokrasi için savaşım olduğuna göre, demokrasi için savaş da *olanaklıdır*; ulusal kaderi tayin hakkı, demokratik bir istek olmaktan başka bir şey değildir ve ilke olarak öteki demokratik isteklerden farklı değildir. Kısaca söylemek gerekirse, "dünya egemenliği", emperyalist siyasetin özüdür; emperyalist savaş, o siyasetin devamıdır. Demokratik bir savaşta "ata topraklarının savunulması"nın yadsınması, *yani* böyle bir savaşa katılmanın yadsınması, marksizmle hiçbir ortak yanı olmayan bir saçmalıktır. Emperyalist savaşa, "ata topraklarının savunulması" kavramını uygulayarak onu süsleyip-püslemek, yani emperyalist savaşı, demokratik bir savaş gibi göstermek, işçileri aldatmak ve gerici burjuvazinin yanında yer almaktır.

2. "YENİ ÇAĞ ANLAYIŞIMIZ"

Başlık Kievski'ye ait. Kievski, durup dinlenmeksizin "yeni bir çağ"dan sözediyor; ama ne yazık ki, burada da savları hatalıdır.

Bizim parti kararlarımız, şimdiki savaşın, emperyalist çağın genel koşullarından kaynaklandığını söyler. Biz, "çağ"la "şimdiki savaş" arasındaki ilişkinin doğru, marksist bir tanımını veriyoruz: Marksizm, her savaşın ayrı ayrı somut bir değerlendirmesinin yapılmasını gerektirir. Emperyalist bir savaşın, yani siyasal sonuçları bakımından tamamen gerici ve anti-demokratik olan bir savaşın, kaçınılmaz olarak, neden, çoğu, 1789-1871 yılları arasında demokrasi savaşımına önderlik eden Büyük Güçler arasında patlak verdiğini, verebildiğini anlamak için, emperyalist çağın genel koşullarını, yani kapitalizmin ileri ülkelerde emperya-

lizme dönüşmesini anlamalıyız.

Kievski, "çağ"la "şimdiki savaş" arasındaki ilişkiyi açıkça çarpıtmıştır. Onun mantığına göre, sorunu *somut olarak* ele almak, "çağ"ı incelemek demektir. Yanıldığı nokta da budur.

1789-1871 dönemi Avrupa açısından özel bir önem taşıyordu. Bu yadsınamaz. O dönemin genel koşullarını anlamadıkça hiçbir ulusal kurtuluş savaşını anlayamayız, ve bu savaşlar özellikle *o* döneme özgüdür. Bu, o dönemdeki ***bütün*** savaşların, ulusal kurtuluş savaşları demek olduğu anlamını mı taşır? Kuşkusuz hayır. Böyle bir görüş taşımak, işi saçmalığa vardırmak demektir, herbir savaşı somut bir tahlilden geçirmek yerine gülünç bir kalıba başvurmak demektir. 1789-1871 döneminde sömürge savaşları da vardı ve birçok ulusu ezen gerici imparatorluklar arasında savaşlar vardı.

İleri Avrupa (ve Amerika) kapitalizmi, yeni bir emperyalizm çağına girdi. Şimdi bundan, artık yalnızca emperyalist savaşlar olasıdır sonucu mu çıkar? Böyle bir sav saçma olur; belli bir dönemde olası çeşitli görüngülerin (*phenomena*) bütünü içinden belli, somut bir görüngüyü ayırdetmekte yetersiz kalındığını ortaya koyar. Bir çağa, tipik ve tipik-olmayan büyük ve küçük, bazısı ileri bazısı geri ülkelere özgü, çeşitli görüngülerin ve savaşların toplamını içerdiği için çağ denir. Kievski'nin yaptığı gibi, "çağ" hakkında genel sözlere bağlanarak, bu somut sorunları bir yana koymak, "çağ" kavramının kendisini kötüye kullanmaktır. Bunu tanıtlamak üzere, birçok örnekten yalnızca birini anacağız. Ama ondan önce, hatalı olduğu apaçık ortada bulunan bu önermeyi, ***bir*** Sollar grubunun, Alman *Enternasyonal* grubunun,[26] *Bern Yürütme Kurulu Bülteni*'nin 3. sayısında (29 Şubat 1916'da) yayınlanan tezlerinin 5. maddesinde ortaya attığı belirtilmelidir: "Bu gemi azıya almış emperyalizm çağında ***artık*** ulusal savaşlar ***olasılığı*** sözkonusu ***değildir.***" Bu ifadeyi *Sbornik Sotsial-Demokrata*'da[27] tahlil etmiştik.* Burada belirtmemiz gereken tek şey şu: Bu teorik önermeyi, (bizim, Bern Yürütme Kurulunun, genişletilmiş toplantıla-

* Bkz: *Collected Works*, vol. 22, s. 308-313. –*Ed.*

rında 1916 ilkyazında karşı çıktığımız önermeyi), enternasyonalist hareketi izlemiş olan herkes çoktan beri biliyor, ama *bir tek grup bile* o önerıneyi yinelememiş, kabul etmemiştir. Üstelik, Kievski'nin, Ağustos 1916'da yazdığı yazıda, bu önerıne ya da benzer bir önerıne doğrultusunda tek sözcüğe rastlanmıyor.

Bunun, şu nedenle belirtilmesi gerekli: Eğer bu önerıne ya da benzeri teorik bir önerme ortaya atılsaydı, o zaman teorik ayrılıklardan sözedebilirdik. Ama böyle bir önerıne ortaya *atılmadığına* göre söylemek zorundayız ki, karşıkarşıya olduğumuz şey, "çağ" kavramının değişik bir yorumu, ya da teorik ayrılık değil, ama yalnızca dikkatsizce söylenmiş bir söz, yalnızca "çağ" sözcüğünün kötüye kullanılmasıdır.

İşte bir örnek. Kievski yazısına şu soruyla başlıyor: "Bu [kendi kaderini tayin], Mars'ta bedavadan 10.000 hektarlık bir toprak alma hakkıyla bir değil midir? Soru, ancak en somut biçimde, yalnızca bugünkü çağın yapısı çerçevesinde yanıtlanabilir. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, ulusal devletlerin kuruluş çağında, üretici güçlerin, o zamanki düzeyinde geliştirilmesinin en iyi biçimi olarak başka bir şeydir, şimdi bu biçimin, yani ulusal devletin, üretici güçlerin gelişmesini engellediği bugün, tamamen başka bir şeydir. Kapitalizmin ve ulusal devletin kuruluş çağıyla, ulusal devletin çöküşü çağı ve kapitalizmin kendisinin çöküşünün hemen öncesindeki dönemi geniş bir zaman aralığı ayırınaktadır. Sorunları zaman ve mekan bağlamı dışında 'genel olarak' tartışmak, bir marksiste yaraşmaz."

Burada, "emperyalist çağ" kavramının karikatürleştirilmesi örneğiyle karşıkarşıyayız. Bu kavram yeni ve önemli olduğundan, karikatürüyle savaşılmalıdır! Ulusal devletler ayakbağı haline gelmiştir vb. derken neyi kastediyoruz? Kapitalist ülkeleri ve hepsinin ötesinde, savaşa katılmaları bugünkü savaşın emperyalist bir savaş haline gelmesinin başlıca etkeni olan Almanya, Fransa ve İngiltere'yi kastediyoruz. Şimdiye dek, özellikle 1789-1871 arasında, insanlığın

öncüsü olan *bu* ülkelerde, ulusal devletler oluşturma süreci tamamlanmıştır. *Bu* ülkelerde ulusal hareket artık geri gelmeyecek olan bir geçmişe aittir ve bu hareketi canlandırmaya çalışmak saçma, gerici bir ütopya olur. Fransız, İngiliz, Alman ulusal hareketi çok uzun süre önce tamamlanmıştır. *Bu* ülkelerde tarihin bundan sonraki adımı farklıdır: Kurtulmuş uluslar, baskıcı uluslara, emperyalist yağmacı uluslara, "kapitalizmin çöküşünün arifesi"nden geçmekte olan uluslara dönüşmüşlerdir.

Peki ya öteki uluslar?

Kievski, ezberlenmiş bir kural gibi, marksistlerin sorunlara "somut bir tutumla" yanaşmaları gerektiğini yineliyor, ama bunu kendisi *uygulamıyor.* Buna karşılık, biz, tezlerimizde, hesaplı-kitaplı, somut yaklaşımın örneğini verdik, ve Kievski, eğer herhangi bir hata bulduysa bile, bunu bize göstermedi.

Bizim tezlerimiz (6. madde), kendi kaderini tayin hakkı üzerinde dururken, somut bir tutum içinde olabilmek için, en azından üç değişik tür ülkenin birbirinden ayırdedilmesi gerektiğini belirtir. (Genel tezlerde herbir değişik ülkeyi tartışmanın olanaksız olduğu açıktır.) Birinci tür: Ulusal hareketin *geçmişe* ait bir şey olduğu Batı Avrupa'nın ileri ülkeleri (ve Amerika). İkinci tür: *bugüne* ait bir şey olduğu Doğu Avrupa. Üçüncü tür: geniş ölçüde *geleceğe* ait bir şey olduğu yarı-sömürgeler ve sömürgeler.*

Bu doğru mu değil mi? Kievski'nin eleştirisini yöneltmesi gereken nokta *budur.* Ama o, teorik sorunların *özünü* görmüyor! Kievski bizim tezlerimizin yukarda anılan önermesini (madde 6) çürütmedikçe —ve bu doğru olduğu için çürütülemez— "çağ" hakkındaki yazılarının, durup dinlenmeden kılıcını şakırdatan, ama hiç hamle yapmayan bir kişiyi andıracağını görememektedir.

Kievski, yazısının sonunda, "V. İlyin'in görüşünün tersine" diyor, "batı [!] ülkelerinin çoğunluğu [!] için ulusal sorunun çözülmemiş olduğunu düşünüyoruz..."

* Bkz: *Collected Works,* vol. 22, s. 150-152. –*Ed.*

Demek ki, Fransızların, İspanyolların, İngilizlerin, Hollandalıların, Almanların ve İtalyanların ulusal hareketleri 17., 18., 19., yüzyıllarda ya da daha önce tamamlanmamıştır, öyle mi? Yazısının başında, ulusal hareketin üstelik yalnızca ileri batı ülkelerinde değil, genel olarak tamamlandığı görünümünü vermek için, "emperyalizm çağı" kavramı çarpıtılmıştı. Aynı yazının sonunda "ulusal sorun"un *hem de* batı ülkelerinde "çözülmediği" ilan ediliyor!! Bu, işleri yüzüne-gözüne bulaştırmak değil midir?

Batı ülkelerinde ulusal hareket, uzak geçmişe ait bir şeydir. İngiltere'de, Fransa'da, Almanya'da, vb. "ata toprakları" ölü bir sözdür; tarihsel rolünü tamamlamıştır, *yani* ulusal hareket buralarda ilerici herhangi bir şey ortaya çıkaramaz, yeni yığınları yeni bir iktisadi ve siyasal yaşama yüceltecek herhangi bir şey ortaya koyamaz. Buralarda tarihin bundan sonraki adımı, feodalizmden ya da ataerkil zulümden (*savagery*) ulusal ilerlemeye, olgun, siyasal yönden özgür bir ata toprağına dönüşüm değil, ama ömrünü doldurmuş olan "ata toprağı" olma durumundan, fazla olgunlaşmış kapitalizmden, sosyalizme dönüşümdür.

Doğu Avrupa'daysa durum farklıdır. Örneğin Ukraynalılarla Beyaz Ruslar sözkonusu olduğu zaman, oralarda ulusal hareketin henüz tamamlanmadığını, yığınların kendi anadillerini ve yazınlarını tam olarak kullanmak (ve bu kapitalizmin tam gelişmesinin, değişimin son köylü ailesine kadar nüfuz etmesinin mutlak koşuludur ve kapitalizmle birlikte oluşan bir şeydir) için uyanışının *daha hâlâ* sürmekte olduğunu, ancak Marslı bir hayalperest yadsıyabilir. Oralarda "ata toprağı" sözcüğü *henüz* tarihsel olarak ölü bir sözcük değildir. Oralarda "ata topraklarının savunulması" *hâlâ* demokrasinin, ana dilin, baskıcı uluslara karşı, ortaçağ anlayışına karşı özgürlüğün savunulması olabilir. Buna karşılık İngilizler, Fransızlar, Almanlar ve İtalyanlar, şimdiki savaşta ata topraklarını savunmaktan sözettikleri zaman yalan söylüyorlar, çünkü gerçekte savundukları şey ana dilleri *değildir*, ulusal gelişme hakları *değildir* , ama

köleci devletler olarak haklarıdır, sömürgeleridir, kendi mali-sermayelerinin dış "etki alanları"dır, vb.

Yarı-sömürgelerde ve sömürgelerde ise ulusal hareket, tarihsel olarak, henüz Doğu Avrupa'dakinden de yenidir.

"İleri ülkeler" ve emperyalist çağ sözleri *ne* ifade ediyor? Rusya'nın, ve yalnızca Rusya'nın değil, "özel" durumu *nerede* yatıyor (Kievski'nin yazısının ikinci bölümünün *e* paragrafının başlığı)? Ulusal kurtuluş hareketi *nerede* sahte bir sözdür, *nerede* canlı ve ilerici bir gerçektir? Kievski bu noktaların hiçbirini anlamadığını gösteriyor.

3. EKONOMİK TAHLİL NEDİR?

Kendi kaderini tayin hakkına karşı olanların bütün yazılarındaki temel nokta, bu hakkın kapitalizm ya da emperyalizm altında genel olarak "erişilemez" bir şey olduğu savıdır. "Erişilemez" sözcüğü çoğu zaman, birbirinden çok farklı anlamlarda ve uygun olmayan bir tanımlamayla kullanılmaktadır. Tezlerimizde, teorik herhangi bir tartışma için önemli olan bir nokta üzerinde, "erişilemez" derken neyin kastedildiğinin izahı üzerinde ısrar etmemizin nedeni budur. Bununla yetinmedik. Böyle bir açıklamayı yapmaya çalıştık. Emperyalizm altında *bütün* demokratik istemler, siyasal bakımından elde edilmelerinin zor oluşu ya da bir dizi devrimlere başvurmaksızın elde edilemeyişleri anlamında "erişilemez" istemlerdir.

Ne var ki, kendi kaderini tayin hakkının ekonomik anlamda erişilemez olduğunda ısrar etmek büyük ölçüde yanlıştır.

Bizim savımız bu. Teorik ayrılığımızın ana dayanak noktası bu. Ciddi herhangi bir tartışmada, karşıtlarımızın bu soruna gereken dikkati göstermeleri gerekirdi.

Oysa bakın Kievski sorunu nasıl ele alıyor. Erişilemezliği, siyasal olarak "erişilmesi güçtür" anlamında kesinlikle reddediyor; ekonomik bakımdan erişilemezlik anlamında dolaysız bir yamt veriyor.

Kievski, "bu, emperyalizmde kendi kaderini tayin hakkının, tıpkı meta üretiminde emek-parasının (*labour money*) elde edilememesi gibi, elde edilemez bir şey olduğu anlamına mı gelir?" diye soruyor ve yanıtlıyor: "Evet tam o anlama gelir. Çünkü bizim tartıştığımız şey, iki toplumsal kategori, yani 'emperyalizm' ve 'ulusların kendi kaderini tayin hakkı' kategorileri arasındaki mantıksal çelişkidir, tıpkı öteki iki kategori, yani emek-parası ve meta üretimi arasındaki mantıksal çelişki gibi. Emperyalizm, kendi kaderini tayin hakkının yadsınmasıdır, hiçbir sihirbaz bu ikisini uzlaştıramaz."

Kievski'nin bize savurduğu "sihirbaz" öfkeli sözcüğü ne kadar ürkütücü olursa olsun, biz gene de onun, ekonomik tahlilin ne anlama geldiğini anlamadığım söylemek zorundayız. *Ne* ekonomik, *ne* siyasal tahlilde —kuşkusuz ortada doğru-dürüst bir mantıklı düşünce varsa— "mantıksal çelişki"nin olmaması gerekir. Öyleyse, tartıştığımız şey siyasal bir tahlil *değil,* ama ekonomik bir tahlilken, *genel* bir "mantıksal çelişki"ye sığınmanın konuyla hiçbir ilgisi yoktur. *Hem* ekonomik, *hem* siyasal görüngüler "toplumsal kategoriler" içinde yer alır. Dolayısıyla daha en başında, Kievski "Evet tam o anlama gelir" (yani kendi kaderini tayin hakkı, meta üretiminde emeğin karşılığının elde edilemez oluşu *kadar* elde edilemez bir şeydir) gibi doğrudan ve kesin bir yanıt vererek, herhangi bir ekonomik tahlil ortaya koymaksızın, tüm sorunu bir yana atmak için çırpınmaktadır.

Meta üretiminde emek-parasının elde edilmesi olanaksızlığını nasıl kanıtlarız? Ekonomik tahlil yoluyla. Ekonomik bir tahlil, bütün öteki tahliller gibi, "mantık çelişkileri"ni dışarda tutar, ekonomik kategorileri ve *yalnızca* ekonomik kategorileri (genel olarak "toplumsal kategoriler"i değil) dikkate alır ve onlardan hareket ederek emek-parasının elde edilemezliği sonucuna varır. *Kapital*'in birinci bölümünde politikadan, politik biçimlerden ya da "toplumsal kategoriler"den bir kez bile sözedilmemiştir: Tahlil *yalnızca*

ekonomik görüngülere, meta değişimine, onun gelişimine özgü tutulmuştur. Ekonomik tahlil, — söylemenin gereği bile yok, "mantıklı" savlar aracılığıyla meta üretiminde emek-parasının elde edilemez bir şey olduğunu ortaya koyar.

Kievski ise, ekonomik tahlile benzer bir şeye bile başvurma çabası göstermiyor! Yazısının ilk paragrafının ilk tümcesinde açıkça görüldüğü gibi, emperyalizmin ekonomik özünü, onun siyasal eğilimleriyle *karıştırıyor*. İşte o tümcesi:

"Sanayi sermayesi, kapitalist-öncesi üretimle tefeci-tüccar sermayesinin bireşimidir (*synthesis*). Tefeci sermayesi sanayi sermayesinin hizmetkarı haline gelir. Daha sonra kapitalizm, sermayenin değişik biçimlerini aşar ve buradan onun en yüksek, birleşik türü, mali-sermaye ortaya çıkar. Bu nedenle tüm çağa, mali-sermaye çağı denebilir; ona denk düşen dış politika sistemi emperyalizmdir."

Ekonomik yönden bu tanımlama kesinlikle değersizdir: Doğru-dürüst ekonomik kategoriler yerine yalnızca bir sürü laf. Ne var ki, şimdi bu nokta üzerinde durma olanağı yok. Önemli olanı şu: Kievski emperyalizmi "dış politika sistemi" olarak ilan ediyor.

İlkin bu, özünde, Kautsky'nin yanlış fikrinin yanlış bir yinelenmesidir.

İkincisi, bu, emperyalizmin salt siyasal ve yalnızca siyasal bir tanımıdır. Emperyalizmi bir "politika sistemi" olarak tanımlamak suretiyle, Kievski, meta üretiminde emek-parasının elde edilemez "*oluşu gibi*" emperyalizmde de kendi kaderini tayin hakkının elde edilemez, yani ekonomik bakımdan elde edilemez oluşundan sözederken vaadettiği ekonomik tahlili yapmaktan kaçınmak istiyor.*

* Kievski, acaba Marx'ın bu tür "mantıksal yöntemler" hakkında kullandığı, hiç de nazikçe olmayan sözcükten haberdar mıdır? Bu nazik olmayan sözü Kievski'ye *yakıştırmaksızın* Marx'ın böyle yöntemleri "sahtekarca" diye tanımladığını, asıl konuya, kanıtlanması gereken şeye, bir kavramın *belirlenmesine* keyfi olarak sokuşturulmuş "sahtekarca" şeyler diye tanımladığını belirtmek zorundayız.

Bir kez daha belirtelim, Marx'm nazikçe olmayan ifadesini Kievski'ye *yakıştırmıyoruz*. Yalnızca hatanın kaynağını gösteriyoruz. (Elyazamasında bu bölümün üstü çizilmiştir. –*Ed.*)

Sollarla tartışmasında Kautsky, emperyalizmin "yalnızca bir dış *politika* sistemi" (yani ilhak) olduğunu, ve kapitalizmin gelişmesinde belirli bir ekonomik aşamayı ya da düzeyi emperyalizm diye tanımlamanın yanlış olduğunu ilan ediyordu.

Kautsky hatalıdır. Kuşkusuz, sözcükler üzerinde tartışmak yersizdir. Emperyalizm "sözcüğü"nün bu anlamda ya da başka bir anlamda kullanılmasını yasaklayamazsınız. Ama bir tartışma yürütmek istiyorsanız, terimlerinizi belirlemek zorundasınız.

Ekonomik açıdan emperyalizm (ya da mali-sermaye "çağı" — sözcükler önemli değil) kapitalizmin gelişmesindeki en yüksek aşamadır, üretimin çok büyük ve engin boyutlara ulaşmasıyla *serbest rekabetin yerini tekele bıraktığı* aşamadır. Emperyalizmin *ekonomik* özü budur. Tekel kendini, tröstlerde, birliklerde (*syndicates*), vb., dev bankaların mutlak kudretinde (*omnipotence*), hammadde kaynaklarının kapatılmasında, vb., banka sermayesinin yoğunlaşmasında, vb. ortaya koyar. Ekonomik tekel her şey demektir.

Bu yeni ekonominin, tekelci kapitalizmin (emperyalizm tekelci kapitalizmdir) siyasal üstyapısı, demokrasi*den* siyasal *gericiliğe* değişimdir. Demokrasi serbest rekabete tekabül eder. Siyasal gericilik tekele tekabül eder. Rudolf Hilferding, *Mali Sermaye* adlı kitabında gayet haklı olarak "mali-sermaye, özgürlük için değil, egemenlik için çabalar" der.

Dış politikayı iç politikamn karşısına koymak bir yana, "dış politika"yı genel olarak politikadan çekip ayırmak esas itibarıyla yanlıştır, marksist ve bilimsel değildir. Gerek dış politikada, gerek iç politikada emperyalizm demokrasiyi ihlal etme, gericiliği kurma eğilimindedir. Bu anlamda emperyalizm, *genel olarak demokrasinin,* onun istemlerinden yalnızca *birinin,* yani ulusların kendi kaderlerini tayin isteminin değil, *tüm demokrasinin* su götürmez biçimde, "yadsmması"dır.

Genel olarak demokrasinin "yadsınması" oluşundan ötürü emperyalizm, aynı zamanda ulusal sorunda *da* (yani ulu-

sal kaderi tayinde de) demokrasinin "yadsınması"dır: demokrasiyi ihlal etmenin yollarını arar. Emperyalizmde, demokrasinin gerçekleştirilmesi (tekelci kapitalizm öncesiyle karşılaştırıldığı zaman) tıpkı cumhuriyetin, milis gücünün, görevlilerin halk tarafından seçilmesinin, vb. gerçekleştirilmesinde olduğu gibi aynı anlamda ve aynı ölçüde daha zordur. Demokrasinin "ekonomik bakımdan" elde edilemezliği diye bir sorun yoktur.

Belki de Kievski'yi yanıltan şey (genel olarak, ekonomik tahlilin gereklerini kavrayış eksikliğinin yanısıra) darkafalının, toprak ilhaklarını (yani yabancı topraklara, ora halkının arzusuna karşın elkonmasını, yani kendi kaderini tayin hakkının ihlalini), mali-sermayenin daha geniş bir ekonomik alana "yayılması"yla (genişlemeyle) bir tutması olgusudur.

Ne var ki teorik sorunlara, darkafalı kavramlarla yaklaşılmaması gerekir.

Ekonomik yönden emperyalizm tekelci kapitalizmdir. Tam tekele ulaşmak için, yalnızca (belli bir devletin) iç pazarında değil, ama aynı zamanda dış pazarlarda, tüm dünyada her türlü rakabet safdışı edilmiş olmalıdır. "Mali-sermaye çağında" yabancı bir ülkede bile rekabetin safdışı edilmesi *ekonomik bakımdan* olanaklı mıdır? Elbette olanaklıdır. Bu, rakibin mali bakımdan bağımlı hale getirilmesiyle, hammadde kaynaklarının ve sonunda bütün işletmelerinin ele geçirilmesiyle yapılır.

Amerikan tröstleri, emperyalizm ya da tekelci kapitalizm ekonomisinin en üst ifadesidir. Bunlar, hasımları safdışı bırakmak için yalnızca ekonomik araçlara başvurmakla yetinmezler, sürekli olarak siyasal, hatta suç sayılan yöntemlere başvururlar. Ne var ki, tröstlerin, salt ekonomik yöntemlerle kendi tekellerini kuramayacaklarına inanmak çok büyük bir hata olur. Gerçek, bunun "elde edilirliği"ni gösteren birçok kanıt sağlıyor: Tröstler, hasımlarının kredisini bankalar aracılığıyla baltalarlar (tröstlerin sahipleri, hisse senetlerini satın alarak, bankaların sahipleri haline gelirler); hammad-

de elde etmelerini baltalarlar (tröstlerin sahipleri, hisse senetlerini satın alarak, demiryollarının sahipleri haline gelirler); belli bir süre için tröstler maliyetin altında satış yaparlar, böylece bir rakibi yıkmak ve sonra onun işletmelerini, hammadde kaynaklarını (madenler, toprak, vb.) *satın almak* için milyonlar harcarlar.

İşte size, tröstlerin gücünün ve genişlemesinin salt ekonomik bir tahlili. İşte size, genişlemenin salt ekonomik yolu: fabrikaların ve işletmelerin, hammadde kaynaklarının *kapatılması*.

Bir ülkenin büyük mali-sermayesi, bir başka ülkedeki, siyasal bakımdan bağımsız olan bir ülkedeki rakiplerini her zaman kapatabilir ve sürekli olarak böyle yapmaktadır. Ekonomik bakımdan bu tam olarak gerçekleştirilebilir. Siyasal ilhaka başvurmaksızın ekonomik "ilhak" *tam olarak* "gerçekleştirilebilir" ve bu yola geniş ölçüde başvurulmaktadır. Emperyalizme ilişkin yazında sık sık, örneğin Arjantin'in işin aslında Britanya'nın bir "ticaret sömürgesi" olduğuna, ya da Portekiz'in, işin aslında, Britanya'nın "vasal"ı olduğuna vb. ilişkin ifadelere raslarsınız. Gerçekten de böyledir: Britanya bankalarına ekonomik bağımlılık, Britanya'ya borçlu olma, demiryollarını, madenleri, toprağı, vb. Britanya'nın ele geçirmiş olması, siyasal bağımsızlıklarını ihlal etmeksizin bu ülkeleri Britanya'nın kendine "ilhak etmesi"ni olanaklı kılar.

Ulusların kendi kaderini tayin hakkı, siyasal bağımsızlık demektir. Emperyalizm böyle bir bağımsızlığı yıkmak ister, çünkü siyasal ilhak çoğu zaman ekonomik ilhakı daha kolaylaştırır, daha ucuzlatır (yetkililere rüşvet vermek, ayrıcalıklar koparmak, lehte yasalar çıkarttırmak, vb. daha kolaydır), daha rahat hale getirir, daha az güçlük çıkarır — tıpkı emperyalizmin, genel olarak demokrasi yerine oligarşiyi koymanın yollarını araması gibi. Ama emperyalizmde kendi kaderini tayinin *ekonomik* bakımdan "elde edilemezliği"nden sözetmek tepeden tırnağa saçmadır.

Kievski teorik güçlüklerden, Almancada "*burschikose*"

gevezeliği denen, yani (doğal olarak) öğrencilerin içki alemlerinde duyulan basit, ham sözlerle, çok basit ve yüzeysel bir kaçamakla sıyrılıyor. İşte bir örnek: "Genel oy" diye yazıyor Kievski, "sekiz saatlik işgünü ve hatta cumhuriyet, her ne kadar emperyalizm bunları gülümsemeyle karşılamazsa [!!] ve bu nedenle elde edilmeleri çok güçse de, bütün bunlar emperyalizmle *mantıksal olarak* uzlaşabilir şeylerdir."

Emperyalizmin cumhuriyeti "gülümsemeyle karşılamadığı" —hafifmeşrep bir söz, bazan bilimsel bir polemiğe renk katabilir— yollu *burschikose* ifadelerine, ciddi bir sorundaki bu polemikte, *ayrıca* sözkonusu kavramın ekonomik ve siyasal bir tahlili de yapılırsa, hiçbir itirazımız yoktur. Ne var ki, Kievski'de *burschikose* gevezeliği böyle tahlilin görevini yükleniyor ya da tahlil yokluğunu gizlemeye yarıyor.

"Emperyalizm cumhuriyeti gülümsemeyle karşılamaz" demek ne demektir? Neden?

Cumhuriyet, kapitalist toplumun siyasal üstyapısının olası biçimlerinden biridir, üstelik bugünkü koşullar altında en demokratik biçimidir. Emperyalizmin cumhuriyeti "gülümsemeyle" karşılamadığını söylemek, emperyalizmle demokrasi arasında bir çelişki olduğunu söylemek demektir. Kievski bu sonucu "gülümsemeyle" karşılamayabilir, hatta "gülümsemeyle karşılamaktan çok uzak" olabilir. Ama gene de bu sonuç çürütülemez.

Devam edelim. Emperyalizmle demokrasi arasındaki bu çelişkinin yapısı nedir? Bu mantıksal bir çelişki midir, yoksa mantıksal-olmayan bir çelişki mi? Kievski "mantıksal" sözcüğünü durup düşünmeksizin kullanıyor; bu nedenle de bu sorunda, o sözcüğün, tartışmaya giriştiği *sorunun kendisini* (hem okurun hem yazarın gözünden ve aklından) *gizlemeye* yaradığına dikkat bile etmiyor. Tartışma konusu sorun, ekonominin politikayla ilişkisidir: Emperyalizmin ekonomik koşullarının ve ekonomik içeriğinin belli bir siyasal biçimle ilişkisi. İnsanlar arasındaki tartışmada ortaya çıkan her "çelişki"nin bir mantıksal çelişki olduğunu söylemek anlamsız totolojidir. Kievski bu totolojinin yardımıyla sorunun *özün-*

den kaçıyor: Bu, (1) iki *ekonomik* görüngü ya da önerme arasındaki "mantıksal" çelişki midir?; (2) yoksa *siyasal* iki görüngü veya önerme arasındaki "mantıksal" çelişki mi?; (3) ya da *ekonomik* ve *siyasal* görüngüler ve önermeler arasındaki bir "mantıksal" çelişki mi?

Şu ya da bu siyasal biçim çerçevesinde ekonomik elde edilemezliği ya da elde edilebilirliği tartıştığımıza göre, işin canalıcı noktası buradadır.

Kievski, işin bu canalıcı noktasından kaçmasaydı, emperyalizmle cumhuriyet arasındaki çelişkinin, yakın zamanlar kapitalizminin (yani tekelci kapitalizmin) ekonomisiyle, genel olarak siyasal demokrasi arasındaki çelişki olduğunu belki de idrak edebilirdi. Çünkü bellibaşlı ve temel herhangi bir demokratik önlemin (görevlilerin ve subayların halk tarafından seçilmesi, tam dernekleşme ve toplantı özgürlüğü, vb.), emperyalizmle, cumhuriyetten daha az çelişir (ya da dilerseniz, daha çok "gülümsemeyle" karşılanan) bir şey olduğunu Kievski hiçbir zaman kanıtlayamayacaktır.

O halde geriye, *bizim* tezlerimizde öne sürdüğümüz şey kalıyor: emperyalizm, *genel olarak*, *tüm* siyasal demokrasiyle çelişir, "mantıksal olarak" çelişir. Kievski bu önermeyi "gülümsemeyle" karşılamıyor, çünkü bu önerme onun bütün mantıksal-olmayan yapısını yıkıyor. Ama elimizden ne gelir ki? Belli bazı önermeleri çürüttüğü varsayılan, ama aslında "cumhuriyeti gülümsemeyle karşılamaktan uzak olan emperyalizm" türünden ifadeler kullanarak o önermeleri gizlice geliştiren bir yöntem mi kabul edeceğiz?

Dahası var. Emperyalizm cumhuriyeti gülümsemeyle karşılamaktan neden uzaktır? Ve emperyalizm, kendi ekonomisini cumhuriyetle nasıl "uzlaştırır"?

Kievski bunları hiç düşünmemiştir. Kendisine, Engels'in, demokratik cumhuriyetle ilgili aşağıdaki sözlerini anımsatırız. Zenginlik, bu yönetim biçiminde egemen olabilir mi? Sorun ekonomiyle siyaset arasındaki "çelişki"yle ilgilidir.

Engels [bu soruya –ç.] şu yanıtı verir: "Demokratik cumhuriyet [yurttaşlar arasında] servet ayrımlarını artık

resmen tanımaz. Zenginlik, demokratik cumhuriyette gücünü, dolaylı ama o kadar da güvenli bir biçimde gösterir. Bir yandan, Amerika'nın klasik bir örnek sunduğu, memurların düpedüz rüşvet yemesi, öbür yandan, hükümetle borsa arasındaki ittifak biçimi altında ..."*

İşte size, kapitalizmde demokrasinin "elde edilebilirliği" sorunu üzerine mükemmel bir ekonomik tahlil örneği. Ve emperyalizmde, kendi kaderini tayin hakkının "elde edilebilirliği", o sorunun bir parçasıdır.

Demokratik cumhuriyet, kapitalizmle "mantıksal olarak" çelişir, çünkü demokratik cumhuriyet, zenginle yoksulu "resmi olarak" eşitler. Bu, ekonomik sistemle siyasal üstyapı arasında bir çelişkidir. Emperyalizmle cumhuriyet arasında da aynı çelişki vardır. Serbest rekabetten tekelciliğe dönüşümün, siyasal özgürlüklerin gerçekleştirilmesini daha da "güçleştirmiş olması" gerçeği bu çelişkiyi derinleştirir ve ağırlaştırır.

Öyleyse, kapitalizm demokrasiyle nasıl uzlaşır? Sermayenin mutlak kudretini dolaylı yoldan yürüterek. Bunun iki ekonomik yolu vardır: (1) Doğrudan rüşvet; (2) hükümet ile hisse senetleri borsası arasında ittifak. (Bu bizim tezlerimizde ifade edilmiştir — burjuva sistemde mali-sermaye "herhangi bir hükümete ve herhangi bir memura dilediği gibi rüşvet vererek [onları –ç.] satın alabilir!")

Bir kez meta üretimi, burjuvazi ve para gücü egemen olunca, hangi hükümet, hangi demokrasi olursa olsun, (doğrudan ya da hisse senetleri borsası yoluyla) rüşvete "ulaşılabilir".

Peki öyleyse, kapitalizm yerini emperyalizme bıraktığı zaman, yani tekelci kapitalizm-öncesi, yerini tekelci kapitalizme bıraktığı zaman, bu açıdan değişen şey nedir, diye sorulabilir?

[Değişen şey –ç.] yalnızca hisse senetleri borsasının gücünün artışıdır. Çünkü mali-sermaye, banka sermayesiyle

* Friedrich Engels, *Ailenin ,Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*, Sol Yayınları, Ankara 2008, s. 202. –*Ed.*

kaynaşmış olan en yüksek, tekelci düzeydeki sanayi sermayesidir. Büyük bankalar hisse senetleri borsasıyla kaynaşır ve onu soğurur. (Emperyalizm hakkındaki yazın, hisse senetleri borsasının gerileyen rolünden, ancak her dev bankanın bizzat bir hisse senetleri borsası oluşu anlamında gerileyen rolünden sözeder.)

Dahası var. Eğer genel olarak "servet", rüşvet ve hisse senetleri borsası yoluyla, herhangi bir demokratik cumhuriyet üzerinde egemenliğini tam olarak kurabiliyorsa, o zaman Kievski, çok garip bir "mantıksal çelişki"ye düşmeksizin, nasıl olur da, emirlerinde milyarlar bulunan tröstlerle bankaların engin servetinin, yabancı, yani siyasal bakımdan bağımsız bir cumhuriyet üzerinde mali-sermayenin egemenliğini "gerçekleştiremeyeceği" görüşünü sürdürebilir?

Evet? Yabancı bir devlette memurlara rüşvet verilmesi "gerçekleştirilemez" mi? Yoksa "hükümet ile hisse senetleri borsası arasındaki ittifak" yalnızca kişinin kendi hükümeti için mi sözkonusudur?

*

Okurun çoktan görmüş olacağı gibi, on satırlık bir karışıklığı çözmek ve herkesçe anlaşılabilir bir biçimde açıklayabilmek için aşağı yukarı on kitap sayfası gerekmektedir. Kievski'nin bütün savlarını aynı ayrıntılı biçimde inceleyemeyiz. Üstelik karışıklık göstermeyen tek savı da yoktur. Kaldı ki ana savlar incelendikten sonra buna gerek de yok. Geri kalan savlara kısaca değineceğiz.

4. NORVEÇ ÖRNEĞİ

Norveç, elde edilemeyeceği varsayılan kendi kaderini tayin hakkını, 1905'te emperyalizmin en çok şahlandığı bir dönemde "elde etti". Bu nedenle, [kendi kaderini tayin hakkının —ç.] "elde edilemezliği"nden sözetmek, teorik açıdan, yalnızca saçma değil, aynı zamanda gülünçtür.

Kievski bizi öfkeli bir biçimde "rasyonalistler" diye adlandırarak, bu noktayı çürütmek istiyor. (Bunun o noktayla ne ilgisi var? Rasyonalist, kendisini salt soyut usavurmayla sınırlar, oysa biz somut gerçeğin ta kendisini ortaya koyduk! Ama belki de Kievski bu yabancı "rasyonalist" sözcüğünü, yazısının başında kullandığı "*extractive* — doğal maddelerin çıkarılıp işlenebilirliği" sözcüğünü kullandığı zaman, kendi savlarını "*extractive* biçimde" ortaya koyduğu zaman yaptığı gibi —daha yumuşak biçimde nasıl söyleyebiliriz, bilmiyorum— "talihsiz" bir biçimde kullanıyordur.)

Kievski bizi paylıyor. Bizim için "önemli olan şeyin, görüngülerin özünden çok görünüşü olduğunu" söylüyor. Peki öyleyse, gerçek özü inceleyelim.

Kievski bizi çürütmeye kalkışırken şu örnekle başlıyor: Tröstlere karşı yasa yapılması, onların yasaklanmasının başarılamaz bir şey olduğunun tanıtı değildir. Yeter ölçüde doğru. Ne var ki bu talihsiz bir örnek; Kievski'ye *karşıt* bir örnek. Yasalar, siyasal önlemlerdir, siyasettir. Ekonomik görüngüleri, hiçbir siyasal yasa yasaklayamaz. Polonya hangi siyasal biçimi kabul ederse etsin, ister çarlık Rusya'sının ya da Almanya'nın bir parçası olsun, ister özerk bir bölge, ister siyasal bakımdan bağımsız bir devlet olsun, bu onun, emperyalist güçlerin mali-sermayesine bağımlılığını ortadan kaldırmaz ya da önlemez ya da o sermayenin, Polonya sanayisinin hisse senetlerini kapatmasını engellemez.

Norveç'in 1905'te "elde ettiği" bağımsızlık yalnızca siyasaldı. Bu bağımsızlık Norveç'in ekonomik bağımlılığını etkileyemezdi; niyet de bu değildi. Bizim tezlerimizde belirtilen nokta, işte tam bu noktadır. Kendi kaderini tayinin yalnızca siyaseti ilgilendirdiğini gösterdik. Bu nedenle kendi kaderini tayin hakkının ekonomik yönden elde edilemezliği sorununu ortaya atmak bile yanlış olur. Ama burada Kievski, siyasal yasakların, ekonomiye karşı güçsüzlüğünü örnek getirerek bunu "çürütüyor". Ne "çürütme"!

Devam edelim. "Küçük-ölçekli sanayinin büyük-ölçekli sanayiye egemen olduğunu gösteren bir ya da birçok örnek,

kapitalizmin genel gelişiminin, üretimin yoğunlaşmasıyla ve merkezileşmesiyle birlikte yürüdüğüne ilişkin, Marx'ın öne sürdüğü doğru önermeyi çürütmek için yeterli değildir."

Bir kez daha, sav, talihsiz bir *örneğe*, (okurun ve yazarın) dikkatini sorunun özünden uzaklaştırmak üzere seçilmiş bir örneğe dayandırılıyor.

Biz, kapitalizmde emek-parasının elde edilemezliğinden sözedişimiz anlamında kendi kaderini tayin hakkının ekonomik bakımdan elde edilemezliğinden sözetmenin yanlış olduğunda ısrar ediyoruz. *Böyle bir* elde edilebilirliğe ilişkin tek bir "örnek" bile verilemez. Kievski, "elde edilemezliğin" *bir başka* yorumuna atlayarak, bizim bu noktada haklı olduğumuzu açıktan söylemeksizin kabul ediyor.

Bunu neden açıkça yapmıyor? Önermesini neden açıkça ve kesinlikle biçimlendirmiyor: "Kendi kaderini tayin hakkı, her ne kadar, kapitalizmde ekonomik bakımdan mümkündür anlamında elde edilebilir bir şey değilse de, gelişmeyle çelişir ve bu nedenle ya gerici bir şeydir ya da yalnızca bir istisnadır"?

Böyle yapmıyor. Çünkü bu karşı-önermenin açıkça kalıba dökülmesi, yazarını derhal ele verir. Bu nedenle Kievski önermesini gizlemeye çalışıyor.

Ekonomik yoğunlaşma yasası, geniş ölçekli üretimin küçük-ölçekli üretim üzerinde zaferi, bizim kendi programımızda ve Erfurt programında kabul edilmiştir. Kievski, siyasal yoğunlaşma ya da devlet yoğunlaşması yasasının hiçbir yerde kabul edilmediği gerçeğini gizliyor. Eğer bu aynı tür bir yasaysa —eğer böyle bir yasa varsa— o zaman Kievski bunu neden bir kalıba dökmüyor ve neden bizim programımıza eklenmesini salık vermiyor? Eğer devletin yoğunlaşması konusunda böyle yeni bir yasa bulduysa, programımızı hatalı sonuçlardan kurtaracağı için pratik önemi olan böyle bir yasa bulduysa, bizi kötü ve eksik bir programla başbaşa bırakması doğru olur mu?

Kievski böyle bir yasayı kalıba dökmüyor, programımıza eklenmesini salık vermiyor; çünkü böyle yaparsa herkesin

maskarası olacağına ilişkin puslu bir duygu taşımaktadır. Eğer açıkça ifade edilseydi ve eğer, büyük-ölçekli üretimin küçük-ölçekli üretimi kovduğuna ilişkin yasayla yanyana, (bu yasayla bağlantılı olarak veya onunla yanyana) büyük devletlerin küçük devletleri kovduğuna ilişkin bir başka "*yasa*" öne sürülseydi, bu eğlendirici emperyalist ekonomizme herkes gülerdi.

Bunu açıklamak için Kievski'ye yalnızca bir soru yönelteceğiz: (Tırnak işaretsiz) ekonomistlerin, modern tröstlerin ya da büyük bankaların "ayrışması"ndan ("*disintegration*") sözetmeyişleri nedendir? Ya da böyle bir ayrışmanın elde edilebilirliğinden ya da olasılığından sözetmeyişleri nedendir? (Tırnak işareti içinde) bir "Emperyalist Ekonomist"in bile, büyük devletlerin ayrışmasının, ve yalnızca genel olarak değil, ama örneğin "küçük ulusal-topluluklar"ın (lütfen dikkat edin!) Rusya'dan (Kievski'nin yazısında II. Bölümün e maddesi) ayrılışının da, hem olası hem elde edilebilir bir şey olduğunu kabul etme zorunluğunu duyması nedendir?

Son olarak, yazarımızın nerelere kadar gittiğini daha da açık biçimde göstermek ve kendisini uyarmak için, aşağıdaki noktaya dikkati çekelim: Geniş-ölçekli üretimin küçük-ölçekli üretimi kovduğuna ilişkin yasayı hepimiz kabul ediyoruz, ama hiç kimse "küçük-ölçekli sanayinin geniş-ölçekli sanayiye egemen olduğu" özel bir "durumu" gerici bir görüngü olarak tanımlamaktan korkmaz. Kendi kaderini tayin hakkına karşı çıkan *hiç kimse*, her ne kadar biz sorunu daha 1914'teki yazınımızda* ortaya attıysak da, henüz, Norveç'in İsveç'ten ayrılışını gerici bir durum olarak niteleme cesaretini göstermedi.

Örneğin kol gücüyle işletilen makineler (*hand-worked machines*) kalmaya devam ederse geniş-ölçekli üretim gerçekleştirilemez. Mekanik bir fabrikanın elzanaatları üretimine "ayrışması" düşüncesi alabildiğine saçmadır. Büyük imparatorluklar kurmaya yönelik emperyalist eğilim tam olarak gerçekleştirilebilir ve pratikte, egemen ve bağımsız —

* Bkz: *Collected Works,* vol. 20, s. 425-430. –*Ed.*

siyasal yönden bağımsız— devletlerin emperyalist ittifakı şeklinde sık sık gerçekleştirilmektedir. Böyle bir ittifak olanak çerçevesindedir ve yalnızca iki ülkenin mali-sermayesinin ekonomik kaynaşması şeklinde değil, ama onun yanısıra emperyalist bir savaşta askeri "işbirliği" biçiminde de görülmektedir. Ulusal savaşım, ulusal başkaldırı, ulusal ayrılma da tam olarak "gerçekleştirilebilir" ve pratikte emperyalizm *altında* bununla karşılaşılmaktadır. Kaldı ki emperyalizm, kapitalizmin gelişmesini ve halk yığınları arasında demokratik eğilimlerin büyümesini durdurmadığı için, [ulusal hareketler –*ç.*] daha da kuvvetle ortaya konmaktadır. Emperyalizm, tam tersine, halk yığınlarının demokratik özlemleriyle, tröstlerin anti-demokratik eğilimleri arasındaki karşıtlığı daha da *şiddetlendirir.*

Kişi, örneğin emperyalist siyasetin bu özgün yanını yalnızca emperyalist ekonomizm, yani karikatürleştirilmiş marksizm açısından baktığı zaman, görmezlikten gelebilir: Bir yandan, bugünkü emperyalist savaş, mali bağların gücünün ve ekonomik çıkarların, küçük, siyasal bakımdan bağımsız bir devleti, Büyük Güçlerin savaşımı içine nasıl çektiğine (Britanya ve Portekiz) ilişkin örnekler ortaya koymaktadır; öte yandan küçük ve emperyalist "patronları"na bakışla (hem ekonomik, hem siyasal yönden) daha zayıf olan uluslarla ilgili olarak demokrasinin ihlal edilmesi, ya başkaldırıya (İrlanda), ya da tüm askeri birliklerin düşmanın yanına geçmesine (Çekler) yolaçmaktadır. Bu durumda, küçük ulusların *herbirine* diledikleri kadar demokratik özgürlük vermek, siyasal bağımsızlığa izin vermek, böylece "kendi" askeri girişimlerini zarar görme tehlikesine atmamak, mali-sermaye açısından yalnızca "gerçekleştirilebilir" bir şey olmakla kalmaz, ama *bazan* tröstler için, *onların* emperyalist siyaseti için, *onların* emperyalist savaşı için daha *kârlıdır.* Siyasal ve stratejik ilişkilerin kendine özgü niteliğini görmezlikten gelmek ve ezberlenmiş bir "emperyalizm" sözcüğünü ayrım gözetmeksizin yinelemek, marksizmden başka her şeydir.

Norveç konusunda Kievski bize "bu ülkenin öteden beri

bağımsız bir devlet olduğunu" söylüyor. Bu doğru değildir ve ancak yazarın *burschikose* savrukluğuyla ve siyasal sorunlara önem vermeyişiyle açıklanabilir. Her ne kadar geniş bir özerkliğe sahipse de, Norveç 1905'ten önce bağımsız bir devlet *değildi*. İsveç, Norveç'in siyasal bağımsızlığını, ancak ayrılışından *sonra* tanıdı.

Eğer Norveç "öteden beri bağımsız bir devlet" olsaydı, İsveç hükümeti, Norveç'in bağımsızlığım tanıdığını 26 Ekim 1905'te öteki devletlere bildirmezdi.

İkincisi Kievski, Norveç'in batıya, İsveç'in doğuya dönük olduğunu, birinde daha çok Britanya mali-sermayesinin, ötekinde Alman mali-sermayesinin "işlediği"ni, vb. kanıtlamak için bazı ifadeleri alıntılıyor. Bundan, şu parlak sonucu çıkarıyor: "Bu örnek [Norveç] tümüyle, bizim şemamıza uygun düşüyor."

İşte size emperyalist ekonomizm mantığının bir örneği! Bizim tezlerimiz, mali-sermayenin, "herhangi" bir ülkede, "hatta bağımsız bir ülkede" egemen olabileceğini gösterir; bu nedenle, kendi kaderini tayin hakkının mali-sermaye açısından "elde edilemez" bir şey olduğuna ilişkin bütün savlar, düpedüz şaşkınlıktan başka bir şey değildir. Bize, yabancı mali-sermayenin ayrılıktan *önce* ve *sonra* Norveç'te oynadığı rol hakkında bizim önermemizi *doğrulayan* bilgiler veriliyor. Ve bu bilgilerin, bizim önermemizi *çürüttüğü* varsayılıyor!

Siyasal sorunlara *önem vermemek* için mali-sermayeyi abartmak — siyasal konuları tartışmanın yolu bu mudur?

Hayır. Ekonomizmin mantığı sakattır diye siyasal sorunlar ortadan kalkmaz. Norveç'in ayrılışından önce de sonra da, İngiliz mali-sermayesi orada "faaliyette"ydi. Alman mali-sermayesi, Polonya'nın Rusya'dan ayrılışından önce orada "faaliyette"ydi; Polonya'nın siyasal statüsü *ne olursa olsun* orada "faaliyette bulunmaya" da devam edecektir. Bu, işin o kadar abecesi ki, yinelemek cansıkıcı. Ama abece unutulursa, kişinin elinden başka ne gelir ki?

Bu durum, Norveç'in siyasal statüsü sorununu, İsveç'in

bir parçası olması sorununu, ayrılma sözkonusu olduğu zaman işçilerin takındığı tutumu ortadan kaldırır mı, bu sorunlardan vazgeçmemizi gerektirir mi?

Kievski bu sorunlardan kaçıyor, çünkü bu sorunlar ekonomistleri kötü çarpıyor. Ama bu sorunlar ortaya atılmıştır, yaşam tarafından ortaya atılıyor. Yaşamın kendisi sorunu ortaya koymuştur: Norveç'in ayrılma hakkını tanımayan bir işçi, Sosyal-Demokrat Partinin üyesi olarak kalabilir miydi? *Kalamazdı.*

İsveçli aristokratlar Norveç'le savaşılmasını istediler, din adamları da öyle. Bu gerçek, Kievski, Norveç halkının tarihinde bunu okumayı "unuttu" diye ortadan kalkmıyor. İsveçli işçi, Norveçlilerin, ayrılmaya karşıt oy kullanmalarında ısrar ederken bir sosyal-demokrat olarak kalabilirdi. (Ayrılma sorununa ilişkin Norveç referandumu 13 Ağustos 1905'te yapıldı, referanduma seçmenlerin yüzde 80'e yakını katıldı, 368.200 kişi ayrılıktan yana, 184 kişi karşıt oy kullandı.) Ama İsveçlilere ve onların arzusuna bakmaksızın, sorunu kendi kendilerine kararlaştırma hakkını Norveçlilere tanımayan İsveçli işçi, İsveç aristokrasisi ve burjuvazisi gibi, *Sosyal-Demokrat Partinin kendi saflarında bulunmasını hoşgöremeyeceği bir sosyal-şovenist* ve *bir gaddar* olurdu.

Bizim partimiz programının 9. maddesinin işte böyle uygulanması gerekir. Ama bizim emperyalist ekonomistimiz, bu maddeyi *atlamaya* çalışıyor. Şovenizmin bağrına düşmeksizin, bu maddeyi atlayamazsımz baylar!

Peki ya Norveçli işçi? Ayrılık *için* oy vermek, enternasyonalist açıdan, o işçinin ödevi miydi? Kuşkusuz hayır. O işçi ayrılığa karşı oy kullanabilir ve gene de bir sosyal-demokrat olarak kalabilirdi. O işçi ancak, Norveç'in ayrılma *özgürlüğüne* karşı duran İsveçli Kara-Yüz bir işçiye yardım sunsaydı, işte o zaman Sosyal-Demokrat Partinin üyesi olarak görevine ihanet etmiş olurdu.

Bazı kişiler, İsveçli ve Norveçli işçinin durumundaki bu temel farkı görmeye yanaşmıyor. Ama, onlar, önlerine açıkça

koyduğumuz siyasal sorunların, bu en somut olanından *kaçındıkları* zaman, kendilerini ele veriyorlar. Sessiz kalıyorlar, hık-mık ediyorlar ve böylece mevzilerini teslim ediyorlar.

"Norveç" sorununun Rusya'da da ortaya çıkabileceğini kanıtlamak üzere şu önermeyi bile bile ortaya attık: *Tamamen* askeri ve stratejik nitelikteki koşullar altında *şimdi* bile ayrı bir Polonya devleti tam olarak gerçekleştirilebilir. Kievski bunu "tartışmak" istiyor — ve hiçbir şey söylemiyor!

Şunu ekleyelim: Finlandiya da, *tamamen* askeri ve stratejik düşüncelerle ve *bugünkü* emperyalist savaşın belli sonuçlara varması koşuluyla (örneğin, İsveç'in Almanlara katılması ve Almanya'nın yarı-yarıya zafer elde etmesiyle), mali-sermayenin tek bir girişiminin bile "gerçekleştirilemez" hale gelmesine yolaçmaksızın, Fin demiryollarının ve sınai hisse senetlerinin kapatılmasını "gerçekleştirilemez" bir duruma sokmaksızın, ayrı bir devlet *olabilir*.*

Kievski, bütün "savları"nın hayret verici biçimde karakteristiği olan hayret verici şu sözle, tatsız siyasal sorunlardan kurtulmaya çalışıyor: "Herhangi bir anda [Bölüm I'in c paragrafının sonunda söylediği harfi harfine budur] Demokles'in kılıcı inebilir ve 'bağımsız' bir atelyenin (küçük İsveç ve Norveç'i "ima" ediyor) varlığına son verebilir."

Galiba gerçek marksizm şudur: İsveç'ten ayrılışını *İsveç*

* Şimdiki savaşın olası sonuçlarından birine ulaşılması durumunda, Avrupa'da yeni devletler (Polonya, Finlandiya vb.) kurulması, emperyalizmin ve onun iktidarının gelişmesi koşullarını bozmaksızın tam olarak "gerçekleştirilebilir"dir. Tam tersine böyle bir durum, mali-sermayenin etkisini, bağlarını ve baskısını *artırır*. Ama savaşın olası sonuçlarından diğerine ulaşılması durumunda da, yeni Macaristan, Çekoslavakya, vb. devletlerin kurulması, *aynı şekilde* "gerçekleştirilebilir". Britanya emperyalistleri, zafer kazanacaklarını hesaplayarak, şimdiden bu ikinci sonucu planlıyorlar. Emperyalist çağ, dünya emperyalist ilişkilerinin *sınırları çerçevesinde* ulusal siyasal bağımsızlık için çaba gösterilmesini ya da bunun "elde edilebilirliği"ni yıkmıyor. Ne var ki bu sınırların *dışında*, cumhuriyetçi bir Rusya, ya da genel olarak, dünyanın herhangi bir yerinde büyük bir demokratik dönüşüm, bir dizi devrimlere girişmeksizin "gerçekleştirilemez" ve sosyalizm olmaksızın istikrarlı hale gelemez. Kievski, emperyalizmin demokrasiyle ilişkisini hiç bir şekilde anlayamamıştır.

hükümetinin "devrimci bir girişim" olarak tanımladığı ayrı bir Norveç devleti, dünyaya gözlerini açalı henüz yalnızca on yıl kadar oldu. Hilferding'in *Mali Sermaye*'sini okuduysak ve onu, "herhangi bir anda" —eğer işi abartacaksak tam yapalım— küçük bir devlet ortadan kalkabilir anlamında "anladıysak", o zaman Norveç'in ayrılığının ortaya çıkardığı *siyasal* sorunları incelemenin bir anlamı var mıdır? Marksizmi ekonomizme saptırdığımız ve politikamızı, sözümona sertleşmiş Rus şovenistlerinin eski konuşmalarını pişirip yeniden kotarmaya dönüştürdüğümüz gerçeğine dikkat çekmenin bir anlamı var mıdır?

1905'te cumhuriyet isteyen Rus işçiler meğer ne büyük hata işlemişler: Fransa'da, İngiltere'de, vb. mali-sermaye çoktan bu isteğe karşı harekete geçirilmişti ve "herhangi bir anda", "Demokles'in kılıcı", eğer gerçekleşecek olsaydı o cumhuriyetin tepesine inebilirdi!

*

"Asgari programda, ulusal kaderi tayin hakkının öne sürülmesi ütopya değildir; bu istek toplumsal gelişmeyle çelişmez; bu isteğin gerçekleştirilmesi o toplumsal gelişmeyi durdurmaz." Kievski, Norveç hakkındaki "görüşler"i alıntıladığı bölümde, Martov'dan aldığımız bu sözlere karşı koyuyor. Bu sözler, Norveç'in "kendi kaderini tayin edişi"nin ve ayrılmasının, mali-sermayenin genel olarak gelişmesini *ya da* özel olarak faaliyetlerini genişletmesini *ya da* İngilizlerin Norveç'i kapatmasını durdurmadığı şeklindeki bilinen gerçeği tekrar ve tekrar ortaya koyuyor!

Bizim aramızda, tam haklı olduğu *bir sırada* Martov'la tartışan bolşevikler, örneğin 1908-1910 arasında Aleksinski, vardı. Tanrı bizi böyle "dostlar"dan korusun!

5. "BİRCİLİK VE İKİCİLİK"

Bizi, "istemi ikici [bir anlayışla –ç.] yorumlamakla" suç-

layan P. Kievski şöyle yazıyor:

"Enternasyonalin birci *eylemi* yerine ikici *propaganda* konmuştur."

Bu çok marksist ve materyalist gibi görünüyor: birci eylemle "ikici" propagandanın zıtlığı. Ne var ki, daha yakından bir inceleme, bunun, Dühring'in "birciliği" gibi, *sözde kalmış* bir "bircilik" olduğunu gösteriyor. Dühring'in "bircilik"ini gözler önüne sererken Engels: "Eğer bir kundura fırçasını bir memeli hayvan birliği içine sokarsam, bundan ötürü onun memeleri çıkmaz."* diyordu.

Bu, ancak nesnel gerçeklik açısından bir *birlik* oluşturan şeylerin, niteliklerin, görüngülerin ve eylemlerin, "birlik" olarak *ilan edilebileceğini* ifade eder. Yazarımızın görmezlikten geldiği şey de bu *"ayrıntı"*dır!

Bizim "ikici" olduğumuzu düşünüyor. Neden? Çünkü bizim her şeyden önce, ezilen ulusların işçileri için istediğimiz şey —bu yalnızca ulusal sorunda sözkonusu— ezen ulusların işçileri için istediğimiz şeyden *farklılık gösteriyor.*

P. Kievski'nin "bircilik"inin, Dühring'inkiyle aynı olup olmadığım saptamak için, *nesnel gerçeklikleri* inceleyelim.

Ulusal sorun açısından, ezen ve ezilen uluslar işçilerinin *fiili* koşulu aynı mıdır?

Hayır, aynı değildir.

(1) *Ekonomik bakımdan* farklılık şudur: Ezen ulusların işçi sınıfı içindeki kesimler, bu uluslar burjuvazisinin, ezilen uluslar işçilerini fazladan sömürü yoluyla elde ettikleri *aşırı kârdan* (*superprofits*) kırıntılar alırlar. Bundan başka, ekonomik istatistikler, ezilen uluslara bakışla, burada işçilerin *daha geniş* bir yüzdesinin "kağıttan patron" ("*straw bosses*") haline geldiğini, *daha geniş* bir yüzdesinin işçi *aristokrasisine* yükseldiğini gösteriyor.** Bu bir gerçek. Ezen ulusların işçileri, ezilen ulusların işçilerini (ve halk yığınlarını) yağmalayan *kendi* burjuvazilerinin, *belli bir ölçüde*

* Friedrich Engels, *Anti-Dühring*, Sol Yayınları, Ankara 2003, s.94. –*Ed.*

** Örneğin, Hourwich'in, Amerika'da işçi sınıfının koşullarına ve göçlere ilişkin kitabına, *Immigration and Labour*'a bakınız. –*Ed.*

ortağıdırlar.

(2) *Siyasal bakımdan* farklılık şudur: ezilen ulusların işçilerine bakışla, ezen ulusların işçileri, siyasal yaşamın birçok cephesinde *ayrıcalığı olan* yerler tutarlar.

(3) *İdeolojik olarak* ya da manen farklılık şudur: Ezen ulusların işçilerine okulda ve yaşamda, ezilen uluslar işçilerine tepeden bakmaları, onları küçük görmeleri öğretilir. Örneğin bu, Büyük-Ruslar arasında doğmuş, ya da onlar arasında yaşamış her Büyük-Rus'ta *görülmektedir.*

Demek ki, nesnel gerçeklikte *her bakımdan* bir farklılık, yani, bireylerin istenç ve bilinçlerinden bağımsız olan nesnel dünyada, "ikicilik" vardır.

Böyle olduğuna göre, P. Kievski'nin "Enternasyonalin birci eylemi" savına nasıl itibar edebiliriz?

Bu sav, kof, tantanalı bir sözdür, daha başka bir şey değil.

Gerçek yaşamda Enternasyonal, ezen ve ezilen uluslara *bölünmüş* işçilerden oluşmaktadır. Eğer Enternasyonalin eylemi *birci olacaksa* propagandası her ikisi için aynı *olmamalıdır.* Sorunu, gerçek "bircilik"in (dühringci bircilik değil), marksist materyalizmin ışığı altında, böyle görmemiz gerekir.

Örnek mi? (İki yılı aşkın bir süre önce yasal basında) Norveç örneğini verdik ve kimse buna karşı çıkmadı. Yaşamdan alınan bu somut olayda, Norveçli ve İsveçli işçilerin *eylemi,* İsveçli işçiler Norveç'in ayrılma özgürlüğünü *koşulsuz olarak* desteklediklerı, buna karşılık Norveçli işçiler, ayrılma sorununu yalnızca *koşullu olarak* ortaya attıkları için ve bu böyle olduğu kadarıyla, "birci" idi, birleşikti, enternasyonalistti; İsveçli işçiler, Norveç'in ayrılma özgürlüğünü *koşulsuz olarak* desteklemeselerdi, *şovenist* olurlardı, Norveç'i kuvvet zoruyla, savaşla "elde tutmaya" çalışan şovenist İsveçli toprak sahiplerinin suç ortağı olurlardı. Norveçli işçiler ayrılma sorununu *koşullu olarak,* yani Sosyal-Demokrat Parti üyelerinin bile ayrılığa karşı propaganda yapma ve karşıt oy kullanmalarına izin vererek orta-

ya *atmasalardı,* enternasyonalist görevlerini yerine getirmemiş olurlar, dar, *burjuva* Norveç ulusalcılığına gömülürlerdi. Niçin? Çünkü ayrılma proletarya tarafından değil, *burjuvazi* tarafından yürütülmüştü. Çünkü Norveç burjuvazisi (bütün ötekiler gibi) kendi işçileriyle "yabancı" bir ülke arasında *her zaman* ayrılık sokmaya çalışır. Çünkü sınıf bilinci taşıyan işçiler için (kendi kaderini tayin hakkı dahil) her türlü demokratik istem, sosyalizmin yüce çıkarları karşısında *ikinci derecededir.* Örneğin, eğer Norveç'in İsveç'ten ayrılışı, Britanya'yla Almanya arasında bir savaş olasılığına yolaçsaydı ya da kesinlikle böyle bir durum yaratsaydı, Norveçli işçilerin, *salt bu nedenle* ayrılmaya karşı durmaları gerekirdi. İsveçli işçiler, Norveç'in ayrılma *özgürlüğü* için İsveç hükümetine *karşı, ancak* sistemli, tutarlı ve sürekli bir savaşım vermeleri koşuluyla sosyalistliğe ihanet etmiş olmaksızın, ayrılmaya karşı propaganda yürütme hakkına sahiptiler. Aksi takdirde Norveçli işçiler, İsveçli işçilerin öğütlerini özden *saymazlardı, sayamazlardı.*

Kendi kaderini tayin hakkına karşı olanların derdi, gerçek yaşama ait tek bir olayı bile sonuna kadar tahlil etmekten *korkarak,* cansız soyutlamalarla yetinmeleridir. Yalnızca askeri ve stratejik koşulların belli bir biçimde birleşmesi halinde yeni bir Polonya devletinin *şimdi* "gerçekleştirilebileceği"ne ilişkin tezlerimizde öne sürdüğümüz somut ifadeye* ne Polonyalılar ne P. Kievski karşı çıkmıştır. Bizim haklı olduğumuzu gösteren bu sessiz itirafın sonuçları üzerindeyse kimse *kafa yormak* istememiştir. O sessiz itirafı izleyen şey, apaçık ortada olduğu üzere, şudur: eğer enternasyonalist propaganda hem Polonyalıları hem Rusları "birci bir eylem" doğrultusunda eğitecekse, her iki ulus için de aynı propaganda *olamaz.* Büyük Rus (ve Alman) işçinin koşulsuz görevi, Polonya'nın ayrılma özgürlüğünde ısrar etmektir; aksi takdirde o işçi *gerçekte,* Nikola II'nin ya da Hindenburg'un uşağı olur. Polonyalı işçi de ayrılma hakkında *ancak* bazı koşullar çerçevesinde ısrar *edebilir;* çünkü

* Bkz: *Collected Works,* vol. 22, s. 143-156. –*Ed.*

(Fracy'nin[28] yaptığı gibi) emperyalist şu ya da bu burjuvazi-zaferi üzerine hesaplar yapmak (*speculate*), o emperyalist burjuvazinin uşağı olmakla birdir. Enternasyonalin "birci eylemi"nin önkoşulu olan bu farkı anlayamamak, Moskova yakınlarındaki çarlık ordusuna karşı "birci eylem"in neden, devrimci güçlerin, örneğin Nijni-Novgorod'dan batıya ve Smolensk'ten doğuya yürümeleri gerektirdiğini anlayamamakla, aşağı-yukarı birdir.

*

İkincisi, Dühring birciliğinin yeni temsilcisi, bizi, toplumsal devrim olasılığına karşı, "Enternasyonalin çeşitli ulusal kesimlerinin en yakın bir örgütsel birliği için" çaba göstermemekle suçluyor.

Sosyalizmde, diye yazıyor P. Kievski, devletin varlığı sona ereceğine göre, kendi kaderini tayin hakkı gereksiz hale gelir. Bu bize karşı bir sav olsun diye öne sürülüyor. Ne var ki tezlerimizde, birinci bölümün son *üç* satırında, "demokrasinin de bir devlet biçimi olduğunu ve devlet ortadan kalktığı zaman, onun da var olmaktan çıkmak zorunda bulunduğunu" açıkça ve kesinlikle belirttik. Yazısının (birinci bölümünde) r maddesinde, —kuşkusuz bizi çürütmek için— *sayfalar boyunca* P. Kievski'nin yinelediği şey ve üstelik *çarpıtarak* yinelediği şey, işte herkesçe bilinen bu gerçektir. "Biz sosyalist sistemi" diye yazıyor Kievski, "o sistem içinde, devletin, nüfusun bir kesimi üzerinde öteki kesimin egemenlik aracı oluşu niteliğiyle ortadan kalktığı, kesinlikle demokratik [!!?], merkezi bir ekonomi sistemi olarak düşünüyoruz." Bu bir şaşkın deyiştir; çünkü demokrasi *de* "nüfusun bir kesimi üzerinde öteki kesimin egemenliği"dir; o *da* bir devlet biçimidir. Açıkça görülüyor ki, yazarımız, sosyalizmin zaferinden sonra devletin *sönmesi*yle* neyin kastedildiğini ve bu sürecin neyi gerektirdiğini anlamamıştır.

Ancak, asıl önemli nokta, onun toplumsal devrim çağına

* İngilizcede: *withering away;* Fransızcada: *dépérissement.* –ç.

ilişkin "itirazları"dır. Yazar bizi "kendi kaderini tayin hakkının talmudcuları"* diye adlandırıyor —ne korkutucu bir sıfat— ve şunları ekliyor: "Biz bu süreci [toplumsal devrim sürecini] bütün [!] ülkelerin, burjuva [!] devletlerin sınırlarını ortadan kaldıran, sınır karakollarını ["sınırları ortadan kaldırmaya" ek olarak] yıkan, ulusal birliği kökünden havaya uçurup [!] sınıf birliğini kuran proleterlerin birleşik eylemi olarak düşünüyoruz."

"Talmudcuları" yargılayan bu sert yargıcın öfkesi bir yana, söylemeliyiz ki, bu sözlerde birçok sözcük vardır, ama "fikir" yoktur.

Toplumsal devrim, *bütün* ülkeler proletaryalarının birleşik eylemi olamaz. Basit bir nedenle olamaz: ülkelerin çoğu ve dünya nüfusunun çoğunluğu kapitalist gelişme aşamasına ulaşmamıştır ya da henüz ulaşmıştır. Biz bunu, tezlerimizin altıncı bölümünde belirttik, ama Kievski, ya dikkatsizlikle, ya da düşünme yeteneğinde olmadığı için, bu bölüme, bile bile, özellikle marksizmin çarpıtılmış karikatürünü reddetmek üzere, yer verdiğimize "dikkat etmemiştir". Sosyalizm için olgunlaşan ülkeler, *yalnızca* Batı Avrupa'nın ve kuzey Amerika'nın ileri ülkeleridir; Kievski, Engels'in Kautsky'ye yazdığı mektupta** (*Sbornik Sotsial-Demokrata*'da), "*bütün* ülkeler proletaryalarının birleşik eylemi"ni düşlemenin, sosyalizmi çıkmaz ayın son çarşambasına, yani sonsuza ertelemek demek olduğunu ortaya koyan, vaat değil gerçek "fikrin" somut bir açıklamasını bulacaktır.

Sosyalizm, bütün ülkelerin değil, ama ülkeler azınlığının, yani gelişmenin *ileri* kapitalist aşamasına ulaşmış

* Talmud, geniş anlamda, Yahudilerin, törensel geleneklerini de düzenleyen medeni hukuk yasasıdır. Ataların koyduğu bağlayıcı kuralları içeren Mişna bölümüyle bunu tamamlayıcı nitelikte olan ve sözkonusu kuralların yorumunu kapsayan Gemara bölümünden oluşur. Talmud sözcüğü başlarda yalnızca Gemara'yı ifade ederdi. Bilinen en eski iki Talmud'dan biri Kudüs (ya da Filistin) Talmud'u, ikincisi Babil Talmud'udur. –ç.

** Engels'in 12 Eylül 1882'de Kautsky'ye yazdığı mektup. Lenin, "Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı Üzerine Bir Tartışmanın Özeti" yazısında Engels'in bu mektubunu anar. [*Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, Sol Yayınları, Ankara 2007, s. 184-186. –*Ed.*]

ülkelerin proletaryalarının birleşik eylemiyle gerçekleştirilecektir. Kievski'nin hatasının nedeni, bunu anlamayışında yatıyor. Bu ileri ülkelerde (İngiltere, Fransa, Almanya, vb.) ulusal sorun çok önceleri çözümlenmiştir; ulu-sal birlik, uzun zaman önce, ömrünü doldurmuştur; *nesnel olarak*, başarılacak "genel ulusal amaçlar" kalmamıştır. Bundan ötürü, ulusal birliği "kökünden havaya uçurmak" ve sınıfsal birliği kurmak, *şimdi* ancak bu ülkelerde olanaklıdır.

Gelişmemiş ülkeler ayrı bir konudur. Doğu Avrupa'nın tümü, bütün sömürgeler ve yarı-sömürgeler bu gruba girer. Bunlar (ikinci ve üçüncü tür ülkeler) tezlerin altıncı bölümünde ele alınmıştır. Bu bölgelerde, kural olarak, *hâlâ* ezilen ve kapitalist açıdan gelişmemiş uluslar vardır. *Nesnel olarak*, bu ulusların önünde henüz başarmaları gereken genel ulusal amaçlar, özellikle *demokratik* amaçlar, *yabancı baskısının ortadan kaldırılması* amaçları vardır.

Engels, böyle uluslardan biri olarak Hindistan'ı örnek göstermiş, Hindistan'ın utkun sosyalizme karşı bir devrim yapabileceğini belirtmişti. Çünkü Engels, ileri ülkelerde zafer kazanan proletaryanın, belli *demokratik* gelişmeler olmaksızın, her yerde ulusal baskıya "otomatik olarak" son vereceğini düşleyen akılalmaz emperyalist ekonomizmden uzaktı. Utkun proletarya, zafer elde ettiği ülkeleri yeniden örgütleyecektir. Bu bir anda yapılamaz; burjuvazi de bir anda "yenik düşürülemez". Tezlerimizde bunu, bile bile vurguladık; ama Kievski, bir kez daha, bunu ulusal sorunla bağlantılı olarak *neden* ısrarla belirttiğimizi durup düşünmedi.

İleri ülkeler proletaryası burjuvaziyi devirir ve onun karşı-devrim çabalarını boşa çıkarırken, az gelişmiş, baskı altındaki uluslar durup beklemezler, var olmaktan çıkmazlar, ortadan silinmezler. Bu uluslar, 1915-1916 savaşı gibi burjuva emperyalist bunalımlardan —ki bu, toplumsal devrimle karşılaştırılırsa ufak bir bunalımdır—, ayaklanmak için (sömürgeler ve İrlanda) yararlanırlarsa, kuşkusuz, başkaldırmak için, ileri ülkelerdeki iç savaş *büyük buna-*

lımından daha kolaylıkla yararlanacaklardır.

Toplumsal devrim, ancak, ileri ülkelerde proletaryanın burjuvaziye karşı iç savaşıyla, gelişmemiş, geri ve ezilen uluslarda, ulusal kurtuluş hareketi dahil, bir *dizi* demokratik ve devrimci hareketi içinde birleştiren bir çağ biçiminde sökün edebilir.

Neden? Çünkü kapitalizm eşit olarak gelişmez ve nesnel gerçeklik, üst düzeyde gelişmiş kapitalist ulusların yanısıra ekonomik yönden bir parça gelişmiş ya da tümden gelişmemiş uluslarla karşıkarşıya olduğumuz gerçeğidir. P. Kievski toplumsal devrimin *nesnel* koşullarını, değişik ülkelerin iktisadi ergenliği açısından tahlil etmekte tümden başarısızlığa uğramıştır. Bizim, kendi kaderini tayin hakkını yakıştırmak üzere örnekler "uydurduğumuz" suçlaması, bu nedenle, yanlış kapı çalmaktır.

Kievski, daha olumlu bir dava uğrunda gösterilmesi gereken bir çaba harcayarak, Marx'la Engels'in, "kişi kendi kafasından bir şeyler icadetmemeli, ama mevcut maddi koşullarda kafasını" insanlığı toplumsal kötülüklerden kurtaracak araçları "keşfetmek üzere kullanmalı" şeklindeki sözlerini, arka arkaya yineliyor. Sık sık yinelenen bu sözleri okuduğum zaman, elimde olmadan, ardından kimsenin yas tutmadığı, müteveffa "ekonomistleri" anımsıyorum. Onlar da aynı usandırıcı tutumla, kapitalizmin Rusya'da zafer elde ettiği şeklindeki "yeni keşifleri"ni ısrarla öne sürerlerdi. Kievski bu alıntılarla bizi "vurmak" istiyor: Emperyalizm çağında, kendi kaderini tayin hakkını yakıştırmanın koşullarını, kendi kafamızdan uydurduğumuzu iddia ediyor. Ama onun kendi yazısında şu "ihtiyatsız itirafı" buluyoruz:

"Ata topraklarının savunulmasına *karşı durduğumuz* [italikler yazarın] gerçeği, ulusal başkaldırının bastırılmasına bütün gücümüzle (*actively*) direneceğimizi çok açık biçimde gösterir çünkü böylece, can düşmanımız emperyalizmle savaşmış olacağız." (Bölüm II., madde r).

Bir yazarı eleştirmek için, onu *yanıtlamak* için, kişi, hiç değilse yazarın yazısındaki ana önermeyi tam olarak aktar-

malıdır. Ama Kievski'nin önermelerinin tümünde, her tümcenin marksizmi çarpıtan iki ya da üç hatayı ya da mantıksızlığı içerdiğini görürsünüz.

1) Kievski, ulusal ayaklanmanın *aynı zamanda* "ata topraklarının savunulması" demek olduğunun farkında değildir. Bir parça düşünülürse, bunun böyle olduğu açıkça görülecektir. Çünkü her "ayaklanmış ulus" kendini, dilini, ülkesini, ata topraklarını, ezen ulusa karşı "savunur".

Uluslara yapılan her baskı, *geniş* halk *yığınlarının* direncini çağırır; ulus olarak baskı altında kalan halkın direnci, her zaman, ulusal ayaklanma *eğilimi gösterir.* Ezilen ulus burjuvazisinin (hele hele Avusturya ve Rusya'da) bir yandan pratikte, kendi halkından gizli olarak ve ona *karşı*, ezen ulusun burjuvazisi ile gerici anlaşmalara girerken, bir yandan da ulusal ayaklanmadan *sözetmesi* hiç de seyrek görülen bir şey değildir. Böyle durumlarda devrimci marksistler, eleştirilerini, ulusal harekete değil, ama onun alçaltılmasına, bayağılaştırılmasına, o hareketi küçük bir kavga düzeyine indirgeme eğilimlerine yöneltmelidirler. Yeri gelmişken söyleyelim, Avusturya'da ve Rusya'da birçok sosyaldemokrat, bunu gözden kaçırıyor ve küçük, bayağı ve kirli ulusal çekişmelere —örneğin iki dilde yazılan bir sokak tabelasında hangi dilin başta geleceği sorunundan çıkan tartışma ve kavgalara— duyduğu *haklı* nefretle, ulusal savaşımı desteklemeyi reddediyor. Örneğin, Monako Prensliğinde bir cumhuriyetçilik güldürüsünü, ya da Güney Amerika'nın ya da bazı Pasifik adalarının küçük devletlerinde "generaller"in, "cumhuriyetçi" serüvenlerini "desteklemeyeceğiz". Ama bu, ciddi demokratik ve sosyalist hareketler için, cumhuriyet sloganını bir yana koymaya izin verildiği anlamına gelmez. Rusya'yla Avusturya'daki kirli ulusal kavgaları ve çekişmeli pazarlıkları alaya almalıyız ve alıyoruz. Ama bu, uluslara yapılan baskıya karşı ciddi bir halk kalkışmasına ya da ulusal bir ayaklanmaya destek gösterilmemesine izin verileceği anlamına gelmez.

2) Eğer "emperyalist çağ"da ulusal ayaklanmalar

olanaksızsa, Kievski'nin böyle ayaklanmalardan sözetmeye hakkı yoktur. Eğer bu ayaklanmalar olanaklıysa o zaman da, "bircilik" hakkında öne sürdüğü inceden inceye örülmüş sözleri ve bizim emperyalizmde, kende kaderini tayin hakkına ilişkin olarak örnekler "icat ettiğimiz"e, vb. ilişkin sözleri sapır sapır dökülür. Kievski, kendi savlarını kendisi yere vuruyor.

Eğer "ulusal başkaldırı"nın —Kievski'nin "*kendisi*" böyle bir durumun olanaklı olduğunu düşünüyor— "bastırılmasına bütün gücümüzle direneceğiz" dersek, bu ne demektir?

Bu, *eylem* iki yönlü demektir, ya da yazarımızın yanlış kullandığı felsefe terimini aynı yanlışlıkla kullanırsak "ikici" demektir: (a) Birincisi, ezen ulusa karşı, ulusal olarak ezilen proletaryanın ve köylülerin, ulusal olarak ezilen burjuvaziyle *ortaklaşa* girişeceği "eylem"i demektir; (b) ikincisi, ezen ulusun içindeki proletaryanın ya da onun sınıf bilinci taşıyan kesiminin, o ulusun burjuvazisine ve onun ardından giden bütün öğelere *karşı* girişeceği "eylem" demektir. P. Kievski'nin "ulusal blok"a, ulusal "düşler"e, ulusalcılık "zehiri"ne, "ulusal nefretin körüklenmesi"ne karşı kullandığı sayısız sözlerin hiçbir anlamı yoktur. Çünkü Kievski ezen uluslar proletaryasına (anımsayalım ki, bu proletaryayı, Kievski ciddi bir güç olarak görmektedir), "ulusal başkaldırının bastırılmasına bütün gücüyle direnmeyi" öğütlerken, ulusal nefreti *körüklüyor* ve ezilen uluslar işçilerinin "burjuvaziyle bir blok" kurmasını *destekliyor*.

3) Eğer emperyalizmde ulusal başkaldırı olanaklıysa ulusal savaşlar da olanaklıdır. Bu ikisi arasında maddi siyasal hiçbir fark yoktur. Askeri tarihi yazanlar, başkaldırıları savaş kategorisine sokarken çok haklıdırlar. Kievski yalnızca kendisini çürütmekle kalmıyor, ama emperyalizmde ulusal savaşlar *olasılığını* yadsıyan *Internationale* grubunu ve Junius'u[29] da farkına varmadan çürütüyor. Emperyalizmde ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını yadsımanın, akla sığar tek teorik temeli, işte bu [emperyalizmde ulusal savaşlar olasılığını —ç.] yadsımadır.

4) Peki, "ulusal" ayaklanma nedir? Ezilen ulusun *siyasal* bağımsızlığını elde etmesi, yani ayrı bir ulusal devlet kurulmasını amaçlayan bir ayaklanmadır.

Ezen ulusun proletaryası (yazarımızın haklı olarak varsaydığı üzere emperyalist çağda) ciddi bir güçse, bu gücün "ulusal başkaldırının bastırılmasına bütün gücüyle direnme" azmi, ayrı bir ulusal devlet yaratılmasına *yardım etme anlamına* gelmez mi? Elbette gelir.

Bizim yiğit yazarımız, her ne kadar, kendi kaderini tayin hakkının "elde edilebilirliği"ni yadsıyorsa da, şimdi ileri ülkelerin sınıf bilinci taşıyan proletaryasının, bu "elde edilemez" amacı elde etmeye *yardımcı olmasını* savunuyor!

5) "Biz", ulusal bir başkaldırının bastırılmasına *neden* "bütün gücümüzle direnmeliyiz"? Kievski yalmzca bir neden ileri sürüyor: "... böylece can düşmanımız emperyalizmle savaşacağız." Bu savın bütün *gücü, kuvvetli* "can" sözcüğündedir. Bu, onun, güçlü savlar yerine güçlü sözcüklere, "burjuvazinin titreyen gövdesine kazık çakmak" gibi tantanalı ve Aleksinski'nin kullandığı türden sözlere duyduğu eğilime uygundur.

Ama Kievski'nin bu savı *yanlıştır*. Emperyalizm, bizim kapitalizm kadar "can" düşmanımızdır. Bu böyledir. Ne var ki hiçbir marksist, feodalizmle karşılaştırıldığı zaman kapitalizmin ilerletici olduğunu, tekelcilik öncesi kapitalizmle karşılaştırıldığı zaman emperyalizmin ilerletici olduğunu unutmayacaktır. Bundan çıkacak sonuç, bizim, emperyalizme karşı her savaşımı desteklememizin gerekmediğidir. Gerici sınıfların emperyalizme karşı savaşımını desteklemeyeceğiz. Gerici sınıfların emperyalizme ve kapitalizme karşı başkaldırısım *desteklemeyeceğiz.*

Sonuç olarak, yazar bir kez ezilen bir ulusun ayaklanmasını destekleme (bastırmaya "bütün gücüyle direnmek" ayaklanmayı desteklemek demektir) gereğini itiraf ettiği zaman, ulusal başkaldırının *ilerletici* olduğunu, başarılı bir ayaklanmanın doğuracağı ayrı ve yeni bir devlet, yeni sınırlar, vb. kurulmasının *ilerletici* olduğunu da itiraf etmiş

oluyor.

Yazar siyasal savlarının *hiçbirinde* tutarlı değildir. Bizim tezlerimizin *Vorbote*'nin 2. sayısında yayınlanmasından sonra ortaya çıkan 1916 İrlanda ayaklanması, yeri gelmişken söyleyelim, Avrupa'da *bile* ulusal ayaklanmalar olasılığından sözetmenin aylakça konuşmak olmadığını kanıtlamıştır.

6. P. KİEVSKİ'NİN ORTAYA ATTIĞI VE ÇARPITTIĞI ÖTEKİ SİYASAL KONULAR

Tezlerimizde, sömürgelerin kurtuluşu, ulusların kendi kaderlerini tayin etmelerinden başka bir şey değildir, demiştik. Avrupa'lılar sömürge halkların *da* ulus olduğunu çoğu zaman unuturlar. Bu "unutkanlığı" hoşgörmek, şovenizmi hoşgörmektir.

P. Kievski "itiraz ediyor":

Saf sömürge tipinde "sözcüğün asıl anlamında proletarya *yoktur*" (Bölüm II, madde r'nin sonu). "Öyleyse kendi kaderini tayin sloganı kimin için? Sömürge burjuvazisi için mi? Fellahlar için mi? Köylüler için mi? Elbette değil. *Sosyalistlerin* [italikler Kievski'nin] sömürgeler için kendi kaderini tayin hakkı istemeleri saçmadır. Çünkü işçisi olmayan ülkeler için bir işçi partisinin sloganlarını ortaya atmak, genel olarak saçmadır."

P. Kievski'nin öfkesine ve görüşümüzü "saçma" diye yermesine aldırmaksızın, onun savlarının hatalı olduğunu söyleme cesaretini göstereceğiz. Bir "işçi partisine ait sloganlar"ın *yalnızca* işçiler için öne sürüldüğüne, yalnızca, ardından kimsenin gözyaşı dökmediği müteveffa "ekonomistler" inanmıştır.* Hayır, bu sloganlar tüm emekçiler için, tüm halk için ortaya atılmıştır. Programımızın demokrasiye ilişkin bölümü —Kievski o bölümün anlamı üzerinde "genel olarak" hiç durmamıştır— özellikle tüm halka seslenmektedir;

* P. Kievski, Martinov'la şürekasının 1899-1901 arasında neler yazdığını *yeniden okusa iyi eder. "Kendi" kanıtlarının çoğunu orada bulacaktır.*

o bölümde "halk"tan sözetmemizin nedeni budur.*

Sömürge ve yarı-sömürge ulusları, bir milyarlık bir halktır, dedik. P. Kievski, bu somut ifadeyi çürütmek zahmetine girmedi. Bu bir milyardan 700 milyonu (Çin, Hindistan, İran, Mısır), işçilerin *var olduğu* ülkelerde yaşamaktadır. Ama işçisi bulunmayan, yalnızca köle sahipleriyle kölelerin, vb. bulunduğu sömürge ülkeler için bile "kendi kaderini tayin" isteğiyle ortaya çıkmak, *saçma* olmak şöyle dursun, her marksist için *zorunludur*. Eğer konuyu biraz düşünseydi, Kievski, ola ki bunu kavrardı; "kendi kaderini tayin"in her zaman *iki* ulus "için", *ezenle* ezilen için ortaya atıldığını anlardı.

Kievski'nin "itirazları"ndan bir başkası:

"Bu nedenle, sömürgeler için negatif bir sloganla, sosyalistlerin kendi hükümetlerinden, 'sömürgelerden çıkın!' isteğinde bulunmalarıyla yetiniyoruz. Kapitalizmin genel çerçevesi içinde gerçekleştirilmesi olanaksız bu istek, emperyalizme karşı savaşımı koyulaştırmaya hizmet edecek, ama sosyalist bir toplum sömürgelere sahip olmayacağı için gelişme eğilimiyle çelişmeyecektir."

Yazarın, siyasal sloganların teorik içeriği üzerinde bir parça olsun düşünme gücü ya da isteği göstermemesi, yalnızca hayret vericidir. Teorik bakımdan tam ve doğru olan siyasal bir terim yerine propaganda sözü kullanılmasının, işi değiştireceğine mi inanacağız? "Sömürgelerden çıkın" demek, teorik bir tahlilden kaçınmak ve propaganda sözlerinin ardına saklanmak demektir. Ukrayna'ya, Polonya'ya, Finlandiya'ya, vb. değindikleri zaman, bizim parti propagandacılarımızdan herbirinin, çarlık hükümetinden ("kendi hükümeti"nden), "Finlandiya'dan, vb. çıkın" isteğinde bulunmaya hakkı vardır. Ne var ki, akıllı bir propagandacı, salt savaşımı "koyulaştırmak" gibi bir amaçla

* "Ulusların kendi kaderlerini tayin etmesi"ne karşı çıkan bazı garip kişiler, bizim görüşümüzü, "uluslar" sınıflara bölünmüştür savıyla reddetmeye çalışıyorlar. Bu karikatür marksistlere bizim alışılagelmiş yanıtımız şudur: programımızın demokrasiye ilişkin bölümü "halk tarafından yönetim"den sözeder.

pozitif ya da negatif sloganlar ortaya atmamız gerektiğini kabul edecektir. Belli bir musibete karşı savaşımı "koyulaştırma" arzusunun, "Kara-Yüz dumasından çıkın" yollu "negatif" bir sloganı haklı kılacağı görüşünde, ancak Aleksinski türünden kişiler direnir.

Savaşımın koyulaştırılması, bir sloganın, *ekonomik* gerçeklerle, *siyasal* durumla ve o sloganın *siyasal* anlam ve öneminin tam ve kesin bir tahliliyle doğrulanması şeklindeki marksist gerçeği unutan öznelcilerin (*subjectivists*) boş bir sözünden başka bir şey değildir. Bunu önemle belirtmek zorunda kalmak doğrusu utanç verici, ama yapacak başka bir şey yok.

Biz, teorik bir soruna ait teorik bir tartışmayı propaganda çığlıklarıyla kısa kesme şeklindeki Aleksinski alışkanlığını gayet iyi biliriz. Bu kötü bir alışkanlıktır. "Sömürgelerden çıkın" sloganının bir tek, evet yalnızca bir tek siyasal ve ekonomik içeriği vardır. O da sömürge ulusları için ayrılma özgürlüğü, ayrı bir devlet kurma özgürlüğüdür! P. Kievski'nin inandığı gibi, eğer emperyalizmin *genel* yasaları, ulusların kendi kaderlerini tayin etmelerini önlüyor, bunu bir ütopya, bir hayal, vb., vb. haline getiriyorsa, o zaman kişi, nasıl olur da, durup bir an bile düşünmeksizin, dünya uluslarının *çoğunu* bu genel yasadan istisna edebilir? Apaçık ki, Kievski'nin "teorisi" bir teori karikatürüdür.

Sömürge ülkelerin büyük çoğunluğunda meta üretimi ve kapitalizm, ve mali-sermaye bağlantısı vardır. Bu durumda, "sömürgelerden çıkın" sloganı meta üretimi, kapitalizm ve emperyalizm *bakımından* "bilim-dışı" ve "ütopik" bir istekse, Lensch, Cunow ve tüm geri kalanlar tarafından *bile* "çürütülmüşse", nasıl olur da emperyalist ülkelerin, onların hükümetlerinin "sömürgelerden çıkması" için ısrar edebiliriz?

Yazarın savlarında *düşüncenin* zerresi bile yoktur.

Yazar, sömürgelerin kurtuluşunun, *yalnızca* "birbirini izleyen bir dizi devrim olmaksızın sağlanamayacağı" anlamında "sağlanamayacağı" gerçeğini hiç düşünmemiştir. Avrupa'daki sosyalist devrimle *bağlantılı olarak* "gerçekleşe-

bilir" olduğu gerçeği üzerinde hiç düşünmemiştir.

"Sosyalist toplumun" *yalnızca* sömürgelere değil, ama *genel olarak* ezilen uluslara sahip olmayacağı gerçeği üzerinde hiç düşünmemiştir. Tartışılan konuda, Rusya'nın Polonya'ya "sahip olmasıyla" Türkistan'a sahip olması arasında, *hiçbir* ekonomik ya da siyasal farklılık *olmadığı* gerçeğini aklından bile geçirmemiştir. Bir "sosyalist toplum"un, "sömürgelerden çıkma"yı, kesinlikle, *ayrılmayı salık verme* anlamında *değil,* ama *yalnızca* onlara özgür ayrılma *hakkını* verme anlamında arzu edeceği gerçeğini hiç düşünmemiştir.

Ayrılma hakkıyla ayrılmayı salık verme arasındaki bu farklılık nedeniyle P. Kievski bizleri "hokkabazlar" diye suçluyor ve bu yargısını işçilerin gözünde "bilimsel olarak kanıtlamak üzere" şöyle yazıyor:

"Bir işçi, proletaryanın, *samostiinost*'u [Ukrayna'nın siyasal bağımsızlığı] hangi gözle görmesi gerektiğini bir propagandıcıya sorduğu ve sosyalistler ayrılma hakkı için çalışıyorlar, ama propagandaları ayrılmaya karşıdır, yanıtını aldığı zaman ne düşünecektir?"

Bu soruya, sanırım, oldukça doğru bir karşılık verebilirim: Diyebilirim ki, aklıbaşında her işçi, Kievski'nin *düşünme gücünde olmadığını düşünecektir.*

Aklıbaşında her işçi şöyle "düşünecektir": işte P. Kievski biz işçilere, "sömürgelerden çıkın" diye bağırmamızı söylüyor. Başka deyişle, biz Büyük-Rus işçiler kendi hükümetimizin, Moğolistan'dan, Türkistan'dan, İran'dan çıkmasını istemeliyiz; İngiliz işçiler, İngiltere hükümetinin Mısır'dan, Hindistan'dan, İran'dan, vb. çıkmasını istemelidirler. Ama bu, *biz* proleterlerin, kendimizi, Mısırlı işçilerden ve Fellahlardan, Moğolistanlı, Türkistanlı ve Hintli işçilerden ve kölülerden ayırmayı *arzu ettiğimiz* anlamına mı gelecektir? Bu, *bizim* sömürgelerdeki emekçi yığınlara, sınıf bilincine sahip Avrupa proletaryasından "ayrılmayı" salık verdiğimiz anlamına mı gelecektir? Asla. Her zaman olduğu gibi şimdi de, ileri ülkelerin sınıf bilincine sahip işçileriyle ezilen *tüm* ülkeler işçilerinin, köylülerinin ve kölelerinin yakın işbirli-

ğinden ve kaynaşmasından yanayız ve hep bu görüşten yana olmaya devam edeceğiz. Her zaman, sömürgeler dahil, bütün ezilen ülkelerin tüm ezilen sınıflarına, bizden ayrılmalarını *değil*, bizimle olabildiği ölçüde yakından ilişki kurmalarını ve kaynaşmalarını salık vermişizdir. Bundan sonra da aynı şeyi salık vermeye devam edeceğiz.

Kendi hükümetlerimizden, sömürgelerden çıkmalarını istiyoruz ya da kışkırtıcı feryatlardan çok, tam, kesin siyasal terimlerle belirtmek gerekirse, sömürgelere tam ayrılma *özgürlüğü vermelerini*, gerçek bir *kendi kaderini tayin hakkı* tanımalarını istiyoruz; biz kendimiz iktidarı ele geçirir geçirmez bu hakkı gerçekleştirecek, bu özgürlüğü vereceğiz. Bunu bugünkü hükümetlerden istiyoruz; kendimiz hükümet olduğumuz zaman da aynı şeyi yapacağız; ama bunu ayrılmayı "salık vermek" üzere *değil*, tam tersine, ulusların *demokratik* birliğini ve kaynaşmasını kolaylaştırmak ve çabuklaştırmak için yapacağız. Moğollarla, İranlılarla, Hintlilerle, Mısırlılarla birleşmeyi ve kaynaşmayı desteklemek için elden gelen her çabayı göstereceğiz. Böyle yapmanın hem görevimiz, hem de *yararımıza* olduğu kanısındayız. Çünkü böyle olmazsa, Avrupa'da sosyalizm *güven içinde olmayacak*. Bizden daha geri ve daha çok ezilmiş olan bu uluslara, Polonyalı sosyal-demokratların deyişiyle, "kendi çıkarın gözetmeyen bir kültürel yardım" yapmak için çalışacağız. Başka deyişle, makine kullanımına, emeğin yükünü azaltmaya, demokrasiye ve sosyalizme geçmelerinde onlara yardım edeceğiz.

Moğollar, İranlılar, Mısırlılar ve *bütün* öteki ezilmiş, eşit olmayan uluslar için, ayrım yapmaksızın, ayrılma özgürlüğü istiyorsak, bunu, *ayrılmadan yana olduğumuz* için değil, ama zoraki birlikten farklı olarak, *yalnızca özgür, gönüllü* birlikten ve kaynaşmadan yana olduğumuz için istiyoruz. *Tek* neden budur.

Ve bu bakımdan, Moğol ve Mısırlı köylü ve işçilerle Polonyalı ve Finlandiyalı köylü ve işçiler arasındaki *tek* fark, bizim görüşümüze göre, ikincilerin daha fazla ilerlemiş

olduğu, siyasal yönden Büyük-Ruslardan daha fazla deneyim kazandığı, ekonomik açıdan daha fazla hazırlandığı, vb.'dir. Bu nedenledir ki, Polonyalı ve Finlandiyalı köylü ve işçiler, bugün cellat rolünü oynayan Büyük-Ruslara duydukları haklı nefreti *sosyalist* işçilere ve sosyalist bir Rusya'ya karşı da sürdürmenin akıllıca bir iş olmayacağına, büyük bir olasılıkla *pek yakında*, kendi halklarını inandıracaklardır. İktisadi bakımdan isabetli davranmanın, enternasyonalist ve demokratik içgüdü ve bilincin, bütün ulusların en kısa sürede birliğini ve sosyalist bir toplum içinde kaynaşmasını gerektirdiğine, kendi halklarını inandıracaklardır. Polonyalılarla Finlandiyalılar hayli kültürlü halklar olduklarına göre, büyük bir olasılıkla, çok yakında bu davranışın doğruluğunu görecekler ve sosyalizmin zaferinden sonra, Polonya'yla Finlandiya'nın olası ayrılığı, kısa sürecektir. Onlara bakışla karşılaştırılamayacak ölçüde daha az kültürlü olan Fellahlar, Moğollar ve İranlılar daha uzun bir süre için ayrılabilirler, ama yukarda belirttiğimiz gibi, kendi çıkarını gözetmeyen kültürel yardımla, bu süreyi kısaltmaya çalışacağız.

Bizim Polonyalılara ve Moğollara karşı davranışımızda bundan *başka* bir farklılık *yoktur*, olamaz da. Bizim, ayrılma özgürlüğü hakkındaki propagandamız ve hükümet olduğumuz zaman bu özgürlüğü gerçekleştirme kararımızla, ulusların birliği ve kaynaşması hakkındaki propagandamız arasında *herhangi* bir "çelişki" yoktur, olamaz da. Kesinlikle inanıyoruz ki, bizim P. Kievski'yle anlaşmazlığımız hakkında, aklıbaşında her işçinin, gerçek her sosyalistin ve enternasyonalistin "düşüneceği" şey budur.*

* Anlaşıldığına göre Kievski, bazı Alman ve Hollandalı marksistlerin ortaya attığı "sömürgelerden çıkın" sloganını, teorik içeriğini ve nereye varacağını düşünmeksizin, Rusya'nın özelliklerini dikkate almaksızın *yineleyivermiştir*. Bir Alman ya da Hollandalı marksistin "sömürgelerden çıkın" sloganıyla yetinmesi —bir noktaya kadar— mazur görülebilir. Çünkü birincisi, *Batı* Avrupa ülkeleri sözkonusu olduğunda, ulusal baskının tipik biçimi sömürgelerdeki baskıdır; ikincisi "sömürge" sözcüğünün kendisi *Batı* Avrupa ülkeleri için özellikle açık, canlı ve hayati bir anlam ifade etmektedir.

Peki ya Rusya'nın durumu? Rusya'nın garipliği şurada ki, "*bizim*"

Yazısının başından sonuna Kievski'ye egemen olan temel kuşku şu: Gelişme eğilimi ulusların *kaynaşması* doğrultusunda olduğuna göre, ulusların *ayrılma* özgürlüğünü neden savunmalı ve iktidara gelince neden uygulamalı? Buna biz, tüm gelişme eğilimi, toplumun bir kesiminin öteki kesim üzerinde zora dayalı bir egemenlik kurmasının ortadan kaldırılması doğrultusunda olduğu halde, proletarya diktatörlüğünü hangi nedenle savunuyorsak ve iktidara geldiğimiz zaman hangi nedenle uygulayacaksak, işte o nedenle diye karşılık veriyoruz. Diktatörlük, toplumun bir kesiminin, toplumun geri kalan kesimi üzerinde, doğrudan doğruya zora dayalı egemenliğidir. Tutarlı tek devrimci sınıf olan proletaryanın diktatörlüğü, burjuvaziyi devirmek ve karşıdevrim çabalarını defetmek için gereklidir. Proletarya diktatörlüğü öylesine büyük bir önem taşımaktadır ki, böyle bir diktatörlük gereğini yadsıyan ya da yalnızca sözde kabul eden kişi, Sosyal-Demokrat Partinin üyesi olamaz. Bununla birlikte, bazı durumlarda, istisnai olarak, örneğin bazı küçük ülkelerde, komşu büyük bir ülkede toplumsal devrimin gerçekleştirilmesinden sonra, küçük ülke burjuvazisinin, eğer direnmenin boşunalığına ve postunu kurtarmayı yeğ tutmasının daha doğru olacağına inandırılırsa, iktidarı barışçıl yoldan teslim etmesi *olasılığı* da yadsınamaz. Kuşkusuz, küçük ülkelerde bile sosyalizmin, iç savaş olmaksızın *başarılamaması* daha olasıdır; bu nedenle, her ne kadar şiddet bizim ülkülerimize yabancıysa da uluslararası sosyaldemokrasinin *tek* programı, iç savaşın tanınması şeklinde olmalıdır. Aynı şey *mutatis mutandis* (*gerekli* değişikliklerle) uluslar için de doğrudur. Biz ulusların birleşip kaynaşmasından yanayız; ne var ki, ayrılma özgürlüğü olmaksızın,

sömürgelerimizle, "bizim" baskı altında bulunan uluslarımız arasındaki farklılık, açık, somut değildir ve hayati olarak hissedilmemiştir.

Diyelim Almanca yazan bir marksistin, Rusya'daki bu garipliği gözden kaçırması mazur görülebilir. Ama Kievski mazur görülemez. Rusya sözkonusu olduğu zaman ezilen uluslarla sömürgeler arasında bazı ciddi farklılıklar bulmaya çalışmanın apaçık saçmalığını, salt *yinelemek* değil *düşünmek* isteyen bir Rus marksist özellikle bilmelidir.

zora dayalı birlikten ve ilhaktan gönüllü birliğe geçilemez. Ekonomik öğenin her şeyin önünde geldiğini —haklı olarak— kabul ediyoruz, ama bu öğeyi Kievski *gibi* yorumlamak marksizmin karikatürünü yapmak demektir. Modern emperyalizmin tröstleri ve bankaları, her ne kadar gelişkin kapitalizmin parçası olarak her yerde kaçınılmaz biçimde dal budak salmışlarsa da, somut görünümleri, ülkeden ülkeye değişiyor. İleri emperyalist ülkelerin Amerika'nın, İngiltere'nin, Fransa ve Almanya'nın siyasal yapıları arasında, her ne kadar temel öğelerde türdeş iseler de, yine de hâlâ büyük farklılıklar vardır. Aynı çeşitlilik, insanlığın, bugünkü emperyalizmden yarının sosyalist devrimine gidişte izleyeceği yolda da kendini gösterecektir. Bütün uluslar sosyalizme varacaktır. Bu kaçınılmaz bir şey. Ama hepsi, bunu aynı yoldan yapacak değildir. Herbiri, demokrasinin şu ya da bu biçimine, proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu türüne, toplumsal yaşamın başka başka yönlerinde, sosyalist dönüşümün birbirinden farklı derecelerine, kendisinden bir şeyler katacaktır. Teorik bakımdan hiçbir şey, geleceğin *bu* yönünü, "tarihsel materyalizm adına" tekdüze (*monotonous*) griye boyamaktan daha ilkel değildir; pratik bakımdan da hiçbir şey bu kadar gülünç olamaz. Sonuç Suzdal ressamlığından[30] farklı olmaz. Gerçekler, sosyalist proletaryanın ilk zaferinden *önce*, şimdi baskı altında bulunan uluslardan ancak 500'de 1'inin özgürlüğüne kavuşup ayrılacağını, sosyalist proletaryanın tüm dünyada sonal (*final*) zaferi kazanmasından *önce* de (yani sosyalist devrim olayları boyunca), baskı altındaki uluslardan ancak 500'de 1'inin, o da çok kısa bir süre için ayrılacağını ortaya koysaydı da, bu durumda *bile*, işçilere, şimdi yaptığımız gibi, ezilen *tüm* ulusların ayrılma özgürlüğünü savunmayan ve tanımayan zulmedici ülkeler sosyalistlerini kendi sosyal-demokrat partilerine kabul etmemelerini salık verirken, biz, hem teorik, hem siyasal pratik bakımdan gene haklı olurduk. Çünkü gerçek şu ki, demokrasinin farklı *biçimlerine*, sosyalizme farklı geçiş *biçimlerine* kendisinden bir

şeyler katmak üzere, şimdi zulüm gören uluslardan kaçının ayrılma gereğini duyacağını bilmiyoruz, bilemeyiz. Bizim bildiğimiz, her gün görüp hissettiğimiz şey şudur: Ayrılma özgürlüğünün yadsınması, teorik bakımdan başından sonuna yanlıştır, pratik bakımdan da ezen ulusların şovenistlerine köle olmaya varır.

Yukarıya aldığımız bölümün dipnotunda P. Kievski "Biz, 'zora dayalı ilhaklar'a karşı çıkılmasını bütün gücümüzle desteklediğimizi önemle belirtiriz" diyor.

Ne var ki, P. Kievski, bu "isteğin" kendi kaderini tayin hakkını tanımakla aynı şey olduğunu ve kendi kaderini tayin çerçevesi içinde düşünülmediği sürece "ilhak" kavramının doğru bir tanımının yapılamayacağı şeklindeki açık ifademizi, tek sözcükle olsun yanıtlamıyor. Belki de Kievski, bir tartışmada kişinin, herhangi bir destekleyici tanıt göstermeksizin kendi savlarını ve istemlerini ortaya koymasının yeteceğini sanıyordur.

P. Kievski sözünü şöyle sürdürüyor: "... Biz, proletaryanın emperyalizme karşı bilincini keskinleştirecek olan bir dizi isteği, *negatif* olarak formüle edildiklerinde tamamen kabul ediyoruz; ne var ki, bugünkü sistemde, buna uyan *pozitif* formüller bulunması olasılığı kesinlikle yoktur. Savaşa karşı, ama demokratik bir barıştan yana değil ..."

Yanlış! İlk sözünden son sözüne kadar yanlış! Kievski, "Pasifizm ve Barış Sloganı" (*Sosyalizm ve Savaş* broşüründe, s. 44-45*) hakkındaki kararımızı okumuş ve hatta, sanırım, onaylamıştır. Ama anlaşılıyor ki, o kararı kavrayamamıştır. Biz demokratik bir barıştan *yanayız*; yalnızca, kararın da ortaya koyduğu gibi, "bir dizi devrim olmaksızın" bugünkü burjuva hükümetlerin yönetimi altında böyle bir barışın olası olduğu aldatmacasına karşı işçileri uyarıyoruz. Soyut barış savunusunu, yani savaşan ülkelerde *şimdiki* yönetimlerin gerçek sınıf yapısını ya da özellikle emperyalist yapısım dikkate *almayan* savunuyu, işçileri aldatmak olarak

* Bkz: *Collected Works*, vol. 21, s. 162-163. [V. İ. Lenin, *Sosyalizm ve Savaş*, Sol Yayınları, Ankara 1992, s. 28. –*Ed.*]

görüyor ve kınıyoruz. *Sotsial-Demokrat*'daki (n° 47) tezlerde, eğer devrim, şimdiki savaş sırasında partimizi iktidara getirirse, savaşan taraflara partinin derhal demokratik bir barış önereceğini kesinlikle belirtmiş bulunuyoruz.*

Ama genel olarak demokrasiye değil, "yalnızca" kendi kaderini tayine karşı durduğuna hem kendini, hem başkalarını inandırmaya çalışan Kievski, bizim "demokratik bir barıştan yana olmadığımız" iddiasına varıp dayanıyor. Garip bir mantık!

Kievski'nin sözünü ettiği bütün öteki örnekler üzerinde tek tek durmanın ve onları çürütmek için yer israf etmenin hiçbir anlamı yok. Çünkü onlar da aynı bön ve yanlış mantık düzeyinde kalmış şeyler; okurları yalnızca güldürecek türden şeyler. İktidarı aldığı zaman, sosyal-demokrasinin, sorunu *nasıl* çözümleyeceğine ilişkin olumlu bir yanıtı beraberinde getirmeksizin, yalnızca "emperyalizme karşı proletaryanın bilincini keskinleştirmeye" hizmet edecek "negatif" bir sosyal-demokrat slogan diye bir şey yoktur, olamaz. Belirli, olumlu bir çözümle ilintili olmayan "negatif" bir slogan, bilinci "keskinleştirmez", köreltir. Çünkü öyle bir slogan boş bir sözdür, salt kuru-gürültüdür, anlamsız cafcaflı bir sözdür.

P. Kievski, *siyasal* musibetlerle, *iktisadi* musibetleri damgalayıp teşhir eden "negatif" sloganlar arasındaki farkı anlamıyor. Fark şuradadır: Belli iktisadi musibetler, kapitalizmin öylesine ayrılmaz bir parçasıdır ki, siyasal üstyapı ne olursa olsun, kapitalizmi ortadan kaldırmadıkça o musibetleri, ekonomik olarak yoketmek *olanaksızdır*. Bunun tersini kanıtlayacak tek olay gösterilemez. Öte yandan, siyasal musibetler, "var olan sistemde", yani kapitalizmde iktisadi açıdan tamamen olanak çerçevesinde bulunan ve —bazı yönleri bir ülkede, belli bazı yönleri bir başka ülkede olmak üzere— kapitalizmde istisnai olarak gerçekleştirilen demokrasiden uzaklaşmayı ifade eder. Bir kez daha, yazarın anlayamadığı şey, genel olarak demokrasinin uygulanması için gerekli olan temel koşullardır.

* Bkz: *Collected Works*, vol. 21, *s.* 403-404. *–Ed.*

Aynı şey boşanma sorununda da sözkonusudur. Bu konunun, *ulusal* sorun üzerine yapılan tartışmalarda, ilk kez Rosa Luxemburg tarafından ortaya atıldığını okurlar anımsayacaktır. Rosa Luxemburg, gayet doğru olan şu görüşü dile getirmiştir: demiştir ki, eğer bir devlet içinde (belli bir bölge, bir yer, vb. için) özerkliği destekleyeceksek, merkeziyetçi sosyal-demokratlar olarak, bellibaşlı bütün ulusal sorunların —*boşanmaya* ilişkin yasa da onlardan biridir— merkez hükümetle merkez parlamentonun yetki alanı içinde olduğunda ısrar etmemiz gerekir. Bu örnek açıkça gösteriyor ki, tam boşanma özgürlüğünü istemeksizin, kişi, demokrat ve sosyalist olamaz; çünkü böyle bir özgürlüğün yokluğu, zaten ezilen cinsin daha da ezilmesinden başka bir şey değildir. Kaldı ki, bir kadının kocasından ayrılma *özgürlüğüne* sahip olmasını tanımanın, bütün kadınları aynı şeyi yapmaya *davet* etmek demek olmadığını kavramak da güç olmasa gerektir.

P. Kievski "itiraz ediyor":

"*Böyle* durumlarda [yani kadının kocayı bırakmak *istediği* durumlarda] kadın hakkını kullanamazsa, ya da bu hakkın kullanılması *üçüncü* kişilerin isteğine, hatta daha kötüsü kadının sevgisi üzerinde hak iddia edenlerin isteğine bağlıysa, bu hak [boşanma hakkı] neye yarar? *Böyle* bir hakkın ilan edilmesini savunmalı mıyız? Kuşkusuz hayır?!"

Bu itiraz, *genel* olarak demokrasiyle kapitalizm arasındaki ilişkinin hiçbir şekilde anlaşılmamış olduğunu ortaya koyuyor. Kapitalizmde, ezilen sınıfların kendi demokratik haklarını "kullanmalarını" olanaksız hale getiren koşullar istisna değildir, sistemin tipik özelliğidir. Kapitalist düzende, birçok durumda, boşanma hakkı gerçekleştirilememiş olarak kalacaktır; çünkü ezilen cinse, iktisadi yönden başeğdirilmiştir. Kapitalist sistemde ne kadar demokrasi olursa olsun, kadın "evcil bir köle" olarak yatak odasına, bebek odasına, mutfağa kapatılmış bir köle olarak kalmaya devam etmektedir. Kapitalizmde halkın "kendi" yargıçlarını, resmi görevlilerini, okul öğretmenlerini, jüri üyelerini, vb. seçmesi

de aynı biçimde, işçilerle köylülerin iktisadi yönden boyunedirilmiş olmaları nedeniyle, birçok durumda gerçekleştirilememektedir. Aynı şey demokratik cumhuriyet için de sözkonusudur: Bizim programımız demokratik cumhuriyeti "halk tarafından yönetim" diye tammlar. Ama bütün sosyal-demokratlar pek iyi bilirler ki, kapitalizmde en demokratik cumhuriyette bile, burjuvazinin, görevlileri rüşvetle ayartmasından, hisse senetleri borsasıyla hükümet arasındaki ittifaktan kurtulmanın yolu yoktur.

Buna bakarak, ancak, doğru-dürüst düşünemeyenler ya da marksizm hakkında hiçbir bilgisi olmayanlar, öyleyse cumhuriyet olmamn hiçbir anlamı yok, boşanma özgürlüğünün hiçbir anlamı yok, demokrasinin hiçbir anlamı yok, ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkının hiçbir anlamı yok sonucuna varırlar. Marksistlerse demokrasinin sınıfsal baskıyı ortadan *kaldırmadığını* bilirler. Demokrasi yalnızca sınıf savaşımını daha doğrudan, daha geniş, daha açık, daha belirgin hale getirir. Gerek duyduğumuz şey de budur. Boşanma özgürlüğü daha tam hale geldikçe, kadınlar "evcil kölelikleri"nin kaynağının hak eksikliği değil, kapitalizm olduğunu daha iyi göreceklerdir. Yönetim sistemi daha demokratik hale geldikçe işçiler, musibet kaynağının, hak eksikliği değil, kapitalizm olduğunu daha iyi anlayacaklardır. Ulusal eşitlik daha tam hale geldikçe (ayrılma özgürlüğü olmaksızın bu eşitlik tam *olamaz*) ezilen uluslar işçileri, eziliş nedenlerinin hak eksikliği değil, kapitalizm olduğunu daha açıkça göreceklerdir, vb..

Bir kez daha belirtelim: Marksizmin abecesinden sözetmek zorunda kalmak insana utanç veriyor. Ama Kievski bunları bilmediğine göre, elden ne gelir ki?

Kievski boşanma sorununu, yurtdışındaki Hazırlık Komitesi sekreterlerinden Semkovski'nin, eğer doğru anımsıyorsam, Paris'te yayınlanan *Golos*'da[31] ele aldığı biçimde tartışıyor. Semkovski'nin mantık çizgisi şuydu: Doğrudur, boşanma özgürlüğü, bütün öteki kadınlara kocalarından ayrılmaları için çağrı yayınlamak demek değildir, ama sayın ba-

yan, bütün öteki kocaların, sizin kocanızdan iyi olduğu ortaya konursa, o zaman iş aynı kapıya varır!!

Bu sava sarılan Semkovski'nin unuttuğu şey şudur: Kaçak düşünce, sosyalist ya da demokratik ilkeleri ihlal eden bir şey değildir. Semkovski bir kadına, bütün öteki kocaların onun kocasından daha iyi olduğunu söyleseydi, hiç kimse bunu, demokratik ilkelerin ihlali saymazdı. Olsa olsa, büyük partide büyük kaçıklar olmasından sakınılamaz der, geçerlerdi. Ama Semkovski, boşanma özgürlüğüne karşı duran ve karısının kendisinden ayrılmasını önlemek üzere mahkemeye, polise ya da kiliseye başvuran kişiyi bir demokrat olarak savunmayı kafasına koyarsa kesinlikle inanıyoruz ki, Semkovski'nin Yurtdışı Sekretaryasındaki arkadaşları, her ne kadar pişmanlık getirmiş sosyalistlerse de onu desteklemeye yine de reddederlerdi.

Gerek Semkovski, gerek Kievski, boşanma "tartışmalarında", konuyu anlayamadıklarını ve konunun özünden kaçındıklarını ortaya koymuşlardır. Bu öz şudur: Kapitalizmde, istisnasız *bütün* öteki demokratik haklar gibi, boşanma hakkı da bazı koşullara bağlanmıştır, sınırlıdır, biçimseldir, dardır ve gerçekleştirilmesi aşırı ölçüde güç bir haktır. Ama gene de kendine karşı saygısı olan hiçbir sosyal-demokrat, boşanma hakkına karşı duran bir kişiyi, sosyalist olmak şöyle dursun, demokrat bile saymayacaktır. Konunun özü budur. *Bütün* "demokrasi", kapitalizmde ancak çok ufak ölçüde ve yalnızca göreli olarak elde edilebilen "haklar"ın ilânını ve gerçekleştirilmesini içerir. Ama bu hakları ilân etmeksizin, bu hakları hemen şimdi getirmek için savaşım vermeksizin, yığınları bu savaşım ruhuyla eğitmeksizin, sosyalizm *olanaksızdır.*

Bunu anlayamayan Kievski, kendi özel konusuna ilişkin temel soruyu, yani biz sosyal-demokratların ulusal baskıyı *nasıl* yokedeceğimiz sorusunu atlamaktadır. Dünyanın "kana boğulduğu" yollu sözlerle (ki bu sözlerin tartışılan konuyla hiçbir ilgisi yok) soruyu başından atmaktadır. Bu durumda geriye tek sav kalıyor: Sosyalist devrim her şeyi çöze-

cektir! Ya da bazan, onun görüşlerini paylaşan kişilerin ortaya attığı sav kalıyor: Kendi kaderini tayin hakkı kapitalizmde olanaksız, sosyalizmde gereksizdir!

Bu görüş teorik bakımdan saçma, pratik siyasal bakımdan şovenisttir. Bu görüş demokrasinin önemini takdir etmez. Oysa demokrasi olmaksızın sosyalizm olanaksızdır. Çünkü: (1) proletarya demokrasi savaşımı içinde, sosyalist devrime hazırlanmadıkça o devrimi yapamaz; (2) utkun sosyalizm, tam demokrasiyi uygulamaksızın, zaferini pekiştiremez ve insanlığa, devletin çözülüp dağılmasını getiremez. Kendi kaderini tayin hakkının sosyalizmde gereksiz olduğunu iddia etmek, bu nedenle, sosyalizmde demokrasinin gereksiz olduğunu öne sürmek kadar anlamsız ve deva bulmaz bir şaşkınlıktır.

Kapitalizmde genel olarak demokrasi ne ölçüde olanaksızsa, kendi kaderini tayin hakkı da *o kadar* olanaksız; sosyalizmde genel olarak demokrasi ne kadar gereksizse, kendi kaderini tayin hakkı da *ancak o kadar* gereksizdir.

Ekonomik devrim, *her* türlü siyasal baskıyı ortadan kaldıracak önkoşulları yaratacaktır. Bu nedenledir ki, her şeyi ekonomik devrime götürüp bağlamak mantıksız ve yanlıştır. Çünkü soru, ulusal baskı *nasıl* yokedilecek sorusudur. Ulusal baskı, ekonomik devrim olmaksızın yokedilemez. Bu, sugötürmez bir gerçektir. Ama bununla *yetinmek,* saçmaya ve rezil emperyalist ekonomizme saplanmaktır.

Ulusal *eşitliği* gerçekleştirmeliyiz; bütün uluslar için eşit "haklar" ilan etmeli, formüller halinde biçimlemeli ve uygulamalıyız. Belki de P. Kievski dışında *herkes* bunu kabul eder. Ama bu, Kievski'nin sakındığı bir soruya yolaçar. Soru şudur: ulusal bir devlet kurma *hakkının* yadsınması, eşitliğin yadsınması demek değil midir?

Elbette öyledir. Ve tutarlı yani sosyalist demokratlar bu hakkı ilan edecek, formül haline koyacak ve uygulayacaktır. Bu hak olmaksızın, ulusların tam ve gönüllü uzlaşımı ve kaynaşması sağlanamaz.

P. Kievski'nin öne sürdüğü savların pek küçük bir kısmını tahlil ettik. Kievski'nin söylemek zorunda olduğu şeylerin tümünde tek bir doğru görüş bulunmadığı için, *bütün* savlarının tahlil edilmesi, bu yazıdan beş kat daha uzun bir yazıyı gerektirirdi. Eğer verdiği rakamlarda yanlışlık yoksa, *doğru* olan tek şey bankalar hakkındaki dipnotunda yer alan maddi bilgilerdir. Geri kalanların tümü, "titreyen gövdesine kazık çakmak" gibi, "fatih kahramanları yalnızca yargılamakla kalmayacağız, ölüme ve yokolmaya mahkum edeceğiz" gibi, "yeni dünya ıstıraplı kıvranışlarla doğacaktır" gibi, "sorun, haklar bildirgeleri, haklar bahşetme ya da uluslara özgürlük verildiğini ilan etme sorunu değil, ama gerçekten özgür ilişkiler kurma, asırlık köleliği ve genel olarak toplumsal baskıyı, özel olarak da uluslara karşı yürütülen baskıyı yıkma sorunu olacaktır" gibi sözlerle renklendirilmiş bir keşmekeşten ibarettir.

Bu sözler, aynı zamanda iki şeyin ifadesi ve peçesidir: Birincisi bu sözlerin altında yatan şey, 1894-1902 arasında görülen müteveffa ve yası bile tutulmamış "ekonomizm" kadar çirkin olan bir marksizm karikatürü ve sosyalizmle demokrasi arasındaki ilişkiyi o "ekonomizm" kadar tümden yanlış yorumlamış *emperyalist ekonomizmdir.*

İkincisi, bu sözlerde Aleksinski yöntemlerinin yinelenişini görüyoruz. Kievski'nin yazısında bir bölümün tümü (Bölüm II, madde f, "Yahudilerin Özel Durumu") *yalnız* bu yöntemler üzerine kurulduğu için, bu noktanın özellikle belirtilmesi gerekiyor.

1907 Londra Konferasında, teorik savları yanıtlarken, bir ajitatör gibi davrandığı ve şu ya da bu tür sömürü ve baskıya karşı, ilgisiz, ama büyük ölçüde yanıltıcı sözlere başvurduğu için bolşevikler Aleksinski'den kopmuşlardı. Temsilciler "Gene bağırıp-çağırmaya başladı" diyorlardı. "Bağırıp-çağırmak" Aleksinski'ye yarar getirmedi.

Kievski'nin yazısında da aynı "bağırıp-çağırma"yla karşı-

karşıyayız. Kievski, tezlerde açıklanan teorik sorunlara ve savlara hiçbir yanıt vermiyor. Bunun yerine, ajitatör düşünen herkes için, bağırıp-çağırmalarının ve genel olarak yahudi sorununun tartışma konusuyla ilgisizliği açık olmasına karşın bir ajitatör gibi davranıyor ve yahudilere baskı yapıldığını haykırıyor.

Aleksinski yöntemleri insanı hiçbir olumlu sonuca götürmez.

Ağustos-Ekim 1919'da yazıldı.
İlk kez *Zvezda* n° 1 ve 2'de 1924'de yayınlandı.
İmza: *V. Lenin*

Collected Works, vol. 23, s. 28-76.

[1] Bu yazı ve onun ardından gelen iki yazı, 1915 ilkyazında, *Kommunist* dergisinin yayım hazırlıklarının yapıldığı sıralarda biçimlenen bolşevizme karşıt ve marksizmle ilişiği olmayan eğilimi hedef almıştı. Bu eğilimi Buharin-Piyatakov-Bosh grubu temsil ediyordu. *Kommunist* dergisi *Sotsial-Demokrat*'la işbirliği halinde yayınlanacaktı. Y. L. Piyatakov (P. Kievski) ve Y. B. Bosh derginin mali giderlerini karşılamayı yüklendiler, N. İ. Buharin de derginin yazışleri yönetmenlerinden biri olarak görevlendirildi. Lenin'in bu grupla görüş ayrılığı, Eylül 1915'te *Kommunist*'in 1-2 sayılarının yayınlanmasıyla yoğunlaştı. Buharin, Piyatakov ve Bosh, Sotsial-Demokrat'a gönderdikleri "Kendi Kaderini Tayin Hakkı Sloganı" hakkındaki tezlerinde, Lenin'in toplumsal devrim teorisine karşı çıktılar, emperyalist çağda demokrasi için savaşım verilmesini yadsıdılar, partinin, ulusların kendi kaderini tayin hakkı istemini geri almasında direttiler.

Grup teorik ayrılıklarla yetinmedi, partinin siyasetine ve sloganlarına açıkça saldırıya geçti. Grup, hizipçi amaçlarını geliştirebilmek üzere *Kommunist*'i kullanmanın yollarını aramakta ve *Sotsial-Demokrat*'ın yazıkuruluna kendi düşüncelerini zorla kabul ettirmeye çalışmaktaydı. Piyatakov'la Bosh, Yurtdışı Merkez Yönetim Kurulu Bürosunun, kendilerini ayrı bir grup olarak

tanımasında ısrar ediyor, Büroya karşı sorumlu olmayı kabul etmiyordu. Grup, Rusya'daki Merkez Kurulunun üyeleriyle bağımsız ilişkiler kurma ve broşürler, vb. yayınlama kararı aldı. Gerçi bu istek geri çevrildiyse de, grup, Rusya'daki Merkez Yönetim Kurulu Bürosuyla temas kurmaya çabaladı.

Lenin, "onlar için doğrudan ya da dolaylı hiçbir sorumluluk kabul edemeyiz, hatta eşitlik tanımak şöyle dursun, onları partide tutma sorumluluğunu bile yüklenemeyiz" diyerek Piyatakov-Bosh-Buharin'in tezlerine kesinlikle cephe aldı. N. İ. Buharin'e, Y. L. Piyatakov'a, G. Y. Zinovyev'e ve A. G. Şliyapnikov'a mektuplarında Lenin, grubun görüşlerini ve parti tanımaz hizipçi girişimlerini sert bir dille eleştirdi, Zinovyev'le Şliyapnikov'un uzlaşmacı tutumlarını kınadı. Önerisi üzerine, *Kommunist*'in *Sotsial-Demokrat* yazıkuruluyla ortaklaşa yayınlanması kararlaştırıldı ve grup dağıldı.

"Gelişen Emperyalist Ekonomizm Eğilimi", "Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı"na ilişkin tezler hakkındaki yorum yazısı Buharin'in *Sotsial-Demokrat*'a göndermesi üzerine yazıldı. Yazı o zaman yayınlanmadı. — 7.

[2] ***Ekonomizm***, yüzyılın sonlarına doğru Rus sosyal-demokrasi hareketi içinde beliren oportünist bir eğilimde, enternasyonal oportünizmin Rusya'daki türüydü. Ekonomistler, işçi sınıfı hareketinin hedeflerini, daha yüksek ücretler, daha iyi çalışma koşulları, vb. için savaşım vermekle sınırlıyorlar, siyasal savaşımın, liberal burjuvaziye bırakılmasını savunuyorlardı. Ekonomistler, işçi sınıfı partisinin önder rolü oynamasına karşıydılar. İşçi sınıfı hareketinin kendiliğindenliğini bir tapkı haline getirerek, devrimci teorinin önemini küçültüyorlar, işçi sınıfı hareketine sosyalist bilinci getirmek üzere bir marksist partinin gereğini yadsıyorlar, yolu burjuva ideolojisine açıyorlardı. Sosyal-Demokrat Parti saflarındaki dağınıklığı, keşmekeşi, sınırlı amatörce yaklaşımı savunuyorlar, merkezileşmiş bir işçi sınıfı partisinin yaratılmasına karşı çıkıyorlardı.

Lenin'in ekonomist görüşlere yönelttiği geniş kapsamlı bir eleştiri, onun "Rus Sosyal-Demokratlarının Bir Protestosu", "Rus Sosyal-Demokrasisinde Yoz Bir Eğilim", "Yeri Gelmişken *Profession de Foi*" ve "Ekonomizmin Savunucularıyla Bir Konuşma" başlıklı yazılarında (*Collected Works*, vol. 4, s. 167-182, 255-285, 286-296 ve vol. 5, s. 313-320) bulunabilir. Lenin'in *Ne Yapmalı?* adlı yapıtı (Bkz: *Collected Works*, vol. 5, s. 347-529) ekonomizmin ideolojisini bozguna uğrattı. Ekonomistlere karşı *İskra* gazetesi de büyük rol oynamıştır. — 7.

[3] *Narodnikler*, 19. yüzyılda altmışlar ve yetmişlerde Rus Devrimci hareketi içinde ortaya çıkan küçük-burjuva narodizm eğiliminin yandaşıdırlar. Narodnikler otokrasinin kaldırılmasından ve toprağın köylüye verilmesinden yanaydılar. Kapitalizmin Rusya'da geçici bir şey olduğuna, gelişme olasılığı bulunmadığına inanıyorlardı. Bu nedenle de Rusya'da devrimci güç olarak proletaryayı değil, köylüyü görüyorlardı. Narodnikler köy komününü, sosyalizmin embriyosu olarak kabul etmekteydiler. Narodnikler, köylüleri otokrasiye karşı ayaklandırma amacıyla "halkın arasına karıştılar", köylere gittiler, ama herhangi bir destek görmediler.

Seksenlerde ve doksanlarda narodnikler, çarlıkla uzlaşma siyasetini benimsediler, kulak sınıfının çıkarlarına sözcülük ettiler, marksizme karşı sert bir savaş verdiler. — 7.

[4] Burada "Siyasal Devrimi Kim Yapacak?" adlı yazı kastediliyor. Bu yazı 1899 yılında Urallar Sosyal-Demokrat Grubu tarafından yayınlanan *Proletarya Savaşımı* n° 1 sempozyumunda yer aldı. Yazı daha sonra Kiev Yönetim Kurulu tarafından broşür halinde yeniden yayınlandı. Broşürün yazarı olan ekonomist A. A. Sanin, bağımsız bir işçi sınıfı partisine ve siyasal devrime karşıydı, Rusya'da hemen yerine getirilmesi gerektiğini söylediği sosyalist dönüşümün, genel bir grev yoluyla gerçekleştirilebileceğine düşünüyordu. — 7.

[5] RSDİP yurtdışı grubunun 14-19 Şubat (27 Şubat-4 Mart) 1915'te Bern'de yaptığı konferans kastediliyor. Lenin'in girişimiyle gerçekleştirilen konferans, genel bir parti kurultayı niteliğindeydi, çünkü savaş nedeniyle ne parti kurultayı toplanabiliyordu, ne Bütün-Rusya konferansı çağrılabiliyordu.

Bern Konferansına RSDİP Merkez Yönetim Kurulu temsilcileriyle RSDİP Merkez Yayın Organı, *Sotsial-Demokrat*, Sosyal-Demokrat Kadın Kolları temsilcileri, Paris, Zürih, Bern, Lozan, Cenevre, Londra ve Baugy'deki RSDİP grupları temsilcileri katıldı. Bern grubunun bütün üyeleriyle, Lozan ve Baugy gruplarının birçok temsilcisi konferansa konuk olarak geldiler. Lenin, Merkez Yönetim Kuruluyla Merkez Yayın Organının temsilcisiydi ve konferans çalışmalarını yönetti.

Gündemdeki ana konu, savaş ve partiye düşen ödevler konusu, konferansa Lenin tarafından sunuldu. Lenin, Merkez Yönetim Kurulunun bildirisinde "Savaş ve Rus Sosyal-Demokrasisi"nde ortaya atılan bu konuya ilişkin önerileri genişletti. Montpellier ve özellikle Baugy grupları tarafından öne sürülen ve konferansça kabul edilen öneriler, Lenin'in, iç savaşa ilişkin önermelerinin bazı

parti üyelerince tam kavranamadığını belirtiyordu. Bu kişiler, "kendi" hükümetini yenik düşürme sloganına itiraz etmişler, ve kendi barış sloganlarını ortaya atmışlar, ortacı tutumla savaşın önem ve gereğini kavrayamamışlardı. Bütün bu noktalar konferansta tartışılarak çözümlendi, Lenin'in tezleri oybirliğiyle kabul edildi. Baugy'nin önerisindeki hatalı görüşleri ısrarla destekleyen tek kişi Buharin oldu, Lenin'in parti ve enternasyonal sosyal-demokrat hareket için düzenlediği sloganlara karşı çıktı. Buharin, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına, genel olarak asgari programın öne sürdüğü istemlere karşıydı, bu istemlerin sosyalist devrime "zıt" düştüğünü söylüyordu. Ancak konferansta hiç kimse Buharin'i desteklemedi. — 8.

[6] Buharin'in 1915 kasımında yazdığı ve Buharin, Piyatakov ve Bosh imzasıyla *Sotsial-Demokrat* yazıkuruluna verilen "Kendi Kaderini Tayin Slogam Üzerine" adlı tezler kastediliyor. — 8.

[7] *Enternasyonal Sosyalist Kurul Bülteni* n° 3'te, 29 Şubat 1916'da, Henriette Roland-Holst, J. Visscher, D. Wijnkoop ve J. Ceton imzasıyla yayınlanan, Henriette Roland-Holst'un derlediği "Programm-Entwurf der RSV und der SDAP Hollands" ("Devrimci Sosyalist Lig'in ve Hollanda Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Program Taslağı") kastediliyor.

Enternasyonal Sosyalist Kurul, Zimmerwald'deki Birinci Enternasyonal Sosyalist Konferansında, 5-8 Eylül 1915'te seçilen ve Robert Grimm, Oddino Morgari, Charles Naine ve A. Balabanova'dan oluşan Zimmerwald Grubu yönetim kuruludur. Genel merkezi Bern'deydi. Zimmerwald Konferansından kısa süre sonra, Grimm'in önerisi üzerine, Zimmerwald kararlarını kabul eden bütün partilerin temsilcilerini içine alan daha geniş bir Enternasyonal Sosyalist Kurul kuruldu. Kurulda, RSDİP'i Lenin, İnessa Armand ve Zinoviev temsil ediyordu. Kurul *Internationale Sozialistische Kommission zu Bern Bulletin*'i (*Bern'deki Enternasyonal Sosyalist Kurul Bülteni*'ni), Almanca, Fransızca ve İngilizce yayınladı. Eylül 1915'le Ocak 1917 arasında *Bülten*'in altı sayısı yayınlandı. — 8.

[8] *Sotsial-Demokrat* — RSDİP'in, Şubat 1908-Ocak 1917 arasında yayınlanan yasa-dışı merkez yayım organı. Gazetenin ilk sayısı Rusya'da yayınlanmak istenmiş, ama bu başarılamayınca gazete yurtdışında çıkarılmıştı. Gazetenin 2-32 sayıları (Şubat 1909 - Aralık 1913 arasında) Paris'te, 33-58 sayıları (Kasım 1914-Ocak 1917 arasında) Cenevre'de yayınlandı. Toplam 58 sayı yayınlandı. Bunlardan 5'inin ayrıca eklentileri vardı. Aralık 1911'den

itibaren gazetenin yazılışleri yönetmenliğini Lenin yaptı. Gazetede Lenin'in 80'den fazla yazısı ve kısa notları yayınlandı.

Gazetenin bütün işlerini Lenin yürütmüş, içeriğine o karar vermiş, başkalarının yazılarını yayıma hazırlamış ve baskı işlerini yönetmişti.

Birinci Dünya Savaşı sırasında *Sotsial-Demokrat*, enternasyonal oportünizm, ulusalcılık ve şovenizmle savaşarak, bolşevik sloganlarını halka yayarak, işçi sınıfını ve genel olarak emekçi halkı, emperyalist savaşla ve o savaşı yaratanlarla, çarlık otokrasisi ve kapitalizmle savaş için uyandırarak önemli bir rol oynadı. *Sotsial-Demokrat*, enternasyonalist güçleri, sosyal-demokrat hareket içinde birleştirmekte de büyük bir rol oynadı. — 8.

[9] *Vorbote* ("Haberci") — Zimmerwald Grubunun Bern'de Almanca yayınladığı teorik organı. Ocak ve Nisan 1916'da iki sayısı yayınlandı. Resmi yayımcılar Roland-Host ile Pannekoek'ti.

Derginin kurulmasında ve birinci sayısının çıkmasından sonra, daha geniş yığınlara seslenebilmek üzere Fransızca nüshasının yayınlanmasında Lenin'in payı büyüktür. Dergide Sol Zimmerwald'ciler, ulusların kendi kaderini tayin hakkı ve "silahsızlanma" sloganı üzerinde gayet sert bir tartışma açtılar. —8.

[10] Bern'de 5-8 Şubat 1916 tarihleri arasında yapılan bu toplantıya Almanya, Rusya, İtalya, Norveç, Avusturya, Polonya, İsviçre, Bulgaristan, Romanya ve daha başka ülkelerin enternasyonalist sosyalistlerinden 22 temsilci katıldı. Toplantıya katılanların çoğu, her ne kadar ilk Zimmerwald Konferansındaki gibi, ortayolculardan oluşuyor idiyse de, konferansın niteliği, güçler arasındaki birliğin Sol'dan yana ağır bastığını gösteren bir değişiklik olduğunu ortaya koyuyordu.

Toplantıda kabul edilen ve bütün bağlı partilerle gruplara seslenen bir çağrıda, bolşeviklerle öteki sol güçlerin baskısı sonucu, Zimmerwald'in sol siyasetiyle aynı doğrultuda olan bazı değişikliklere yer verilmişti. Çağrı, burjuva hükümetlere sosyalistlerin katılmasını kınadı, emperyalist bir savaşta "ata topraklarının savunulması" sloganını ve savaş için ödenek verilmesinin onaylanmasını kınadı. Çağrı, işçi hareketinin desteklenmesinin ve emperyalist savaşa karşı yığınsal devrim hareketleri hazırlamanın gereğini önemle ortaya koydu. Ancak çağrı, sosyal-şovenizmden ve oportünizmden kopma isteğini içermediği için tutarsızdı. Lenin'in değiştirgelerinin tümü kabul edilmemişti. Zimmerwald Solu gerçi çağrıyı bütün noktalarıyla onaylamadığını, ancak ilk Zimmerwald Konferansının kararlarıyla karşılaştırıldığı zaman bu çağrıyı gene de ile-

ri bir adım saydıkları için, lehte oy kullanacaklarını ilan etti. — 9.

[11] *Zimmerwald Solu*, Eylül 1915'te Zimmerwald'da yapılan Enternasyonal Sosyalist Konferansta Lenin'in girişimiyle kuruldu. Grup, konferansta, RSDİP Merkez Yönetim Kurulunu, İsveç, Norveç, İsviçre ve Almanya'daki Sol sosyal-demokratları, Polonya sosyal-demokrat muhalefetini ve Letonya sosyal-demokratlarını temsil eden temsilcilerin sekizinden oluşuyordu. Lenin'in önderlik ettiği grup, ortayolcu konferans çoğunluğuna karşı savaştı. Grubun, savaşı kınayan, sosyal-şovenistlerin ihanetini gözler önüne seren ve savaşa karşı aktif bir savaşım verilmesi gereğini vurgulayan önerileri ve bildiri taslağı, ortayolcu çoğunluk tarafından reddedildi. Ancak Zimmerwald Solu yine de, kabul edilen bildiriye, kendi bildiri taslağındaki bazı önemli noktaları koydurtmayı başardı. Zimmerwald solu, emperyalist savaşa karşı savaşımda ilk adım olarak gördüğü için, bildiriden yana oy kullandı, ancak özel bir açıklamayla da bildirinin yetersizliğini ve tutarsız yanlarını ortaya koydu. Grup aynı zamanda, Zimmerwald hareketinin parçası olarak kalmaya devam edeceğini, ancak kendi görüşlerini yaymaya ve enternasyonal ölçüde bağımsız çalışmalarını sürdüreceğini belirtti. Grup, Lenin, Zinoviev ve Radek'ten oluşan bir büro kurdu ve kendi yayın organı olan *Vorbote*'yi (Bkz: 9 nolu not) çıkardı.

Doğru ve tutarlı bir enternasyonalist tutum takınan tek grup olan bolşevikler, Zimmerwald solu'nun önderiydiler. Lenin gerek Radek'in oportünist yalpalamalarını ve gruptaki öteki üyelerin hatalarını eleştiriden geri durmadı.

Zimmerwald Solu, dünya sosyal-demokrat hareketinde enternasyonalist öğelerin toplanma noktası haline geldi. — 9.

[12] *Raboçaya Mysıl* ("İşçilerin Düşüncesi") — Ekim 1897'den Aralık 1902'ye kadar bir grup ekonomistin Rusya'da yayınladığı bir gazete. Enternasyonal oportünüzmin Rus türünün temsilcisi oluşu niteliğiyle, gazeteye Lenin'in yönelttiği eleştiriler, *Ne Yapmalı?*da yer almıştır. — 10.

[13] *Prosveşçeniye* ("Aydınlatma") — Bolşeviklerin, Aralık 1911-Haziran 1914 arasında St. Petersburg'da yasal olarak yayınladıkları aylık teorik dergi. Derginin baskı sayısı 5.000'di. Lenin Paris'te ve sonraları Krakov ve Poronin'de bulunduğu sıralarda, dergiyi yönetti, yazıları yayıma hazırladı ve yazıkurulu üyeleriyle düzenli olarak haberleşti. Lenin'in *Prosveşçeniye*'de yayınlanan yazıları şunlardır: "Seçim Kampanyasının Temel Sorunları", "Marksizmin Üç Kaynağı ve Üç Öğesi", "Ulusal Sorun konusunda Eleştirici Düşünceler", "Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı", "Birlik

Birlik Diye Birliğe Vurulan Darbe" ve "Burjuva Aydınların İşçilere Karşı Savaşım Yöntemleri". — 11.

[14] Lenin burada, Fransız İşçi partisinin 1880'de kabul ettiği programla, Alman Sosyal-Demokrat Partisinin Gotha'da 1875'te ve Erfurt'ta 1891'de kabul ettiği programları kastediyor. — 11.

[15] *Sosyalizm ve Savaş* başlıklı broşür (*Collected Works*, vol. 21, s. 295-338) [V. İ. Lenin, *Sosyalizm ve Savaş*, Sol Yayınları, Ankara 1992] kastediliyor. — 15.

[16] *1915 Zimmerwald Konferansındaki Polonyalı Sosyal-Demokratların Bildirisi* kastediliyor. Bildiri, çarlık hükümetinin Alman ve Avusturya hükümetlerinin "Polonya halkını, kendi kaderlerini biçimlendirme fırsatından yoksun bırakan, gelecekteki tazminat pazarlıklarında Polonya topraklarını bir piyon olarak gören" baskıcı siyasetini protesto etmekteydi. "Ve bu" diyordu bildiri, "kapitalist hükümetlerin uyguladığı siyasetin asıl özünü, olanca kabalığıyla ortaya sermektedir. O hükümetler yığınları boğazlamaya göndererek, ulusların gelecek kuşaklar boyunca kaderini keyfi şekilde biçimlendiriyorlar." Polonya sosyal-demokratları, diyordu bildiri, inanmışlardır ki, ancak ve ancak enternasyonal devrimci proletaryanın sosyalizm için vereceği yaklaşan savaşıma "ulusların ayağına vurulan prangaları parçalayacak olan ve hangi şekil altında uygulanıyor olursa olun yabancı egemenliğini yıkacak olan savaşıma katılmak, Polonya halkı için de ulusların ittifakının eşit bir üyesi olarak her bakımdan gelişmesi fırsatını güvence altına alacaktır." — 16.

[17] Bu yazı, Y. L. Piyatakov'un (P. Kievski) "Mali-Sermaye çağında Proletarya ve 'Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı'" başlıklı yazısına (Ağustos 1916) yanıt olarak yazıldı. Yazınm kenarında Lenin'in, "Kievski'nin kendi kaderini tayin hakkındaki yazısı ve Lenin'in yanıtı" notu bulunmaktadır. Her iki yazı da *Sbornik Sotsial-Demokrata* n° 3 için hazırlanmıştı. Bir süre sonra Lenin, Kievski'ye yanıt olarak bir başka yazı daha yazdı: "Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm". Mali güçlükler nedeniyle 3. sayı basılamadı, bu nedenle yazılar yayınlanamadı. Ancak Lenin'in elyazması, yurtdışında yaşayan bolşeviklerle bazı sol sosyal-demokratlar arasında elden ele dolaştırılarak okunmuştu. — 18.

[18] Lenin, sol-kanat Hollanda sosyal-demokratı Henriette Roland Host'un, İsviçre sosyal-demokrat dergisi *Neues Leben*'de ("Yeni Hayat") 10-11 (Ekim-Kasım) ve 12 (Aralık) numaralı sayı-

larda 1915'te yayınlanan "Miliz oder Abrüstung?" ("Milis mi Silahsızlanma mı?") başlıklı yazısını kastediyor.

İsviçre'nin genç sosyal-demokratlarından sözederken Lenin daha çok, İsviçre'de yayınlanan ve Sosyalist Gençlik Örgütleri Enternasyonal Ligi'nin organı olan *Jugende-Internationale* (*Gençlik Enternasyonali*) adlı dergiyi gözönünde bulunduruyordu. Dergi İsviçre Sosyal-Demokrat Partisi içindeki sol güçler adına konuşuyordu. Derginin 3. sayısında "Volksheer oder Entfwaffnung." (" Bir Halk Ordusu mu Yoksa Silahsızlanma mı?") başlıklı başyazı yayınlanmıştı.

İskandinav (İsveç ve Norveç) sol sosyal-demokratlarının bu konudaki tutumu *Sbornik Sotsial-Demokrata*'nın 2. sayısında yayınlanan iki yazıda, Karl Kilbom'un "İsveç Sosyal-Demokrasisi ve Dünya Savaşı" başlıklı yazısıyla Arvid Hansen'in "Bugünkü Norveç İşçi Hareketinin Belli Bazı Yönleri" başlıklı yazısında ortaya konmuştu.

Lenin "silahsızlanma" sloganını, "Proletarya Devriminin Askeri Programı" ve "'Silahsızlanma' Sloganı" başlıklı yazılarında tartışır. (*Collected Works*, vol. 23, s. 77-87 ve s. 94-104) — 20.

[19] 17 numaralı dipnota bakınız. — 25.

[20] *Iskracılar* — Lenin'in çıkardığı *Iskra* adlı gazeteyi destekleyenlere, en tutarlı devrimci sosyal-demokratlara verilen ad.

Iskra — Aralık 1900'de yurtdışında yayınlanan ve gizlice Rusya'ya sokulan, tüm Rusya'ya dağıtılan, yasa-dışı ilk marksist Rus gazetesi. Gazeteye 1903'te menşevikler elkoymuştu. Gazete bu yüzden, 52. sayıdan itibaren devrimci marksizmin yayın organı olmaktan çıktı. Gazete o tarihten sonra, bolşevik *Iskra*'dan farklı olarak yeni-*Iskra* diye anılmaya başlandı. — 25.

[21] Buligin Duması adını, dumanın toplanmasına ve seçimlere ilişkin kuralları kapsayan yasayı hazırlayan İçişleri Bakanı A. G. Buligin'den alır. Dumanın çara bir çeşit danışmanlık etmesi düşünülüyordu. Bolşevikler dumanın aktif olarak boykot edilmesi çağrısında bulundular ve propagandalarını şu sloganlar üzerinde yoğunlaştırdılar: Silahlı ayaklanma, devrimci ordu, geçici devrimci hükümet. Bolşevikler boykot kampanyasını, devrimci güçleri harekete geçirmek, yığınsal grevleri yürütmek ve silahlı bir ayaklanmayı hazırlamak üzere kullandılar. Tüm ülkeye yayılan Ekim 1905 genel grevi ve gittikçe büyüyen devrim dalgası seçimleri engelledi ve duma toplanamadı. Lenin Buligin dumasını şu yazılarında tartışır: "Anayasa Pazaryeri", "Buligin Dumasını Boykot ve Başkaldırı", "Çarla Halkın ve Halkla Çarın Birliği", "Monarşist Burjuvazinin

İzinde mi, Yoksa Devrimci Proletaryanın ve Köylünün Öncülüğünde mi?" (*Collected Works*, vol. 8, s. 351-355; Cilt 9, 179-187, 191-199, 212-229). — 26.

[22] *Otzovistler* ve *ultimatomcular* kastediliyor.

Otzovistler — A. A. Bogdanov, G. A. Aleksinski, A. V. Sokolov (S. Volski), A. V. Lunaçarski, M. N. Liyadov ve daha başkalarından oluşan, 1908'de bolşevikler arasında ortaya çıkan oportünist bir grup. Bu grup, devrimci bazı sözlerin gerisine gizlenerek, Üçüncü Dumadaki sosyal-demokrat üyelerin geri çağrılmasını (Rusça'da *otozvat* sözcüğü *geri çağırmak* anlamınadır) istediler. Grup mensupları yasal örgütlerde —işçibirliklerinde, kooperatiflerde ve öteki yığın örgütlerinde— çalışmayı da yadsıyorlar, gemi azıya almış bir gericiliğin yarattığı koşullarda, partinin yasa-dışı eylemlerle yetinmesini öneriyorlardı. Otzovistler partiye çok büyük zarar verdiler. Güttükleri siyaset partiyi yığınlardan soyutlayabilir ve sonunda sekter bir örgüt haline dönüştürebilirdi.

Ultimatomcular — Bunlar da otzovizmin bir başka türünü temsil ediyorlar, yalnızca biçimsel olarak otzovistlerden ayrılıyorlardı. Ultimatomcular, dumadaki sosyal-demokrat üyelere, ya parti Merkez Yönetim Kurulunun kararlarına tam olarak boyun eğmeleri ya da dumadan geri çekilmeleri yolunda bir ultimatom verilmesini savunuyorlardı. Ultimatomcular, sosyal-demokrat temsilcilerin işledikleri hatanın üstesinden gelinmesini ve tutarlı devrimci bir doğrultuyu benimsemelerini sağlayacak özenli bir çalışmaya gerek olduğunu kavrayamadılar. Lenin ultimatomcuları "mahcup otzovistler" diye adlandırmıştı. — 26.

[23] 17 nolu açıklayıcı nota bakınız. — 26.

[24] Konferans 27 Şubat-4 Mart 1915 tarihleri arasında Bern'de yapıldı. Lenin'in girişimiyle yapılan konferansta, gündemde şu konular yer alıyordu: 1) Yerel örgütlerden gelen raporlar; 2) Savaş ve partiye düşen ödevler (öteki siyasal gruplara karşı takınılacak tutum); 3) Yurtdışındaki bolşevik örgütleri bekleyen ödevler (öteki grupların genel açıklama ve girişimleri karşısında tutum); 4) Merkez yayın organı ve yeni bir gazete; 5) "Topluluk" sorunları karşısında tutum (göçmen "topluluklar"a ilişkin sorunlar); 6) Yurtdışı Örgütleri Komisyonunun Seçimi; 7) Öteki işler. Gündemdeki ana konu savaş ve partiye düşen ödevler maddesiydi. Lenin bu konuda bir rapor sundu. Konferans, Lenin'in raporundaki önerileri kabul etti. Bu öneriler, Bolşevik Partinin, emperyalist savaşta güdeceği taktikleri ve görevlerini belirtiyordu. — 28.

[25] *Die Neue Zeit* ("Yeni Zamanlar") — Alman Sosyal-Demokrat Partisinin, 1883-1923 arasında Stuttgart'ta yayınlanan teorik yayım organı. Dergiyi Ekim 1917'ye kadar K. Kautsky, daha sonra da H. Cunow yönetti. *Die Neue Zeit* Marx'la Engels'in birçok yapıtım yayınlayan ilk dergidir. Engels dergiye öğütleriyle yardımcı olmuş ve zaman zaman da marksizmden saptığı için eleştirmiştir. 1895'te Engels'in ölümünden sonra *Die Neue Zeit*, sayfalarını Eduard Bernstein'a ve öteki revizyonistlere açtı. Dergi Bernstein'ın "Sosyalizmin Sorunları" adlı yazısını yayınlamıştır. Yazı, marksizme karşı revizyonist kampanyanın hareket noktası olmuştur. Birinci Dünya Savaşında *Die Neue Zeit* ortayolcu bir tutum takındı ve sosyal-şovenistleri destekledi. — 33.

[26] *Enternasyonal Grup* — Alman sol sosyal-demokratlarının devrimci örgütü. Birinci Dünya Savaşının hemen başlarında Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg ve Fıranz Mehring, Clara Zetkin, Julian Marchlewski, Léon Jogiches (Tyszka) ve Wilhelm Pieck tarafından kuruldu. Nisan 1915'te Rosa Luxemburg ve Fıranz Mehring, *Internationale* adlı dergiyi yayınlamaya başladılar. Almanya'daki sol güçlerin çekirdeğini birleştirmekte bu derginin büyük yararı olmuştur. Bu sol gruplar 1 Ocak 1916'da Berlin'de bir ulusal konferans topladılar ve Enternasyonal Grup böylece resmi hale geldi. Grup ayrıca, Rosa Luxemburg'un, Liebknecht, Mehring ve Clara Zetkin'le işbirliği yaparak hazırladığı "Temel İlkeler" programını ("Leitsätze") kabul etti. Grup 1915 yılında bazı siyasal broşürler yayınladı ve 1916'dan itibaren de Spartaküs imzasını taşıyan yasadışı Siyasal Mektuplarını yayınlamaya başladı. Bu mektuplar Ekim 1918'e kadar düzenli olarak çıkarıldı. Grup da o mektuplardan itibaren Spartaküs Grubu diye anılmaya başlandı.

Grup yığınlar arasında devrimci propagandayı yürütüyor, savaş aleyhtarı kitle gösterileri düzenliyor, grev hareketlerini yönetiyor, dünya savaşının emperyalist yapısını ve sosyal-demokrat önderlerin ihanetini gözler önüne seriyordu. Ne var ki Spartaküs Grubu, teori ve pratik sorunlarında bazı ciddi yanılgılara düştü: Emperyalist çağda ulusal kurtuluş savaşları olasılığını yadsıdılar, emperyalist savaşı bir iç savaşa dönüştürme sorununda tutarlı değildiler, proletarya partisinin öncü rolünü yeterince değerlendiremediler ve oportünistlerle kesin bir ayrılığı gerçekleştirmediler.

1917 Nisamnda grup, örgütsel özerkliğini saklı tutarak, merkezci Bağımsız Alman Sosyal-Demokrat Partisine katıldı, ancak Almanya'da 1918 Kasımındaki devrimden sonra bağımsızlardan ayrıldı ve Spartaküs Ligi'ni örgütledi. Lig, programını 14 Aralık

1918'de yayınladı ve kuruluş kongresinde (30 Aralık 1918-1 Ocak 1919) Almanya Komünist Partisini kurdu. Lenin, Alman sol sosyal-demokratlarının hatalarını ve tutarsızlıklarını birçok kez eleştirmişti, ancak devrimci faaliyetlerine büyük saygı beslerdi. — 35.

[27] *Sbornik Sotsial-Demokrata*, Lenin tarafından kuruldu ve *Sotsial-Demokrat* yazıkurulu tarafından yayınlandı. Yalnızca Ekim ve Aralık 1916'da iki sayısı çıktı. (17 numaralı nota bakınız). — 35.

[28] *Fracy* ("Devrimci Hizip") — Polonya Sosyalist Partisi (PSP)'nin, 1892'de kurulan ve Pilsudski'nin önderlik ettiği reformcu-ulusçu bir nitelikte olan partinin sağ-kanadı. PSP bir yandan Polonya için bağımsızlığı savunuyor, bir yandan da Polonyalı işçiler arasında ayrılıkçı ulusçu bir propaganda yürütüyordu. Partinin amacı, Polonyalı işçilerin, otokrasiye ve kapitalizme karşı savaşımda Rus işçilerle birlik olmalarını önlemekti.

1906'da parti sol PSP ve sağ PSP (yani Fracy) olmak üzere ikiye bölündü. İkinci grup, Birinci Dünya Savaşından önce, savaş sırasında ve savaştan sonra PSP'nin ulusçu ve şoven siyasetini sürdürdü. — 60.

[29] *Junius*, Rosa Luxemburg'un yazılarında kullandığı imza. — 65.

[30] *Suzdal Ressamlığı* — Kaba-saba yama vurma karşılığı olarak kullanılır. Burada kabaca boyanmış ikonalarıyla (aziz suretleri) ün yapan Suzdal uyezdinin acemi ikona ressamlarına benzetme yapılıyor. — 74.

[31] *Golos* ("*Ses*") — Eylül 1914-Ocak 1915 arasında Paris'te yayınlanan menşevik günlük gazete. Gazetenin yazıkurulunda Trotski önemli bir rol oynuyordu. Gazetenin ilk beş sayısı *Naş Golos* ("*Bizim Sesimiz*") başlığı altında yayımlandı. Gazete ortayolcu bir siyaset güttü ve Birinci Dünya Savaşının ilk günlerinde L. Martov'un sosyal-şovenistleri karşısına alan yazılarını yayınladı. Daha sonraları Martov sağa kaydı ve gazetenin siyaseti, sosyal-şovenistlerden yana değişti. Ocak 1915'te gazetenin yerini *Naşe Slovo* ("*Bizim Sözümüz*") adlı gazete aldı.

Hazırlık Komitesi — Tasfiyecilerin Ağustos 1912 konferansında kurulan başlıca menşevik merkez. Birinci Dünya Savaşında Hazırlık Komitesi sosyal-şovenist bir siyaset izledi, çarlık Rusya'sının savaştaki rolünü haklı göstermeye çalıştı, bağnaz bir ulusalcılık propagandası yürüttü. Komite ilkin *Naşa Zarya* ("*Bizim Şafağımız*") adlı bir dergi yayınladı; onun kapanması üzerine *Naşe*

Dyelo'yu ("*Bizim Davamız*"ı) çıkardı. Bu ikinci dergi daha sonra adını *Dyelo* diye değiştirdi. Komite ayrıca *Raboçeye Utro* ("*İşçilerin Sabahı*") adlı bir gazete çıkardı. Gazetenin adı sonraları *Utro* diye değiştirildi. Hazırlık Komitesi, 1917 Ağustosunda Menşevik Merkez Yönetim Kurulunun secimine kadar çalışmalarını sürdürdü. Rusya'da faaliyet gösteren Hazırlık Komitesinin yanısıra, yurtdışında beş sekreterden oluşan bir Yurtdışı Sekretaryası da vardı. Sekreterler P. B. Akselrod, I. S. Astrov-Poves, Y. O. Martov, A. S. Martinov ve S. Y. Semkovski'ydi. Yurtdışı Sekretaryası ortayolcu bir siyaset izledi, Rus sosyal-şovenizmine gösterdiği ilgiyi gizlemek amacıyla enternasyonalist ifadelere tutundu. Yurtdışı sekretaryası, Şubat 1915'le Mart 1917 arasında *İzvestiya* ("*Haber*") adlı bir de gazete çıkardı.

Semkovski'nin, Lenin'in değindiği "Rusya Dağılıyor mu?" başlıklı yazısı, aslında, *Naşe Slovo*'nun 45. sayısında, 21 Mart 1915'te yayınlandı. — 78.

ISBN : 978-975-7399-91-9

